

QUADERNS 229

Quaderns de Pastoral és una publicació del **Centre d'Estudis Pastorals** de les diòcesis catalanes. La revista és oberta i plural en l'esperit dels Concilis ecumènic i provincial. Les opinions manifestades en els diferents articles són responsabilitat dels respectius autors. El pensament de la revista només es manifesta quan ho fa constar expressament.

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastorals

Plaça Sant Felip Neri, 5 - Tel. 93 317 48 58 - Fax 93 302 51 09 - 08002 Barcelona

Director: *Josep M. Domingo*

Secretari: *Antoni Serramona*

Cap de redacció: *Anna-Bel Carbonell*

Consell de redacció: *Mercè Basté, Joaquim Brustenga, Ricard Casadesús, Joan Anton Cedó, Joaquim M. Cervera, Manuel Claret, Pere Milà, Joan Nadal, Antoni Román, Javier Velasco.*

Impressió: I.G. Santa Eulàlia - Santa Eulàlia de Ronçana.

Dipòsit legal: B-25.506/1969

Amb llicència eclesiàstica

Subscripció anual: 31 euros

Preu d'aquest exemplar: 7,80 euros

Amb la col·laboració de

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

sumari

Pòrtic pàg. 5

I. Re-crear els camins de l'experiència cristiana. Jonada de Teologia Pastoral

Memòria del Seminari de Teologia Pastoral de la FTC,
per Mn. Joaquim M. Cervera, membre del CEP i sociòleg;
i Mn. Josep Torrente, delegat de Mitjans de Comunicació del bisbat
de Sant Feliu pàg. 13

Pregària pàg. 19

II. Taula Rodona. La iniciació a la fe cristiana avui

Evangelitzar amb els fets i amb la història de vida,
per Mn. Xavier Morlans, professor de Teologia Fonamental,
impulsor del "Tornar a Creure" pàg. 25

La iniciació a la fe cristiana avui i a partir de la cultura en la que vivim,
per Claustre Solé de la Companyia de Maria, professora de Sagrada
Esriptura pàg. 37

Art contemporani, ciència i catequesi nord-americanes possibles ingredients per una pastoral de Nova Evangelització,
per Mn. Emili Marlés,
professor de Cristologia i formador del Seminari de Terrassa pàg. 42

III. Re-crear els camins de l'experiència cristiana,
per Mons. Sebastià Taltavull, bisbe auxiliar de Barcelona pàg. 51 **3**

IV. Taula d'experiències. Desbrossant camins...

Entre els ateus agnòstics, més allunyats, per Mn. Ramón Rosal,
doctor en Psicologia, Institut Erich Fromm pàg. 73

Desbrossant camins entre indiferents, neutrals i passius,
per Anna Gimeno-Bayón, *Doctora en Psicologia i Diplomada
en Teologia* pàg. 80

**Entre els que han heretat la fe i estan en diferents proximitats i
distàncies**, per Mn. Enric Termes, *Delegat de Catequesi* pàg. 96

**Entre els cercadors, propers i sensibles a diferents creences i
espiritualitats**, per Francesc Grané, *professor de la Universitat Ramon
Llull, director del Màster d'Espiritualitat* pàg. 100

Entre els “fatigats” o desencisats que necessiten mantenir l'esperança,
per Mercè Solé, *membre de l'ACO i de l'equip de Pastoral Obrera
del bisbat de Sant Feliu* pàg. 104

Conclusions de la Jornada de Teologia Pastoral, per Mn. Joaquim M.
Cervera, membre del CEP i sociòleg pàg. 108

V. Per a saber-ne més.....

Breu informe sobre el cristianisme –en un llenguatge no convencional–,
per Mn. Ramón Rosal, *doctor en Psicologia, Institut Erich Fromm* .. pàg. 117

VI. Recensions

Amb ulls cristians

Selecció de cent articles de J. M. Totosaus i Martorell Publicacions
Penedès, S.A. Vilafranca 2012,
per Mn. Manel Simó, *prevere i periodista* pàg. 143

Valores éticos o fuerzas que dan sentido a la vida

Qué son y quienes los vivieron, Ramón Rosal. *Editorial Milenio. Lleida 2012*,
per Mn. Manel Simó, *prevere i periodista* pàg. 145

PÒRTIC

El 28 de febrer d'aquest any 2013 es va celebrar una Jornada de Teologia Pastoral a la seu de la Facultat de Teologia de Catalunya. Aquesta Jornada portava per títol “Re-crear els camins de l'existència cristiana” i l'organitzava el Seminari de Teologia Pastoral que, des de l'any 2008, funciona com a organisme de la mateix Facultat, amb una vinculació especial al Departament de teologia sistemàtica.

En aquest mateix número de *Quaderns*, més endavant, després d'aquesta presentació, hi podeu trobar una Memòria dels plantejaments i del treball intern realitzat per aquest Seminari de Teologia Pastoral fundat per Mn. Ramon Prat, prevere de Lleida, especialista en teologia pastoral i professor de la matèria a la Facultat de Teologia de Catalunya.

El present *Quaderns de Pastoral* recull la primera jornada pública organitzada pel Seminari de TP, en col·laboració especial amb el Centre d'Estudis Pastorals (CEP) de les diòcesis catalanes. Aquí hi podreu trobar dos elements centrals d'aquesta Jornada. D'una banda la intervenció de tres teòlegs –Xavier Morlans, Claustr Solé i Emili Marlès– a qui demanàvem una resposta al plantejament que fèiem des del Seminari: quins reptes avui per a re-crear l'experiència cristiana, quins mètodes, quins camins? En definitiva són plantejaments d'evangelització, molt en la línia amb el que d'una manera insistent està vivint l'església actualment, sense anar més lluny els treballs del Sínode de la passada tardor, o totes les reflexions i activitats a partir de l'any de la fe. La intervenció del teòlegs tenia un format de taula rodona, és a dir que després de la intervenció de cadascun, hi havia un espai per al diàleg mutu i amb el públic; diàleg que va ser ben viu i participatiu.

L'altre element central de la Jornada va ser la ponència del bisbe Sebastià Taltavull, auxiliar de Barcelona. També aquí podreu trobar íntegra la densa conferència del bisbe Sebastià que va voler fer un diàleg entre l'experiència humana, la proposta evangèlica –amb un esforç de recull de passatges bíblics sota la categoria *encontre o trobada amb Jesús*– i la reflexió del pastor situat en l'Església amb desig de transformar-la per a fer-la més apta de

cara a la seva missió d'anunci de Jesucrist i de l'evangeli en les circumstàncies concretes del nostre moment i del nostre món. Des del Seminari de Teologia Pastoral i des del CEP-*Quaderns de Pastoral* agraïm un cop més la disponibilitat del bisbe Sebastià per participar i acompanyar amb la seva reflexió de pastoralista i com a president de la Comissió de Pastoral de la conferència episcopal espanyola els treballs que es van realitzant en aquest camp.

A continuació de la Jornada, i també ho podreu trobar transcrit a *Quaderns*, hi va haver una Taula d'experiències: es tractava d'escoltar els plantejaments de cinc tipologies –com totes les classificacions sempre una mica aproximades, amb barreges i contaminacions entre unes i altres– de persones diversament situades respecte de l'experiència de la fe i dels camins per accedir-hi. Quan llegiu les seves aportacions podreu veure quina varietat de viarany segueix l'Esperit per atansar-se a la diversa realitat humana, i quines construccions i giragonses fa i pot fer l'esperit humà quan s'atansa al misteri de Déu.

Les aportacions van ser molt interessants i plenes de contingut. La llàstima va ser que per raons d'horari i potser d'excés d'ambició en el contingut no hi va haver prou temps per entrar en un diàleg aprofundit entre els mateixos testimonis i també amb el públic. Per a una altra edició d'aquestes Jornades aquest és un element que volem tenir molt en compte.

Al final de la Jornada i d'aquest número de *Quaderns* podreu trobar també unes primeres conclusions sintetitzades per Joaquim Cervera, estructurades en tres parts: actituds de fons, recursos i reptes, tot a partir d'un punt inicial inspirat en la pregària d'inici que havia preparat Alfons Busto. Val la pena de fixar-se en la seqüència de reptes que tanquen aquestes conclusions perquè marquen per ells mateixos una línia de treball, uns camps de reflexió i d'acció pastoral també.

Per concloure el present número publiquem també un interessant estudi a càrrec de Ramon Rosal –també membre del Seminari de Teologia Pastoral i participant en la Jornada– i que fa molts anys que es dedica a l'estudi de les circumstàncies psicològiques que acompanyen l'acte de fe. En aquest cas ens ofereix un treball entorn del llenguatge com a obstacle i/o vehicle per a expressar els continguts de la fe i la seva incidència en l'aproximació prèvia, els prejudicis o pressupòsits que desemboquen en una empatia o antipatia de cara a la mateixa experiència. El número es tanca amb dues recensions del sempre amatent col·laborador i antic membre del CEP Mn. Manel Simó.

INTRODUCCIÓ A LA JORNADA DEL 28 DE FEBRER 2013

En aquest punt, havent presentat el número de *Quaderns* que teniu a les mans, m'agradaria també recordar alguna de les coses que es van dir en la introducció de la Jornada de Teologia Pastoral del 28 de febrer 2013 a la seu de la Facultat. Aquesta jornada va tenir una gestació llarga i el dia de la seva realització, tant el degà de Facultat, Mn. Armand Puig, com el vicedegà, Mn. Joan Planellas, van voler introduir i acompanyar el desenvolupament de l'acte, cosa que també agraïm naturalment perquè la reflexió pastoral té una component profundament acadèmica, i així ho va remarcar en la salutació inicial el degà Puig. Bé podríem dir que es produeix aquella síntesi que la constitució pastoral del Vaticà II *Gaudium et Spes* sobre l'Església en el món actual expressa en la seva nota inicial: *la GS, encara que consta de dues parts, té una intrínseca unitat. En diem constitució "pastoral" perquè, fonamentada en principis doctrinals, vol expressar l'acritud de l'Església en presència del món i de l'home contemporani. Per això, ni en la primera part manca la intenció pastoral, ni en la segona, la intenció doctrinal.*

Aquesta síntesi de perspectives a l'enfocar una Jornada de Teologia Pastoral permet també situar l'interès últim de la temàtica. A vegades hi ha una confusió, una identificació del que és pastoral com allò últimament pràctic, prevalentment instrumental. I no només cal vindicar pacíficament el caràcter estrictament científic i acadèmic de la reflexió pastoral, sinó que també es pot mostrar com allò que últimament interessa per a una correcta actuació de l'Església en el món és sobretot una correcta col·locació de la preocupació eclesial en la seva radicació teològica i no només en una estructuració de disciplines acadèmiques, sinó en el sentit més estricte de radicació en la investigació del misteri de Déu. Val per això un record del papa Benet XVI que ha referit en diverses ocasions: essent jove teòleg assistent del cardenal Frings per als treballs del concili Vaticà II van anar a visitar a l'ancià bisbe de Ratisbona, bon teòleg, que havia estat editor del *Lexikon für Theologie und Kirche*, i aquest, vivament interessat per la temàtica conciliar, els va dir: "som al segle de l'Església, tal com Romano Guardini ha expressat, i el concili és un fet d'església, però el concili ha de parlar de Déu ! aquesta és la temàtica del Concili!". Doncs bé, en aquesta Jornada venim a parlar en el fons d'això, *els camins de l'experiència cristiana* es concentren en aquest punt focal. Volem indagar les circumstàncies, les dificultats, els reptes, els camins... sí, però en darrer terme ens atrau i ens apassiona el situar-nos en el misteri del lliandar (cf. el poema XXXVI de Setmana Santa, de Salvador

Esprui: *Dones fidels / varen vetllar / i just a l'alba / feien ja / camí, ben juntes / en el plor / fins al misteri / del lllindar*) aquest lllindar entre la revelació i la fe, entre el dubte i la confiança, entre la iniciativa de Déu i la maldestre resposta humana. Vivim això i voldríem aplanar els camins perquè aquest encontre, aquesta guspira d'arc voltaic fos més avinent per als nostres contemporanis.

Ho fem amb una consciència humil i sòbria. També Benet XVI –avui 28 de febrer de 2013 té lloc aquesta jornada emmarcada per un esdeveniment en veritat històric: a les vuit del vespre el Papa Benet deixarà Sant Pere del Vaticà i serà vacant la seu de Roma– s'hi va referir el passat 11 d'octubre 2012 en la commemoració de l'inici del Vaticà II: jo també hi era, participant de la joia d'aquell moment; i ara som aquí “*amb una alegria més humil i sòbria*” perquè hem experimentat les dificultats i les foscos, però ens refiem de la força renovadora del Crist.

Volem, en aquesta jornada, compartir la reflexió amb tots vosaltres perquè entenem que només així aquesta exploració serà fecunda. Us agraiem la vostra presència, el nombre dels que us heu inscrit i la qualitat de les vostres preocupacions i responsabilitats. Ens agradaria que això fos l'inici d'un camí conjunt en el qual poguéssim anar posant en comú les nostres dedicacions al servei de la causa de l'evangeli, a fi que el nom de Jesús sigui més conegut i estimat. Amb l'aportació de tots podem remoure potser alguns obstacles que facin almenys no tan improbable aquest encontre en el nostre món actual. Llorenç Gomis, poeta i periodista traspasat ja fa uns anys, presentava aquesta tasca com la de les màquines llevaneus en els ports de muntanya a l'hivern. Cal passar i repassar traient la neu que no para de caure per deixar la via expedita. Com aquests valents i constants homes de muntanya voldríem passar i repassar per deixar la via lliure, per preparar les vies del Senyor, per fer saber al poble que li ve la salvació, com canta cada matí la litúrgia (Lluc 1,76-77).

Entenem que aquesta és ara una tasca molt important, la més decisiva. I la consciència humil no està renyida amb la urgència de la responsabilitat. Des del Seminari de Teologia Pastoral, des del Centre d'Estudis Pastorals voldríem fer nostres aquelles ara ja conegudes paraules de Salvador Esprui –enguany en l'any del seu centenari– en el poema XXIV de *La pell de brau* i fer-ne el programa d'aquesta jornada i que fos inspiració també per a tota la nostra tasca, moltes gràcies.

Si et criden a guiar
un breu moment
del mil·lenari pas
de les generacions,
aparta l'or,
la son i el nom.
També la inflor
buida dels mots,
la vergonya del ventre
i els honors.
Imposaràs
la veritat
fins a la mort,
sense l'ajut
de cap consol.
No esperis mai
deixar record,
car ets tan sols
el més humil
dels servidors.
El desvalgut
i el qui sofreix
per sempre són
els teus únics senyors.
Excepte Déu,
que t'ha posat
dessota els peus
de tots.

*Josep M. Domingo Ferrerons,
Director del CEP*

*I. Re-crear els camins
de l'experiència cristiana.
Jornada de Teologia Pastoral*

Memòria del Seminari de Teologia Pastoral de la Facultat de Teologia de Catalunya

MN. JOAQUIM CERVERA, membre del CEP i sociòleg.

MN. JOSEP TORRENTE, delegat de Mitjans de Comunicació del bisbat de Sant Feliu.

I. Inici

El Seminari de Teologia Pastoral (STP) va començar el seu recorregut el novembre del 2008. Vam partir d'una exposició per part de tots els membres del Seminari sobre "Reptes i signes d'esperança de l'acompanyament de la fe avui". Un cop recollits els reptes i signes d'esperança ens vam decidir per treballar el tema: "**Com és possible propiciar avui un procés d'encaminament en la fe?**".

II. Recorregut del 2008 al 2012

1. Les activitats que hem fet durant aquests quatre anys són:

- a.- Congrés Internacional de Teologia Pastoral sobre "*La Parròquia, comunitat missionera*" (2008), coordinat pel professor de teologia pastoral de la Facultat de Teologia de Catalunya (FTC) i el director del Centre d'Estudis Pastoral, també professor de la FTC.
- b.- Reunió mensual del STP a la FTC i, també, treball *on line*, al llarg dels tres cursos.
- c.- Dues assignatures de llicència, dins del Departament de Sistemàtica, impartides per membres del STP.
- d.- Acompanyament de tres tesis doctorals de teologia pastoral dirigides pel director del STP, dins dels departaments de Sistemàtica, Moral i Institut de Teologia Fonamental i, també, avaluació de dues tesis doctorals en llengua anglesa en el Departament de Teologia Sistemàtica.
- e.- Quatre anys de *recerca de camp* sobre les causes antropològiques, teològiques, espirituals i pastorals del fenomen de la increença, duta a terme pels membres del STP, equip interdisciplinari constituït per especialistes en teologia sistemàtica, teologia pastoral, teologia catequètica, psicologia, sociologia, filosofia, periodisme i literatura. Aquesta reflexió teològica pastoral fou encomanada l'any 1995 pel Concili Provincial Tarraconense als Centres Teològics i Pastoral de les diòcesis que tenen la seu a Catalunya.
- f.- Reflexió teològica pastoral sistemàtica, a partir de la recerca i *l'estudi de camp* investigat durant els cursos anteriors. En

aquesta reflexió teològica pastoral, diversos membres del STP estan en connexió amb altres centres universitaris europeus com, per exemple, el grup Henri Bourgeois de Lió, l'Institut Superior de Pastoral de Madrid de la Universitat Pontifícia de Salamanca, les facultats romanes de teologia pastoral i catequètica, la perspectiva llatinoamericana de Medellín, la reflexió teològica pastoral de la Gran Bretanya i l'univers teològic anglosaxó, etc. Això fa que la reflexió teològica pastoral no sigui localista, sinó oberta a altres recerques universitàries.

2. Desenvolupament del tema “Com és possible propiciar avui un procés d'encaminament en la fe?”

Durant aquests quatre anys hem reflexionat sobre aquest tema, partint en cada sessió d'una monografia referent a algun camp de la pastoral. El llistat de les monografies treballades és el següent:

1. Propiciar l'experiència de la iniciació de la fe amb agnòstics i ateu, per Ramon Rosal.
2. Aportació del grup francès de reflexió teològicopastoral Pascal Thomas, sobre la dinàmica catecumenal que Henri Bourgeois va impulsar a Lió, per Josep Caselles.
3. Les pasqües joves i la comunicació dels llenguatges de la fe en l'àmbit dels joves, per Toni Torrelles.

4. Grups cristians de joves de Bellvitge i Gornal, per Quim Cervera.
5. Una pastoral que engendra a la fe (aportació de la reflexió catequètica), per Enric Termes.
6. Què s'ha fet i com s'ha treballat l'acompanyament de la vivència de la fe a l'escoltisme i al guiatge, per Alfons Bustos.
7. Els moviments i les associacions d'apostolat seglar, per Toni Serramona.
8. Consiliaris de moviments de joves d'acció catòlica, per Josep M. Domingo.
9. Moment recapitulatiu del que s'havia treballat fins a aquell moment:
 - Elements capitals de la transmissió de la fe de cara el futur.
 - Actituds teològiques de fons per a una llarga marxa i factors per poder convocar i acompanyar persones (veure el document més endavant).
10. Alguns aspectes psicològics en els processos d'iniciació a la fe cristiana, per Ramon Rosal.
11. Potencials psicològics que han d'actualitzar-se en el diàleg pastoral, per Ramon Rosal.
12. Qüestions prèvies a l'acompanyament cristià. Condicions i actituds bàsiques, per Mar Galceran.
13. Aspectes psicològics a considerar en la transmissió de la fe segons les diferents edats, per Anna Gimeno.
14. Aportació d'Henri Bourgeois a la iniciació cristiana, per Josep Caselles.

15. El paper de la mística i l'espiritualitat en l'evangelització, per Anna Gimeno.
16. Aportació de l'itinerari diocesà de renovació cristiana del bisbat de Sant Feliu, per Josep M. Domingo.

III. Llistat d'altres temes que s'han proposat per a la reflexió

Alguns d'aquests temes entren de ple en la reflexió que ja estaven fent, altres hi estan al voltant i altres són diferents.

1. En la planificació del curs 2010-2011

- La iniciació i la "reiniciació" cristiana. Continguts, metodologia. Alguna jornada acadèmica. "Perdre la por a proposar la fe".
- Importància d'un treball que tingui transcendència més enllà de l'equip del Seminari.
- A partir de l'experiència de la xarxa CEP es planteja el tema de la participació en l'Església en el sentit més ple, identitari i conscient.
- Una reflexió aprofundida sobre la pastoral dels allunyats en l'Església.
- Hi ha alguns col·lectius eclesials que estan treballant en l'acolliment de persones no batejades o allunyades. Catecumenats, grups alfa, ...
- Reflexió sobre què significa la iniciació cristiana: dimensió catequètica, vessant sacramental, de participació eclesial... en les diferents edats de la vida (infants, adults, joves...).

- Trobar el sentit del treball de comunió (comuna-unió). La comunió interna en l'Església i els elements que l'afavoreixen

2. En la planificació del curs 2011-2012

Els possibles objectiu de treball de curs que ens vam marcar foren:

- L'Evangelització-transmissió de la fe als no creients.
- La iniciació cristiana.
- La solidaritat enmig de la crisi.
- La presència dels cristians en el món.
- El paper de l'art en la transmissió de la fe.
- Formes sanes i insanes de l'espiritualitat i l'evangelització.
- L'experiència, al bisbat de Sant Feliu de Llobregat, d'itinerari diocesà de renovació cristiana.
- La presència d'Església (dels cristians) a la vida pública.
- Els valors predominants en algunes professions: pautes per a la cristianització de diferents àrees professionals.
- La creixent pobresa que genera la crisi econòmica com a lloc teològic. Es podria demanar a la Fundació Pere Tarrés si pot ajudar-nos a fer una anàlisi de la situació, amb voluntat de fer xarxa i buscar respostes pastorals a aquesta situació.
- La celebració dels 50 anys de l'inici del Concili Vaticà II. La nova forma de magisteri que inaugura el concili, els aniversaris de *Pacem in terris*, *Mater et magistra*, *Gaudium et spes*... el lligam entre l'àmbit doctrinal i pastoral.

- La presència dels cristians en el món.
- La presència de l'Església institucional en la vida pública, ja que els referents que té la societat –i sovint la mateixa Església– són clarament caducs i d'un altre temps i són poc visibles les noves formes de presència.

IV. Síntesi de la reflexió feta sobre els processos actuals d'encaminament a la fe cristiana

1. Actituds (teològiques, humanistes...) de fons per una llarga marxa

- Experiència serena, profunda, de convicció... de Déu i del Crist, reconeguda commoguda per l'Esperit.
- Experiència d'amor donat i rebut.
- Partir dels fets, de la realitat de les situacions, circumstàncies, contextos econòmics, socials, polítics, culturals, religiosos de les persones, els grups, les poblacions...
- Acceptació de les qualitats i defectes de les persones, grups i poblacions.
- Acompanyament personalitzat.
- Obertura.
- Diàleg constant amb les persones, les realitats, els "móns", ètnies, cultures i subcultures, religions, tendències dins l'Església...
- Obrir espais de diàleg, de participació, de debat sobre el que vivim, pensem, com veiem la societat, l'Església...
- Disponibilitat a canviar comportaments, principis ètics, llenguatge, esquemes mentals, valors, normes, creences, imatges de les

persones, de la societat, dels grups humans, de la gent, de l'Església...

- Estar atent als canvis importants: noves tecnologies, immigració, crisi econòmica, social, de valors, laïcitat, moviments socials alternatius, joves, dones...
- Estar molt atent i escoltar el que diuen, pateixen, s'alegren, fan i viuen els més necessitats.
- Esperit crític.
- Voluntat de transformació en el que es pot, ser creatius, innovar en el camp social, econòmic, polític, cultural, religiós, eclesial... en petites i importants accions que obrin horitzó, esperança, que estiguin fonamentades en els valors de la participació, la igualtat, la fraternitat, la distribució equitativa dels béns i dels serveis, el cooperativisme, la sostenibilitat, l'economia social, la comunicació a fons...
- Reconèixer i valorar les petites accions, gestos que fan altres.
- Coordinar-se no senzillament per informar-se, sinó per anar creant programes comuns, complementarietats, sinergies amb les entitats, grups, moviments que estan orientats vers la cultura de la pau, la solidaritat, la igualtat...
- Pacència, constància, fidelitat, no defallir...
- Respectar, no angoixar...

2. Factors per a poder convocar i acompanyar persones

a. Acompanyament personal

- Conèixer molt personalment cada persona: itinerari personal, fami-

- liar, educatiu, de sentit de la vida, de fe...
- Definir uns itineraris-ideals, unes tipologies d'itineraris personals, a partir del coneixement i de l'observació directa.
- Pensar i precisar els passos, ritmes, llenguatge, metodologies, materials... per a cada itinerari-tipus.
- Pensar els objectius, on encaminar: grup, comunitat, curs de formació-iniciació, celebració, moviment...
- Pensar amb les persones que:
 - Havien estat en moviments o parròquies i ho van deixar.
 - Estan fent una acció social, política... com ajudar a que descobreixin el sentit profund de construcció del regne que estan fent.
 - Amigues, properes a cristians/es... amb les que cal aclarir els passos a fer més enllà de la relació i conversa amiga.
- Pensar dispositius pastorals que estimulin a fer un camí llarg de durada a partir d'un recés, xerrada, impacte emocional, coneixement admirat d'alguna persona, exercicis, acció social...

b. Acompanyament grupal

- Crear espais de diàleg sobre fets de vida i fe, de pregària, lectura i estudi d'evangeli amb persones factibles de ser convocades per això, a partir de les que altres persones ja agrupades en grups i moviments de fe coneixen a partir de la seva relació familiar, d'estudi, de treball, d'amistats, veïnal...

- Preparar persones que sàpiguen cercar persones agrupables, convocar el grup i animar-lo, fer el seguiment...
- Pensar i preparar pautes senzilles perquè puguin ser seguides per aquest tipus de grup.
- Pensar les relacions, aliances, contactes, incorporacions dels grups amb altres grups, moviments...

c. Acompanyament dels moviments

- Encaminar-nos vers una Confederació de Moviments d'Acció Catòlica.
- Veure els passos, ritmes, serveis comuns a fer prèviament per arribar-hi.
- Elaborar un programa comú de tota la confederació: pla d'evangelització, campanyes...

d. Acompanyament o relació amb altres entitats: escoles cristianes, institucions, bisbats, centres d'estudi...

- Introduir la competència espiritual a les escoles, fins i tot a les públiques.
- Propostes als bisbats, a les delegacions...
- Propostes als centres d'estudi que parteixin més de la realitat i ens donin més elements pràctics per la pastoral.

V. Conclusions del treball sobre el possibilitar un encaminament actual en la fe cristiana i sobre el llenguatge de la comunicació de la fe

S'indiquen unes conclusions en forma de CRITERIS i REPTES, expressats de forma senzilla:

1. Recuperar la comunió interna eclesial, fonamental com a condició bàsica. *Que tots siguin u. Que els pobres siguin evangelitzats.*
2. Recuperar la contínua renovació o reforma interna de l'Església. *Creure amb nou ardor...*
3. Inspirar-se en l'estil de *Gaudium et Spes*. Diàleg seriós i amorós.
4. Cercar sempre un llenguatge entenedor.
5. No oblidar la credibilitat que sempre inspira el testimoni de vida i el compromís.
6. Això acompanyat de l'explicitació creient dels motius i del testimoni de fe (cf. Concili Provincial Tarraconense I).
7. Atenció als signes dels temps (cf. la lliçó inaugural a Girona d'en Josep Casellas).
8. L'estil del diàleg sobre la vida (Jesús i la samaritana). Un escoltar atent i amb calma i alhora interpel·lador.
9. Acompanyar processos d'alliberament personal. Somniar el futur amb les persones més febles.
10. Estimació pels més pobres (socials, econòmics, afectius...).
11. Interessar-se i dialogar amb les iniciatives ètiques promogudes per cristians (banca ètica, fundacions...).
12. Afinar les propostes i els seus destinataris. Distingir les condicions sociològiques, psicològiques...
13. Assajar iniciatives pastorals, organitzar accions ben articulades. Saber revisar i valorar. Assaig, prova, error, rectificació.
14. Conèixer les inquietuds reals de les persones.
15. Evangelitzar és sempre una proposta "intima", dialogal, el cor que parla al cor (Newman).
16. El treball evangelitzador, de comunicació de la fe, ha d'anar sempre guiat per una qualitat evangèlica, la riquesa dels criteris i les actituds i l'estil de Jesús.
17. Tenir perspectiva històrica, que dóna humilitat i realisme. No comencem ara. Venim d'una història, del treball ben fets de molts, abans que el temps d'ara.
18. Mirar de confluïr en el camí de l'Ètica, la Bellesa, la Bondat, la Veritat.
19. Pentecosta. Abrandar el cor de l'Església.

Pregària

Introducció

Lectura Ex. 3, 1-8a. 13-15

DÉU CRIDA MOISÈS

Moisès pasturava el ramat del seu sogre Jetró, sacerdot de Madian. Un dia se li va aparèixer l'àngel del Senyor en una flama enmig d'una bardissa. Moisès es va dir: «M'atansaré a contemplar aquest espectacle extraordinari: què ho fa que la bardissa no es consumeixi?»

Quan el Senyor va veure que Moisès s'atansava per mirar, el cridà de la bardissa estant:

—Moisès, Moisès!

Ell respongué:

—Sóc aquí.

Déu li digué:

—He vist l'opressió del meu poble a Egipte i he sentit com clama per culpa dels seus explotadors. Conec els seus sofriments; per això he baixat a alliberar-lo i fer-lo pujar des d'Egipte cap a un país bo i espaiós, un país que regalima llet i mel.

Ara, doncs, jo t'envio al faraó; vés-hi i fes sortir d'Egipte els israelites, el meu poble.

POSEM-NOS DAVANT DÉU

Avui volem pregar, Pare nostre,
sentint-nos en comunió amb tota l'Església
i amb el papa Benet XVI.
Tots aixequem els ulls a Vós reconeixent-vos com a Pare.
Pare, gireu envers nosaltres la vostra mirada,
i beneïu-nos!
Ajudeu-nos a ser conseqüents.
Que quan parlem dels germans pensem de veritat
en les persones que Vós heu posat al nostre costat.
Que quan ens proposem complir la vostra voluntat
sapiguem obrir els ulls,
i veure què hi ha al nostre voltant,

què passa en la vida dels nostres germans, què busquen,
i puguem dir i anunciar que Vós sou el nostre Pare.
Ajudeu-nos, Pare Nostre,
a descobrir-vos en els qui viuen al costat nostre
perquè ens comprometem a treballar
en favor del món que somiem:
el vostre Regne, com a germans,
que així Vós ens hau creat.
Feu, Senyor, que el vostre nom sigui santificat,
o millor encara, que nosaltres santifiquem el vostre nom
tractant els germans com a germans
i treballant amb afany perquè tothom pugui viure
com a fills vostres: amb dignitat.

Evangelí: Llc. 13, 6-9

Paràbola de la figuera estèril.

I els digué aquesta paràbola:

—Un home tenia una figuera plantada a la seva vinya. Va anar a buscar-hi fruit i no n'hi trobà. Llavors digué al qui li menava la vinya:

»—Mira, fa tres anys que vinc a buscar fruit en aquesta figuera i no n'hi trobo. Talla-la. Per què ha d'ocupar la terra inútilment?

»El li respongué:

»—Senyor, deixa-la encara aquest any. La cavaré tot al voltant i hi tiraré fems, a veure si dóna fruit d'ara endavant. Si no, fes-la tallar.

CANT

ENCOMANEM-LI EL NOSTRE TREBALL

Senyor, en aquesta jornada de treball,
volem comprometre'ns a treballar
en això que us demanem:
re-crear camins d'esperança cristiana.

Per això, Senyor,
perquè volem comprometre'ns,
avui us demanem que vingui el vostre Regne
i que es faci la vostra voluntat a la terra com en el cel.
Feu que vingui el vostre Regne,
i per això, feu-nos constructors d'aquest Regne que volem.

Feu que si esperem un Regne de Pau,
la nostra relació amb els altres sigui pacífica i pacificadora;
que si esperem un Regne de Justícia,
cadascú de nosaltres tracti als altres justament;
que si esperem un Regne de Veritat,
la nostra vida no sigui una mentida;
i que si esperem un Regne d'Amor,
ens lliurem als altres
amb el mateix amor que Vós ens teniu.

Feu que es faci la vostra voluntat
a la terra com en el cel,
i per això, feu-nos a nosaltres capaços
d'escoltar la vostra voluntat
i de lliurar-nos de ple a allò que Vós ens demaneu.
Feu-nos, Senyor, constructors del vostre Regne
i obedients a la vostra Voluntat.

*Seminari de Teologia Pastoral
Dijous, 28 de febrer del 2013*

II. Taula Rodona.
La iniciació a la fe cristiana avui

Evangelitzar amb els fets i amb la història de vida

MN. XAVIER MORLANS, professor de Teologia Fonamental, impulsor del “Tornar a Creure”.

1. Quines realitats, valors, oportunitats, descobreixes en la nostra pluralitat cultural que ajuden a fer possible l'experiència cristiana avui a casa nostra?

1.1. Què ens ha passat en els darrers trenta anys?

S'han trencat els ponts principals de transmissió de la cultura, dels valors i de la religió: La família, l'escola

i la parròquia. Han estat suplerts per la televisió i per les xarxes socials (internet,...) (Lluís Duch).

1.2. Per què el canvi ha estat tan ràpid i tan profund?

Perquè es tractava d'un autèntic “tsunami” que venia de molt lluny i amb molta força, des del segle XVII-XVIII

<i>Segle XVII-XVIII</i>	<i>Segle XIX- XX</i>	<i>Segle XX-XXI</i>
Secularització	Secularisme	Apoteosi del “jo”
No a la ingerència de l'Església en la vida civil Kant	No a Déu transcendent. <i>Principi d'immanència:</i> “Res no pot entrar en l'home, que no procedeixi d'ell mateix” Marx, Nietzsche, Freud	<i>Principi d'immanència</i> aplicat a les realitats immanents: “No” a tot allò que impedeixi la meua realització: tradició, història, conviccions fortes, família, parella, fill, avi malalt, el meu propi cos si no m'agrada...

Aquesta evolució no era “dolenta” per principi –l'autonomia de la societat i de la persona és bona (GS 36)– ni havia de conduir fatalment aquí, però de fet un corrent majoritari ha anat cap aquí.

Vivim, en general, a l'occident post-cristià, **una gran crisi de civilització:**

- Crisi econòmica molt dura,
- Crisi de valors, crisi de l'humanisme clàssic d'arrel grega i llatina.
- Crisi del cristianisme com a sis-

- tema secular que ha marcat les pautes de la vida social i cultural.
- Vivim la cultura de l'apoteosi de "jo" o també anomenada cultura de la desvinculació. Crisi de confiança.

1.3. Fer de la crisi una oportunitat

Aquesta crisi si la sabem "llegir bé", pot esdevenir **una gran oportunitat** per tornar a presentar la fe cristiana amb tota la seva capacitat de donar sentit a la vida i a l'aventura humana.

Aquesta crisi si la sabem "llegir bé", pot esdevenir una gran oportunitat per tornar a presentar la fe cristiana amb tota la seva capacitat de donar sentit a la vida i a l'aventura humana.

2. Quines dificultats observeu en la recreació de l'experiència humana avui?

2.1. Dificultats externes: la cultura de l'apoteosi del "jo" individualista

El gran repte: com transmetre la fe en la situació cultural d'avui	
Els nostres conciutadans –parents, amics, coneguts, especialment els més joves– com a conseqüència del canvi cultural (n. 1) es troben molts d'ells:	La fe cristiana que hem de transmetre es basa:
Sense <i>memòria</i> del que han suposat vint segles d'humanisme grec, llatí i cristià.	En uns <i>fets històrics</i> que ens venen del passat: fa 20 segles a Terra Santa.
Sense <i>tradicció</i> a la qual fer confiança i amb un cert autoodi respecte de la pròpia tradició cristiana, estimulat per grups de poder i mediàtics.	En una <i>tradicció</i> vivent que de generació en generació porta el <i>testimoni</i> dels amics de Jesús que diu que el van veure viu.
Sense <i>text sagrat</i> de referència (Harry Potter és igual que la Bíblia).	En un <i>text sagrat</i> – La Bíblia – que conté l'essencial d'aquesta història i d'aquest testimoni.

<p>Sense <i>autoritat</i> reconeguda (crisi de pares, mestres, capellans, polítics,...).</p>	<p>En el reconeixement de l'<i>autoritat</i> dels amics de Jesús –els apòstols– i dels seus successors en la cadena de 20 segles de testimonis (bisbes).</p>
<p>Sense <i>conviccions fermes</i>, sense valors fermes de referència, “tot és relatiu”, Malentès: Tenir conviccions = ser intolerant.</p>	<p>En una <i>decisió personal</i> i una <i>opció fonamental</i> per un home Jesucrist acceptat com a Fill de Déu i Salvador de tota la humanitat.</p>
<p>Sense <i>vincles</i> afectius estables i sense vincles socials sòlids.</p>	<p>En la vivència d'un <i>vinde comunitari</i> amb tots els qui han optat per Jesucrist: l'Església, el Poble de Déu que travessa la història obert a tot i a tothom.</p>
<p>Sense tensió utòpica vers el <i>futur</i> [Ara amb la relativa excepció dels moviment socials (indignats, antidesnonaments, moviment sobiranista) amb el risc de ser més moviments de protesta que de projecte positiu].</p>	<p>En una <i>esperança sostinguda vers un final feliç de la història</i> de la humanitat que esperem com un do i el qual hem de fer possible també amb el nostre compromís i entrega diària.</p>
<p>Mirant-s'ho tot des de baix i amb sospita: sense <i>confiança</i>.</p>	<p>En la <i>fe-confiança</i> en Jesucrist com a mediador de l'encontre amb Déu i en l'Església com a medidora normal de la trobada amb Jesucrist.</p>

Essent aquest el panorama no és gens estrany que costi tant transmetre la fe a les noves generacions i tornar a engrescar des del punt de vista creient tantes persones que en la seva joventut van passar pels nostres moviments, comunitats i parròquies.

2.2. Dificultats internes

2.2.1. *Una debilitat interna del catolicisme des de la Contrareforma (s. XVI): l'oblit de la dimensió relacional de la fe.*

A l'èmfasi protestant en:

a) la *sola fe* *subjetiva* i *fiducial*

en Jesucrist salvador contraposada a la raó.

- b) La *sola Escriptura* contraposada a la Tradició i a bona part dels sacraments.
- c) La *sola Gràcia* contraposada als mèrits de l'acció humana.

La contrarreforma catòlica va contraposar:

1. Tres elements objectius:

- a) L'objectivitat de la doctrina (*el catecisme*): “Anar a doctrina”.
- b) L'eficàcia dels *sagraments* (“ex opere operato”): “Anar a missa” (amb una predicació fortament moralista).
- c) El mèrit de les bones obres (*la moral*): “Ser bo”.

2. Les devocions populars (als sants, a la Verge), tot cobrint en part l'àrea del *sentiment subjectiu i col·lectiu*.

3. Una dependència de la figura del bisbe i del prevere com a líders absoluts i com a homes del “sagrat”.

Resumint molt i amb el risc inevitable de fer-ne la caricatura, es pot dir que ser cristià equivalia a “*pensar bé*” (doctrina objectiva, catecisme) i “*actuar correctament*” (incloent en l'*actuar* la conducta moral i la *pràctica sacramental* i devocional).

Hi havia dos grans oblits en aquella pastoral:

- 1. Oblit o no potenciació en el catòlic de missa dominical de la fe com a relació viva amb Jesucrist i amb el Pare. Oblit de la dimensió *relacional* de la fe,

per l'èmfasi unilateral en les seves dimensions cognoscitiva, ritual i operativa. I això és degut a un oblit del paper de *l'Esperit Sant* que és el qui assegura la dimensió relacional i fins i tot emocional de la fe. Oblit, més precisament del *vincl*e emocional amb Jesucrist i amb Déu Pare. És a dir, no potenciació de l'experiència personal de Jesucrist com a comunicador de l'amor de Déu, i com a mediador, juntament amb l'acció de l'Esperit Sant, d'una vida salvada ja —encara que no del tot— *aquí i ara*. Dit més tècnicament, de la fe cristiana s'oblidava, entre altres coses, la dimensió *pneumatològica* i *escatològica* (d'irrupció del Regne de Déu aquí i ara).

- 2. Tampoc s'oferia, al cristià de missa dominical, una formació intel·lectual sobre les bases històriques i racionals del cristianisme. El règim de cristianisme no ho feia necessari. La fe s'aguantava amb les “crosses” d'un ambient creient.

2.2.2. Després del Concili Vaticà II (1962-1965)

1. Hi ha una mutació d'aquells tres elements objectius de la contrarreforma:

- a) Es “tradueix” el *catecisme* a la sensibilitat moderna, més antropològica, més comprensible. I amb això es compensa, en part, la falta de formació intel·lectual.
- b) En la celebració de *la litúrgia* en llengua vernacle i amb una

major participació del poble es comença a sentir la Paraula de Déu (Escriptura). La predicació esdevé més evangèlica i inductiva, evitant l'adoctrinament i la culpabilització.

- c) La moral, afortunadament, desplaça l'atenció cap el *compromís* social i polític dels cristians i l'opció preferencial pels pobres. Es potencia el mètode inductiu i progressiu: veure –jutjar –actuar. La Paraula de Déu apareix en el “jutjar” com a “criteri pel discerniment” i “llum per a l'acció”.

2. Hi ha una gran purificació de les devocions particulars i de la religiositat popular. Es fuig del “sentimentalisme” i de la pastoral “puntual” i d'aire proselitista.

3. La relació entre preveres i laics pren tot un altre aire de relació més fraternal i de treball en equip, tot i que amb la perspectiva dels anys i vista l'evolució de les persones es pot constatar encara també una certa dependència del capellà.

Cert hipercriticisme o desafecció respecte de la jerarquia eclesial pot ser encara, en part, expressió de l'anterior dependència excessiva.

Es pot dir, amb la voluntat d'intentar individuar de manera el més precisa possible l'arrel de les nostres pròpies dificultats internes, que, en certa manera, malgrat els grans avenços, perdura encara alguna cosa d'aquells dos trets de l'ADN catòlic contrareformista si bé havent experimentat una notable mutació. Ser cristià

consisteix a “pensar bé *críticament*” i a “actuar correctament *en la transformació del món*”. Segueix a la pràctica una falta d'atenció a l'element pneumatològic i escatològic del cristianisme. És a dir, ens cal una més clara **articulació, teòrica i pràctica**, entre elements que de vegades han semblat com a excloents entre si:

- Entre l'acció transformadora del cristià en el món (testimoni de vida), l'acció transformadora de Crist en la litúrgia i en la pregària, i l'acció transformadora de la Paraula de Déu quan és anunciada amb fe i humilitat (primer anunci o kerigma).
- Entre la valoració de l'acció de l'Esperit en les persones (“les llavors del Verb”) i la valoració de la llum i les energies que brollen d'una fe cristocèntrica i eclesialment viscuda (GS 42). És a dir, entre la presència amagada de Déu en el món i la volguda presència del mateix Déu en els vasos de terrissa de les nostres parròquies, comunitats i moviments, en definitiva, en la fragilitat de l'Església com a signe i instrument universal de salvació (LG 1, 48; GS 45).
- Entre l'ús de la Paraula de Déu com a criteri pel discerniment o llum per a l'acció, i la Paraula de Déu com a crida i acció de Déu mateix en els cors que l'acullen.
- Entre la lectura humanista i popular de l'Evangelí (la valoració de la bondat anònima de tanta gent i dels pobres) i l'originalitat única i singular del Crist que allibera del pecat que existeix en tota condició humana (individual i col·lectiva, cívica i eclesial).

- Entre el diàleg necessari amb la cultura i l'aportació d'una fe més expansiva i comunicativa.
- Entre la indignació ètica davant del sofriment de milions d'inocents i la contemplació del Déu crucificat que abraça tot aquest immens dolor i, ressuscitant, dóna una motivació encara més profunda per a seguir lluitant per la pau i la justícia, i una garantia segura del triomf final del bé.

2.2.3. *Les notícies sobre l'Església catòlica i la seva imatge pública com a "primer anunci cristià", per defecte, que reben molts ciudadans*

En la societat mediàtica i multiconnectada d'avui –a diferència de només fa ben pocs anys– el millor testimoni de vida, la paraula dialogal i l'anunci de Jesucrist de tants cristians i cristianes en els seus ambients quotidians queden molt sovint curtcircuitats per les notícies sobre l'Església catòlica que apareixen als mitjans de comunicació i que ofereixen un rostre no gaire atractiu i evangèlic.

De vegades és degut a la mala fe que presenta declaracions tretes de context o simplement manipulades (frases entrecomillades que mai s'han dit d'aquella manera). Hi ha lobbys econòmics i grups de poder que no perden ocasió de desprestigiar l'Església perquè com a institució que, malgrat els seus defectes, crida a la responsabilitat i denuncia les pràctiques inhumanes de la distribució injusta de la riquesa en el món, no interessa.

Però de vegades la mala imatge és fruit d'intervencions de representants

eclesials desafortunades en el contingut o en la forma, a propòsit de temes relacionats amb la moral i amb l'ordenament jurídic o polític de la societat.

D'altra banda, les cerimònies litúrgiques carregades de fastuositat –que, com tota religió, també la catòlica tindria dret, fins a cert punt, a mantenir com a fruit de tradicions acumulades– des del moment en què son retransmeses per televisió a tot el món i que seran vistes per persones passant fam i penúries són un clar antitestimoni i indiquen una gran falta de sensibilitat respecte dels codis de comunicació actual.

Sembla que amb l'actual Papa Francesc això comença a canviar.

Tal com demana el pastoralista milanès Luca Bressan cal activar un "dispositiu eclesial ampli", un principi organitzatiu, un estil, una espècie d'element paradigmàtic que descriu i defineixi el comportament que la institució eclesial ha d'assumir sempre en situacions de frontera, d'encontre amb realitats, persones i situacions externes als seus circuits habituals. (COMMISSIONE EPISCOPALE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, L'ANNUNCIO E LA CATECHESI, *Seminario di Studio "Il Primo Annuncio"* (Roma 2007) en *Noticiario – Ufficio Catechistico Nazionale* n. 1 (2007- Anno XXXVI, pp. 61-67).

3. Quins mètodes, actituds, accions pastorals i recursos creieu més necessaris?

3.1. Continuar en la bona tradició de l'Església que camina a Catalun-

ya, d'una pastoral d'encarnació i de testimoni, d'austeritat i de solidarietat per part de tots –bisbes, preveres, religiosos, religioses, laics– en aquests moments de forta crisi econòmica i social.

- Ser presents en els llocs de vida: barri, poble, associacions, activitats, iniciatives (banc d'aliments, aturar desnonaments, ajuda als afectats...).
- Exigència i expressió real de l'amor (agapé) cristià.
- Condició per a ser creïbles.
- SÍNODE PROVINCIAL TARACONENSE 1995, *Resolucions i missatge*, Claret 4^a ed 1997. III. La sol·licitud pels més pobres i marginats.

3.2. El diàleg –per part de tots, cadascú al seu nivell– amb els nostres amics, veïns, companys i coneguts, a partir de les experiències humanes fonamentals.

- Escoltar molt, tot compartint el camí d'Emaús amb tantes persones.
- Desvetllar preguntes i set de sentit. Buscar les esclatxes de transcendència...
- Conduir el diàleg amb molt de respecte cap a l'*obertura de la dimensió transcendent i religiosa* de la persona, si l'interlocutor vol. [Veure *Taula* al final d'aquest article].

3.3. Compartir el primer anunci de Jesucrist quan s'escau al fil del diàleg.

1. Hem de redescobrir allò de què “no es comença a ser cristià per

una decisió ètica o una gran idea, sinó per la *trobada amb un esdeveniment, amb una Persona*, que dona un nou horitzó a la vida, i amb això, la direcció decisiva” (Benet XVI, *Deus caritas est* n.1).

L'experiència cristiana és un esdeveniment i un encontre viu amb Jesucrist salvador.

Si la gran dificultat per a creure avui és una crisi de *confiança* (punt 2.1), cal buscar com (re-) generar la primera confiança en Jesucrist, i, en allò essencial, en l'Església. I això ens porta a un exercici quotidià d'intel·ligència emocional a la recerca de mètodes de comunicació gestual i verbal, és a dir, d'un primer anunci cristià enmig del millor testimoni de vida possible.

2. Hi ha en el bagatge de l'evangelització des dels temps del Nou Testament una pedagogia per a generar la primera confiança i propiciar aquest encontre amb Jesucrist precedit i acompanyat del millor *testimoni* de vida i en un context de *diàleg* entre amics:
 - Es tracta de l'*anunci* joios –fet amb humilitat i convicció per què un mateix ho ha experimentat– que Jesucrist, essent Déu, ha abraçat tota la condició humana, també la del nostre interlocutor, i l'ha rescatat del no-sentit, de l'egoisme i de tot tipus de mal a través del seu pas de mort a resurrecció.

- Anunci acompanyat d'una *invitació* cordial dirigida a l'oient amb la intenció de suscitar en el seu cor un interès inicial –o recuperat– per la persona de Jesucrist i el desig d'acostar-se a Ell progressivament amb *el cap* i amb *el cor* per verificar com és possible ja *ara i aquí* començar a viure el goig de la seva companyia i la força per a vèncer el mal que Ell ens comunica.
3. Pel seu caràcter tan senzill i tan a ran de vida quotidiana, aquesta manera planera però sentida de parlar de Jesucrist a un amic o a un veí és la mediació idònia i més normal per a transmetre la fe avui prenent peu de la vida compartida. I és l'eina que tenen *els laics i laiques*, juntament amb el millor *testimoni* de vida i sempre en un context de *diàleg*, per a exercir la seva condició d'apòstols i treballadors del Regne de Déu.
 4. Aquesta metodologia pastoral de *temps breu i concentrat* (per exemple una sèrie de converses amb una company de feina que poden propiciar, o no, el seu interès per Jesucrist) en algun moment, als majors de 50 anys, ens pot “sonar” a certes pràctiques proselitista de l'època preconiliar. És tot un repte –apel·lant al títol de la nostra jornada– “recrear” experiències de comunicació verbal que, tot deixant enrere els tics proselitistes, estrenin una nova versió

de l'anunci joïós de l'Evangelí també en clau dialogal avui sobre el suport d'un testimoni de vida màximament creïble.

5. A partir d'aquest referent del primer anunci com a conversa entre amics, s'obre tot un camp a l'experimentació i a l'aprenentatge, de *nous mètodes* i de *nous llenguatges* per a fer arribar aquest primer anunci de diverses maneres a diversos destinataris.

3.4. Els itineraris de (re-)iniciació cristiana d'adults com a continuació del primer anunci.

A una persona que s'acosta als nostres grups, comunitats, moviments, parròquies per què algú o alguna circumstància l'ha mogut a voler saber més sobre Jesucrist, sobre la fe, l'Església o els sagraments, o a refer la seva relació amb Déu, hem de poder oferir-li, si vol, un camí, una proposta, *un itinerari* d'un mínim de dos anys on pugui consolidar la seva opció per Jesucrist i rebre una autèntica (re-)iniciació a la fe cristiana (pregària a partir de la Paraula de Déu, catequesi bàsica, vida de grup, canvi moral, mistagogia dels sagraments, discerniment de la vocació pròpia, revisió de vida, compromís eclesial i social, ...).

Sempre que puguem –també a partir de l'acolliment per celebrar un sagrament de pas o per qualsevol circumstància parroquial o veïnal– hem de poder oferir *elements del camí d'iniciació cristiana* sense donar per pressuposat que les persones que es

mouen en els nostres contextos eclesials són ja cristians madurs i sòlids en els fonaments de la fe. El *tsunami* del secularisme i de la cultura de la desvinculació descrits en el primer punt estan en acció permanent enmig nostre.

Epíleg

A la *Jornada de teologia pastoral* on va ser pronunciada aquesta aportació hi va haver un ric diàleg posterior a la lectura de les tres ponències teològiques. Crec que val la pena fer esment del punt d'acord al qual vam arribar amb la doctora Claustre Solé. En el llenguatge col·loquial sovint fem servir expressions com ara “*s’evangelitza més amb fets que amb paraules*”.

Tot i reconèixer el sentit d’aquesta expressió si s’entén o bé referida a la inflació de paraules pretesament cristianes que es va donar al nostre país durant el nacionalcatolicisme o bé al risc sempre actual de pronunciar paraules buides i retòriques, en rigor serien més ajustades a la realitat i més adequades expressions com, per exemple, la següent:

Es comença a evangelitzar amb els fets i amb el testimoni de vida.

“Es comença a evangelitzar amb els fets i amb el *testimoni* de vida” – que ens fan creïbles i que ja són en si mateixos un primer gest evangelitzador des del silenci; però el mateix dinamisme de l’evangelització demana que el testimoni esdevingui també una *paraula*: l’anunci clar i inequívoc de Jesucrist com a vincle personal de Déu amb la humanitat, l’anunci de la seva vida, del seu missatge, de la seva mort, resurrecció i donació de l’Esperit Sant” (Cfr. PAU VI, *Evangelii Nuntiandi* 21 i 22).

Dir, amb bona intenció, “*s’evangelitza més amb fets que amb paraules*”, a la pràctica propicia, sense voler-ho, un menys teniment i un oblit del rol de la paraula en l’evangelització. És més adequat a la dinàmica real de l’evangelització i més pedagògic dir: “*S’evangelitza amb fets i amb paraules; els fets han d’anar davant obrint el camí, les paraules han de seguir per a il·luminar el camí*”.

<p>Complement al punt 3.2. Experiència humana fonamental</p>	<p>Obertura religiosa</p>	<p>Proposta cristiana creïble</p>
<p>1. Els vincles d'afecte i d'<i>amor</i> i de comunió</p> <p>La tendència a l'individulisme i l'atomització social i l'actual cultura de la desvinculació.</p>	<p>a) D'on prové la plenitud d'amor que, malgrat la nostra limitació, arribem a experimentar ni que sigui fragmentàriament?</p> <p>b) Per què ens dol tant quan no reeixim en aquest ordre dels afectes?</p>	<p>a) Un Déu que és ell mateix una relació d'amor –Trinitat– és l'explicació de la tendència humana a l'amor.</p> <p>b) Déu en Jesucrist i pel do de l'Esperit s'ofereix com a Pare dels qui no en tenen o no n'han tingut una experiència reeixida i com a fonament de tota fraternitat.</p>
<p>2. La “ferida” que la <i>bellesa</i> (en l'art, la música, un paisatge) provoca en nosaltres: La nostàlgia d'una plenitud de vida i de sentit que intuïm però que no podem abastar per nosaltres mateixos.</p>	<p>La intensitat de la ferida i de la nostàlgia fa creïble que ambdues apuntin a una realitat objectiva transcendent: Déu bellesa i amor absolut.</p>	<p>En Jesucrist –encarnat, crucificat i ressuscitat– Déu, bellesa absoluta, ha baixat fins a nosaltres perquè puguem experimentar aquesta bellesa intuïda i desitjada.</p>
<p>3. El clam per la <i>injustícia</i> en el món, pel dolor infligit als innocents, per l'explotació continuada i impune dels pobres.</p>	<p>“Si Déu existeix, el mal és intolerable. De fet experimentem el mal com intolerable, per tant, Déu existeix” (Dostoiesky).</p>	<p>Només un Déu que ha abraçat la sort de tots els humiliats de la terra en un acte de suprema solidaritat a la creu i que després ha ressuscitat, pot garantir una justícia final per a tots els crucificats de la terra i una reconciliació universal.</p>
<p>4. L'afany de saber per una banda, i la mentida i l'ocultació de la <i>veritat</i> per l'altra.</p>	<p>Si tot és absolutament relatiu, si no hi ha en les coses més bàsiques una veritat que es pugui conèixer i defensar ¿com es pot establir la convivència entre els humans? ¿quin sentit té</p>	<p>Jesucrist diu “Jo sóc, el camí, la veritat i la vida” (Jn, 14).</p>

	investigar i aprofundir no només el “com”, sinó el “per què” i el “per a què” o “per a qui” de les coses?	
5. Per una banda el benestar, l'hedonisme i la tecnolatria estan <i>deshumanitzant</i> el món. Per altra, la reivindicació de la singularitat de cada cultura sembla que fa impossible parlar d'una <i>condició humana</i> comuna a tota la humanitat.	Si la persona perd la seva condició “humana” i si ja no sabem parlar ni fonamentar la seva “dignitat” ¿com podem establir entre tota la humanitat uns lligams d'interdependència i d'ajuda mútua? ¿on podem basar la fermesa d'uns drets humans vàlids a tot arreu per a tothom? La hipòtesi de Déu com a garant transcendent de la condició humana apareix com plausible.	El Déu Trinitat que en ell mateix és reconeixement amorós de “l'altre” (Pare, Fill i Esperit) és l'origen i la millor garantia del caràcter no-manipulable, humà i digne d'amor i respecte de cada ésser humà. Jesucrist crucificat i ressuscitat és la base de la “rehumanització” del món.

Bibliografia indicativa

1. CONCILI VÀTICA II (1962-1965), *Sacrosanctum Concilium, Dei Verbum, Lumen Gentium, Gaudium et Spes, Ad Gentes*.
2. PAU VI, *Evangelii Nuntiandi* (1975).
3. JOAN PAU, *Catechesi Tradente* (1979) *Redemptoris Missió* (1990), *Nuovo millenio ineunte* (2000).
4. BENET XVI, *Deus Caritas est* (2005); *Caritas in Veritate* (2009); *Verbum Domini* (2010) .
5. CONGREGACIÓ PER AL CLERO, *Directori General per a la catequesi* (1997).
6. SÍNODE PROVINCIAL TARRACONENSE 1995, *Resolucions i missatge*, Claret 4^a ed 1997.
7. ELS BISBES DE CATALUNYA, *Creure en l'Evangelí i anunciar-lo amb nou ardor*, Claret 2007.
8. *La nova evangelització per a la transmissió de la fe cristiana. “Lineamenta” del Sínode dels Bisbes 2012*, a *Documents d'Església* 988 (2011).
9. *Sínodo episcopal sobre la nova evangelització 2012, Propostes*, a *Documents d'Església* 1020 (2013) 51-57; i 1021 (2013) 65-70.
10. R. FISICHELLA, *La nova evangelització*, Claret 2012.

11. J. GEVAERT, *El primer anuncio. Proponer el Evangelio a quien no conoce a Cristo. Finalidades, destinatarios, contenidos, modos de presencia*, Sal Terrae 2001.
 12. X. MORLANS, *El primer anuncio. El eslabón perdido*, PPC 2009; *El primer anunci i la pedagogia de la iniciació*, a *Documents d'Esglesia* 989 (2011) 456- 468; *Una nova etapa evangelitzadora. Teologia i Pastoral. Lliçó inaugural del curs acadèmic 2011-2012*, a *Quaderns de Pastoral* 225 (2012) 11-34.
 13. F. TORRALBA, *Jesucrist 2.0. El cristianisme ara i aquí*, Pòrtic 2011.
 14. S. PIÉ-NINOT, *La novedad y carácter decisivo del cristianismo*, Phase (2012).
 15. J.C. CARVAJAL BLANCO, *Pedagogía del primer anuncio. El Evangelio ante el reto de la increencia*, PPC 2012.
- J. HORTET, *El Concili Vaticà II. Pensant en el present*, Lliçó inaugural del curs acadèmic 2012-2013, CEP Barcelona 2012.

La iniciació a la fe cristiana avui i a partir de la cultura en la que vivim

CLAUSTRE SOLÉ, de la Companyia de Maria, professora de Sagrada Escripura.

En aquest any en què celebrem el 50è aniversari del Concili Vaticà II enfocaré el tema des de l'òptica de la DV perquè el mitjà que Déu empara per actuar sobre la llibertat humana respectant-la sempre és la paraula.

1. El procés d'iniciació a la fe, a la Bíblia, sempre és obra de Déu.

- Crida gratuïta per part de Déu (i Déu crida de moltes maneres).
- Aposta confiada per part del cridat (de vegades és empenyes, altres són apostes radicals...)
- Sacsejada / canvi de paradigmes.
- Consciència d'una missió / compromís.
- I un indicador que hi ha crida, missió i compromís... és la pau interior, l'alegria, la joia, el sentit d'esperança i de creativitat.
- Un llarg itinerari sovint enmig de crisis.
 - Un paradigma: Abraham:
 1. Vocació / missió / desarrelament.
 2. i un llarg procés enmig de crisis. Des que rep la promesa en el capítol 12 fins el cap. 21 en que neix Isaac hi ha tot un llarg itinerari enmig de crisis.
 3. I en el cap. 22 tenim de nou la crisi.

4. Al llarg d'aquest procés, Abraham va aprenent l'espiritualitat d'allò essencial: la consciència d'una vida portada per Déu.

2. Ara bé, si la iniciativa és de Déu, la Bíblia ens mostra també com Déu sempre acostuma a servir-se de *mediacions*.

- Un fet de la natura, l'esbarzer en el cas de Moisès.
- Una celebració litúrgica en el cas d'Isaïes.
- Un ambient familiar en Jereemies.
- Una persona: Act 8, 30-31: *Felip hi anà corrents i va sentir l'eunuc que llegia el profeta Isaïes. Llavors li preguntà: -¿Ho entens, això que llegeixes? -Ell li contestà: -I com puc entendre-ho, si ningú no m'hi ajuda? L'eunuc demanà a Felip que s'assegués amb ell dalt del seu carruatge.*

Els agents de pastoral de tot tipus entrem en aquest terreny de

les mediacions: en l'abans i el després.

Abans: com a **testimoni que interpel·la** i després amb l'**acompanyament**.

(*Abans*)

A) Testimoni previ que interpel·la (Passar de la Paraula escoltada a la Paraula viscuda).

1. Són més importants els gestos, els signes, que el que puguem dir. Ens ho mostra el mateix Jesús. Ara després de 25 anys torna a les pantalles *El festin de Babette*. Un bon film per a fer un fòrum sobre l'evangelització.

Són més importants els gestos, els signes, que el que puguem dir. Ens ho mostra el mateix Jesús.

2. Sí, calen signes d'un seguiment radical de l'Evangeli. Hi pot haver molts documents però manquen resultats apreciables.
3. Només cal fixar-se en els Fets dels apòstols. Els primers cristians s'ho van creure perquè van veure uns homes i dones convençuts perquè portaven la bona notícia incorporada en la vida no en un document. Els documents vindran més tard i

serà per a salvaguardar els gestos no per a substituir-los.

4. En la primera carta de Joan hi llegim: *Us anunciem... allò que hem sentit, que hem vist amb els nostres ulls, que hem contemplat, que hem tocat amb les nostres mans. Us parlem del qui és la Paraula de la vida.*

B) Testimoni de la persona però amb la comunitat al darrere. (Cal que hi ha hagi grup – comunitat, altrament la gent es cansa...i es necessita recolzament).

Com ho viu la comunitat? No cal que sigui perfecta, perquè perfecte només ho és Déu. La primera comunitat cristiana no era perfecta: les vídues dels de fora no eren ateses com les dels jueus. I Pau en la carta als Corintis s'adona dels pluralismes i les divisions que hi ha. I no elimina els pluralismes, no imposa la uniformitat (perquè empobriria la comunitat) sinó que els convida a viure-ho harmònicament com una riquesa de l'Esperit, amb la mateixa harmonia que es dona en els diferents membres del cos.

Pluralisme, llibertat, humanitat... són requisits indispensables. El Déu

El Déu bíblic és un Déu lliure que vol un poble lliure perquè només des de la llibertat es pot donar una resposta veritable.

bíblic és un Déu lliure que vol un poble lliure perquè només des de la llibertat es pot donar una resposta veritable. Aquella llibertat que farà que Pau planti cara al mateix Pere segons el llibre dels Fets dels Apòstols.

(Després)

C) **L'acompanyament** que més que una estratègia **és un art** que demana molta estimació i respecte. Valorar l'altra persona... Un bon model en la Bíblia el tenim a Jn 4, la samaritana, un model estrenat pel mestre.

- L'actitud de Jesús que comença posant-se per sota, no fent sentir incòmoda la dona. Li demana un favor. La fa sentir important.
- És aquesta actitud que la sorprèn i regira per dins, generant en ella una obertura, uns interrogants, unes inquietuds.
- I es canvien els papers: el qui tenia set resulta tenir una font i la qui tenia aigua té set de moltes maneres...
- I la dona fa un procés i acaba en evangelista. S'adona que té una missió. Ha trobat un home que és tan humà, l'accepta de tal manera... que només pot ser el Messies.

3. Pedagogia pastoral a la llum de la Paraula.

A. *El problema del llenguatge.* A vegades fem un llenguatge molt doctrinal, apologètic i ens cal un **llenguatge més narratiu, suggerent, simbòlic**. El missatge de Jesús és intel·ligible però, perquè a vegades el de l'Església no ho és? Podem confondre “doctrina” amb “evangeli” i no és el mateix.

El missatge de Jesús és intel·ligible però, perquè a vegades el de l'Església no ho és? Podem confondre “doctrina” amb “evangeli”

B. **La immediatesa.** Un aspecte que ens perjudica és que estem en l'era del dit i fet. Volem veure ben aviat resultats i en el terreny de la fe els processos solen ser llargs. A l'evangeli mateix hi trobem el llarg itinerari dels deixebles, les mateixes comunitats paulines, etc...

C. Un punt molt important: Revisar la **imatge de Déu** que tenim i per tant que transmetem. Molts problemes vénen d'una imatge de Déu distorsionada pel temps, per la rutina, per una formació deficient... Llavors hi ha gent que en un moment donat s'adona que no va. Tots en la vida, d'una manera o altra, hem de fer el procés de Job: *Jo et coneixia d'oïda però ara t'han vist els meus ulls.*

Molts problemes vénen d'una imatge de Déu distorsionada pel temps, per la rutina, per una formació deficient...

4. Reptes que se'ns plantegen:

El nostre món presenta certes similituds amb el món romà d'aquells primers temps. En aquell moment hi havia una prepotència, molta corrupció i es veia com molts valors se n'anaven en orris. En aquest context el cristianisme apareixia com una força viva, revolucionària, una onada d'aire fresc, un veritable revulsiu contra la corrupció. Per això tenia tanta força. I es va estendre amb un vigor extraordinari. Per a què avui això sigui una realitat ens cal:

Afrontar i no ignorar els aspectes que, en l'Església, obstaculitzen la comunicació de l'evangeli de Jesús.

- A vegades ens falta autocrítica: és d'admirar la llibertat que trobem en els textos bíblics. Job qüestiona la teologia del seu moment perquè no s'adequa a la realitat. Qohèlet, després d'observar i reflexionar el que veia en el seu moment es carrega la teologia de la retribució: *Bé ho sé prou, allò de «Els qui reverencien Déu seran feliços, perquè el respecten, però el malvat no aconseguirà la felicitat, ni allargarà la seva vida com una ombra, perquè no reverencia Déu». De fet, a la terra hi ha una cosa que decep: hi ha justos a qui les coses van com si fossin malvats i hi ha malvats a qui les coses van com si fossin justos. Jo mantinc que també això és decebedor.*(8,12-14) La crítica d'aquests savis farà fer una passa de gegant a la teologia de l'AT.

- El paper tan secundari de la dona en l'Església quan no era així en el grup de Jesús.
- Dificultats de tipus estructural:
 - En el grup de Jesús només hi havia un sol pare, senyor i un sol mestre. Que l'Església porti adherències d'una societat imperial, feudal, és comprensible. Però els temps han canviat. I sobta que en una societat més o menys democràtica, l'Església no ho sigui; amb tot a vegades dona lliçons de democràcia.
 - Celebrem l'encarnació, la contemplem i l'admirem però hi ha seriosos problemes d'encarnació en els diferents contextos.
- Dificultats de caire sociològic:
 - Déu ha deixat de ser referent per a moltes persones, com si no tinguessin necessitat d'Ell. Hi ha com una apatia i indiferentisme. El context social ha canviat i el cristianisme sociològic ha desaparegut.
 - És una realitat que en el nostre context hi ha molts nens i nenes i joves que no saben ni han sentit parlar de Jesús. I si n'han senti parlar, de vegades tenen una imatge negativa perquè la relacionen amb l'església dels escàndols, la dels mitjans de comunicació,... tot allò que fa soroll.
 - Hem de fer el primer anunci per a moltes persones: Comunicar el que és el nucli de la fe.
 - Cal revisar les catequesis. Com diu el cardenal Kasper?: Què ens passa amb els

- nens i nenes o joves que després de la catequesi ja no tornen a l'Església?
- No tot és negatiu. Potser també caldria felicitar als grups i persones que treballen, estudien i pregunten per aprofundir en la fe...
 - Un altre punt seria que molts adults ens costa donar raó de la nostra fe, de la nostra esperança, tot recordant la carta de Pere.
- Segurament que ha arribat el temps d'anunciar clarament l'anunci de l'Evangelí des d'un anunci més vital, emotiu i vivencial, sense cap mena de por, en un diàleg constant amb la cultura que ens envolta. Potser també caldrà prendre opcions com Jesús i fer denúncies quan la dignitat de la persona sigui trepitjada....

Art contemporani, ciència i catequesi nord-americanes. Possibles ingredients per una pastoral de Nova Evangelització

MN. EMILI MARLÉS, professor de Cristologia i formador del Seminari de Terrassa.

Transcrivim alguns fragments de la intervenció de Mn. Emili Marlés en la taula rodona que va tenir lloc el 28 de Febrer a la Facultat de Teologia. L'estil d'aquest escrit palesa el caràcter oral de la intervenció.

Per preparar aquesta taula rodona se'ns ha proposat tres reflexions. En la primera se'm pregunta que cerqui algun element de la cultura actual que pugui ser un ajut per a la Nova Evangelització. Com veurem, proposo l'art contemporani com un possible ajut per comprendre millor l'home i la dona d'avui en dia. En la segona se'ns demana que cerquem algun element de la cultura actual que, especialment, dificulti l'acollida de l'evangeli, i que, per tant, cal abordar amb urgència: la meua proposta serà la de superar l'aparent oposició entre fe i ciència. Finalment, en la tercera, se'ns interroga per una experiència reeixida en clau de nova evangelització: us compartiré breument la nostra experiència amb Life Teen.

1.- L'art contemporani com un ajut a la pastoral

Personalment, m'agrada visitar els museus. Sempre que m'és possible, intento no perdre'm les exposicions més importants que es fan a casa nostra. Ara bé, les que em re-

sulten més divertides són les d'art contemporani. Quan vaig a alguna d'aquestes l'espectacle és doble: per una banda el de la pròpia mostra d'art i per l'altre les cares de la gent quan veuen a un capellà en una exposició d'art de vanguardia. No saben si formo part d'alguna *performance*? O si m'he perdut?

En resum: l'estranyesa de la visita d'un capellà en una mostra d'art contemporani denota la llunyania entre art modern i Església. Crec que l'art modern pot ser una ajuda per l'evangelització. I això ho dic sabent que l'art modern parla molt poc de Déu. L'Església ja fa molt de temps que no és la mecenes de l'art, i els temes cristians ja no són font d'inspiració per l'artista dels segle XX i XXI.

L'art modern pot ser una ajuda per l'evangelització.

Ara bé, **l'art contemporani és un confessionalari**. L'art modern s'entén a si mateix com una confessió d'allò que l'artista està vivint. En el quadre expresso els meus sentiments: la meva ràbia o la meva alegria. La meva obra és un mirall del meu cor. I com en el confessionalari, és una àmbit en el que no puc mentir, on m'esforço per expressar allò que realment em passa.

L'artista és un home del seu temps, i per tant viu les vicissituds pròpies de la seva època; també és fill de la cosmovisió predominant del moment que li toca viure. En la seva obra no només s'expressa ell mateix, sinó que també expressa l'ecosistema cultural en el que viu. Expressa el seu segle.

Un no és artista només pel fet de pintar, escriure, filmar... moltes d'aquestes coses les podem fer tots nosaltres. **Un és artista quan és capaç d'expressar allò que tots vivim però que ens costa tant d'expressar**; quan sap plasmar allò que ens passa però que no trobem les paraules per verbalitzar-ho. Com el salmista, que sap dir en profunditat allò que passa en el cor dels creients de tots els segles.

Un és artista quan és capaç d'expressar allò que tots vivim però que ens costa tant d'expressar.

Per tant l'artista és un poeta del seu temps, ja que és aquella persona que ens posa davant dels ulls els sentiments i les conviccions profundes d'una època.

Hi ha un poema d'Alexander Puskin del 1826 que expressa d'una manera molt clara la dimensió profètica de l'artista. L'artista ha rebut un do que li permet penetrar la realitat amb una profunditat només accessible als qui són com ell. Després sent la missió d'anunciar allò que ha vist i que els altres només albiren. Val la pena transcriure'l sencer:

Patint de set espiritual,
m'arrossegava per deserts ombrívols,
quan, en una cruïlla,
se m'aparegué un serafí amb sis ales;
amb els seus dits, lleugers com un somni
va tocar els meus ulls,
i els meus ulls s'obriren,
clarividents, com els d'una àliga espantada.
Va tocar les meves oïdes,
i s'ompliren de brogits i remors;
i vaig escoltar el tremor dels cels,
i el vol dels àngels allà dalt,
i el moviment de les besties del mar sota les aigües,
i el so del cep quan creix en la plana.
Ell s'inclinà envers els meus llavis,
i va arrancar la meua llengua pecaminosa,
vana i maligna;
I amb la seva dreta sangozona,
encaixà en la meua entumida boca
una llengua de serp astuta.
Ell va traspasar el meu pit amb la seva espasa
i va treure el meu cor palpitant,
i en la cavitat oberta del meu pit,
hi clavà un carbó flamejant.
Com un cadàver jeia al desert,
quan la veu de Déu em digué:
"Aixeca't, profeta, mira i escolta!
Amarà't de la meua voluntat:
I, recurrent mar i terra,
amb la teua paraula, inflama el cor dels homes!"

L'artista contemporani pot ajudar a l'Església a comprendre millor el cor de l'home d'avui en dia. El contacte amb les seves obres ens ajudarà a mirar en l'interior dels homes i dones amb els qui volem compartir l'evangeli. Més enllà de la façana, l'art modern ens obre una escletxa per copsar millor el jo real, aquest que, molts cops, ens fa vergonya confessar. Així com la sociologia ens dona dades sobre les inquietuds i pensaments dels homes i dones d'avui en dia, l'art també és una font important per recollir aquest tipus d'informació.

L'artista contemporani pot ajudar a l'Església a comprendre millor el cor de l'home d'avui en dia.

L'ús de l'art modern en la pastoral pot ser molt útil: en l'acompanyament espiritual moltes vegades ens toca fer de miralls, és a dir ajudar a verbalitzar el que les persones estan vivint. A una persona, que en un moment donat de la seva vida, experimenta la desídia, la grisor, la rutina el pot ajudar molt a descobrir-se el contemplar alguns quadres del nostre Santiago Rusiñol o del període blau de Pablo Picasso. Les persones allunyades, fàcilment poden experimentar en el seu cor l'hivern que s'instal·la en el cor de l'home quan volem viure lluny de Déu, però, no ha estat potser Francis Bacon, aquell que ha tingut més co-

ratge de denunciar en els seus quadres l'infern interior viscut per molts homes i dones contemporanis nostres.

Un pot parlar dels problemes de la parella, però les obres de Munch (o el Picasso de la sèrie dels minotaures) delaten fins a quin punt es poden fer mal i ferir dues persones que s'han estimat molt.

Una gran part de l'art modern és un art sense esperança i pot ser de gran ajuda per reconèixer la necessitat de ser salvats. I crec que aquest és un punt molt important. Contemplar un quadre contemporani, sabent que l'art estava el cor, i dir amb sinceritat: potser no ens passa això a nosaltres? potser no haurem de reconèixer que estem d'aquesta manera? L'art modern ens retrata i és una prova contundent que l'home sense Déu no pot arribar a la plenitud a la que legítimament aspira.

Els cristians hem de promoure l'art que engendra esperança, que fa pensar en grans ideals, que retorni la dignitat de l'home. Que faci veure que l'home en Crist és veritablement

Els cristians hem de promoure l'art que engendra esperança, que fa pensar en grans ideals, que retorni la dignitat de l'home.

un home guarit de les seves ferides, un redimit, un home nou, i l'home nou ha de fer un art que l'expressi i que ajudi a copsar la Bellesa del Verb encarnat.

No és aquesta l'experiència quan un entra en la Sagrada Família? la bellesa de l'arquitectura, els vitralls que et tenyeixen d'un festival de colors, la música de l'orgue, la calor de la celebració litúrgica... Et ve al cap la frase de Sant Pere al Tabor: que bé que estem aquí, fem tres cabanes. Aquesta experiència ens fa adonar que estem creats per viure enmig de la bellesa, i que forma part de la nostra missió que tota la terra sigui com aquest paradís.

L'art modern cristià ha de parlar del cor de l'home. També ha de ser un confessional, i ha de mostrar com la vida en Crist ens omple de llum. Però això només ho podem fer si els cristians, veritablement, som homes nous, homes i dones transformats per Crist. Aquest és un gran repte pel cristianisme d'avui en dia.

2.- La relació ciència-fe com un escull superable de la nostra cultura contemporània

Passo ara a un segon tema de tipus cultural. La cultura en la que vivim té una gran importància en la nostra manera de concebre les coses, en els nostres criteris, en la manera com ens situem davant la vida. La nostra cultura, en part, ens modela.

En tota cultura hi ha elements que faciliten la recepció de la fe i d'altres

que la dificulten. Jo voldria fixar-me ara en un element cultural que sembla que és una peça que no encaixa bé dins l'engranatge de la nostra fe. Em refereixo a la relació ciència-fe.

La nostra cultura està molt marcada pels descobriments de la ciència i les seves aplicacions tècniques. Aquesta és una de les realitzacions de l'enginy humà de les que ens sentim més orgullosos. És potser aquella activitat humana que ha creat més benestar, de la que hem rebut més beneficis en el camp de la salut, la que ens permet estar molt connectats, etc. Vivim en una cultura, en gran mesura, científica.

Ara bé, la nostra comprensió social encara veu la relació fe-ciència com a quelcom incompatible. Com un dilema que t'obliga a situar-te o a favor de la ciència o a favor de la fe. Els tòpics d'aquesta relació els coneixem tots. De fet són dos: el cas Galileu i l'evolucionisme. Aquests dos *affaires* històrics molts cops són presentats com el paradigma d'una relació sempre conflictiva. Però, si ens fixem bé en el registre històric, veiem que els conflictes històrics finalitzen amb aquests dos, en la resta de descobertes no hem tingut cap problema destacable. Per exemple: la formulació de la mecànica quàntica, la relativitat, la genètica... no han aixecat cap conflicte amb la fe. Les excepcions les podem trobar en el camp de la tècnica. L'Església sempre ha denunciat l'abús de la ciència quan aquesta s'empra en contra dels drets dels homes i dones.

La comprensió de la relació ciència-fe com a negativa comporta una

doble dificultat: per una banda, al creient sincer, li sembla que honestament ha de renunciar a certs aspectes de la visió científica actual (quantes vegades m'han preguntat: però mossèn el tema de l'evolució és segur? ens ho podem creure?), ja que li sembla que mantenir certes posicions científiques comportaria una traïció de la seva fe. Això té la conseqüència de no saber integrar aquestes dues dimensions que són molt importants per a la seva vida.

Per altra banda, el no creient (que és un home que veu tot el benefici que prové de la ciència), tindrà sèries dificultats per escoltar un discurs que fàcilment copsarà com a quelcom amb trets mítics, indigne de ser acceptat per la raó humana.

Per aquest motiu crec que, per a que sigui possible una autèntica Nova Evangelització hem d'afrontar i superar aquest malentès que tanta petja té en la nostra cultura. Cal guarir les ferides d'aquesta relació, i mostrar millor com aconseguir l'encaix d'aquests dos àmbits del saber humà. Així ho diu la proposta 54 del Sínode per la Nova Evangelització «el diàleg entre ciència y fe es un camp vital per la Nova Evangelització».

Això contrasta amb el fet que, segurament, ens trobem en el millor moment històric de la relació teologia i ciències. Mai com fins ara s'havien bastit tants ponts entre aquestes

dues àrees del saber humà. En les dues darreres dècades descobrim un continu *crescendo* en el número d'articles, llibres i simposis que fomenten aquest diàleg. Cada cop hi ha més professors amb una doble titulació (científica i teològica) que s'involucren en aquest apassionant i necessari diàleg.

Si és cert que aquest diàleg està molt viu en certs ambients acadèmics, també hem de reconèixer que els seus fruits encara no han penetrat el nostre teixit cultural. Encara ens pesa molt la concepció que veu ciència i fe com dos àmbits bel·ligerants, que cal mantenir-los separats. En aquest sentit la nostra Facultat ja fa 4 anys que està treballant intensament en aquest àmbit gràcies al seminari de professors anomenat Theoscience¹.

Un fruit d'aquest grup és la creació del curs online «Science and faith in dialogue» que s'inaugurarà l'octubre d'aquest any i amb el que volem ajudar a superar aquest escull cultural. En aquest curs intentem abordar tota la problemàtica del diàleg ciència-fe per establir ponts de diàleg entre aquests dos àmbits del coneixement humà. Serà un curs d'alta divulgació adreçat, principalment, a totes aquelles persones que desenvolupen una tasca docent en l'Església (sacerdots, catequistes, professors d'escola cristiana). Podeu trobar més informació del curs al web www.cienciaifebcn.com.

1. Les reflexions d'aquest grup acaben de ser publicades en l'obra E. MARLÉS, ed., *Trinitat, Univers, Persona. Ciència i teologia en diàleg*. Publicacions de la Facultat de Teologia de Catalunya, Barcelona 2013.

3.- Investigar experiències pastorals reeixides que dialoguin amb el nostre món? Les Catequesis Life Teen

Hi ha un principi teològic que hem de tenir molt present de cara a la nova evangelització: l'Esperit Sant atorga els seus dons a qui vol. Molts cops llums i dons que són necessaris per a una part de l'Església (com podria ser l'Església a Catalunya), Ell les pot donar a una persona, o a una congregació, o a un moviment o a una diòcesis més enllà de les nostres comarques.

Pensem en un cas històric que ens ajudarà a comprendre-ho millor: Sant Ignasi de Loiola i els Exercicis Espirituals. Els exercicis ignasians són un do per a tota l'Església, però el Senyor ens els ha volgut donar, il·luminant a un home en concret: Sant Ignasi de Loiola.

Qui rep el do ha de ser ben conscient que no és un do per a ell, sinó per a molts. Rep un talent que ha de fer fructificar per compartir-lo amb humilitat. Per part meva, si el Senyor no em vol comunicar un do directament, sinó a través d'un altre membre

Qui rep el do ha de ser ben conscient que no és un do per a ell, sinó per a molts.

de l'Església, he de rebre'l, a través d'aquest germà, amb agraïment i humilitat.

En el s. XXI l'Esperit Sant continua actuant de la mateixa manera: Hi ha reptes pastorals que ens afecten directament que potser ja tenen la seva solució en alguna diòcesis del món, o en algun moviment, o en la intuïció d'alguna persona. Crec que és molt important per a la nostra pastoral investigar aquelles experiències pastorals reeixides que ja s'estan duent a terme en alguna part del món, per mirar si hi ha elements que podem adaptar, sabent que totes les pràctiques reeixides també tenen els seus límits i potser alguns aspectes que cal purificar.

Internet ens permet tenir accés a experiències pastorals de països molt llunyans, i inclús podem adquirir els materials que utilitzen. Això fa 10 o 15 anys era pràcticament impossible. Cal que utilitzem bé aquest talent.

Una de les dificultats pastorals de casa nostra és l'evangelització dels joves: ens costa arribar a ells, crear itineraris de formació llargs que portin a una autèntica trobada amb Crist, anunciar-los l'evangeli en el seu llenguatge...

En el cas de la pastoral de joves, humilment crec que, en els Estats Units el Senyor ha donat unes llums especials que ens poden anar molt bé. Ja fa dos anys que vaig descobrir el programa de pastoral juvenil Life Teen²

2. Per més informació www.catholicyouthministry.com (web pensada per a catequistes) i www.lifeteen.com (web pensada per a joves)

(que està present en 1.400 parròquies nord-americanes i que té 26 anys de vida). Des de fa 2 anys l'estem aplicant a la Parròquia del Sant Esperit de Terrassa, i la veritat és que podem parlar d'un abans i un després en la pastoral juvenil de la parròquia. La qualitat de les catequesis, l'objectiu global «d'apropar més i més els joves a Crist», la tècnica de fer la catequesis, l'estètica, un itinerari formatiu en 7 anys, la música cristiana nord-americana, l'accent en la docilitat a l'Esperit Sant i la primacia de la pregària,

etc. M'atreveixo a dir que no és comparable a cap dels itineraris formatius d'Espanya.

No m'estenc més en l'explicació de Life Teen ja que em demanaria tota una xerrada. Tant sols la volia posar-lo com exemple de la necessària recerca de dons pastorals que em són necessaris en altres experiències de l'Església. En aquesta recerca, les eines de comunicació que ens ofereix la nostra cultura són un ajut privilegiat que no podem desaproveitar.

*III. Re-crear els camins
de l'experiència cristiana*

Re-crear els camins de l'experiència cristiana

MONS. SEBASTIÀ TALTAVULL, bisbe Auxiliar de Barcelona.

El títol d'aquesta reflexió expressada en el marc de la Jornada de Teologia Pastoral comprèn un abans i un després. No es tracta de crear, sinó de re-crear, la qual cosa vol dir que «experiència cristiana» n'hi ha hagut en algun moment i necessita refer-se, renovar-se.

1. Recrear l'experiència cristiana, una exigència de la nova evangelització

1.1. Aquesta voluntat de *re-crear* està totalment en la línia de la *nova evangelització*, la qual vol ser una resposta a una situació peculiar com és la dels qui necessiten *re-fer* el plantejament i la vivència de la seva fe, ja que aquesta pot haver estat rebutjada, oblidada, perduda o que s'hagi tornat indiferent. Un fenomen, aquest, que ens afecta i també afecta a persones molt properes, fins i tot persones amb qui convivim. És a elles que volem mirar amb actitud missionera, amb estimació, amb la responsabilitat, amb l'exigència i el goig d'acollir i acompanyar pastoralment «*en una societat laica, democràtica, plural i en transformació constant i ràpida, que camina vers la consolidació d'un nou model cultural...*», tal com es diu en la presentació d'aquesta Jornada de Teologia Pastoral. Tanmateix, m'he estat demanant: **¿quin model cultural?** o potser **¿quins models culturals?** No podem quedar només amb els diagnòstics. L'acció pastoral és eminentment pràctica i va orienta-

da a la diversitat, que és de cada dia més palpable i evident.

L'acció pastoral és eminentment pràctica i va orientada a la diversitat, que és de cada dia més palpable i evident.

1.2. Com Jesús parlant amb la dona samaritana vora el pou de Jacob, avui som nosaltres els qui tenim el **desafiament de fer-nos trobadissos** o **d'anar a trobar les persones concretes** amb nom i cognom (segurament moltes d'elles les coneixem i ens són molt properes) i caminar amb elles *per ajudar-les a recuperar una experiència* que potser encara té arrels, encara que amagades, segurament aprofitables. En un moment de la conversa amb **Jesús**, la dona samaritana fa referència a les seves arrels religioses (¿on hem d'adorar Déu?) molt mes-

clades amb altres sentiments, que són els que Jesús haurà d'ajudar a resituar o purificar amb molta habilitat pedagògica i, sobretot, amb molta estimació.

1.3. *Re-crear* els camins de l'experiència cristiana haurà de tenir molt en compte allò tan interessant del Concili Provincial Tarraconense quan defineix el que és **evangelitzar** i diu que «és descobrir en el cor de cada dona i de cada home l'acció i l'escalf de l'Esperit; és establir les mediacions oportunes per tal que les persones senzilles, i tal vegada afligides, puguin trobar-se amb Déu; Evangelitzar és ajudar a refer l'experiència de Déu de molta gent allunyada, experiència que està intrínsecament lligada a l'amor als germans i, per tant, a aquella opció preferencial pels pobres i per la justícia que fou el distintiu de Messies Jesús» [CPT 1d]. Fixem-nos: es tracta de *re-fer l'experiència de Déu de molta gent allunyada, experiència que està lligada a l'amor als germans i preferentment als*

Evangelitzar és ajudar a refer l'experiència de Déu de molta gent allunyada, experiència que està intrínsecament lligada a l'amor als germans i, per tant, a aquella opció preferencial pels pobres i per la justícia.

pobres. Aquest és el rostre que volem per a la nostra Església perquè mostri el veritable rostre de Jesús.

1.4. El Concili Provincial Tarraconense, amb to profètic (que hauriem de recuperar amb la seva millor essència), «*fa una crida àmplia i cordial a tots els qui, havent rebut el do de la fe, volen mantenir-se en la comunió eclesial i desitgen portar el nom de Crist als qui el desconeixen* (aquest és el primer objectiu del nostre Pla Pastoral a l'Arxidiòcesi de Barcelona 2011-2015). *Volem sentir-nos units en la pregària, en el camí vers la plena unitat en el Crist i en la tasca comuna d'oferir la seva paraula i el seu amor a un món que el desconeix*» [CPT 1c].

1.5. A prop de 18 anys d'un Concili Provincial que deia que cal reconèixer i acceptar la pluralitat interna que ens enriqueix recíprocament, ja que l'Església és una i pluriforme i no pas monolítica... i haver manifestat estar d'acord amb el principi que la reconciliació comença per assumir tota la realitat de l'Església sense mútues exclusions [cf. PCT 1c], el Concili demana «*que s'acceptin mútuament les distintes concepcions i models d'evangelització: la dels qui cerquen la renovació en la certesa i en la seguretat, pel que fa a la formulació de la doctrina, a la disciplina o al culte, i la dels qui cerquen la renovació en el risc de l'aventura humana. Cal aquí evitar dos esculls: fer com si aquestes diferències no existissin i fer per manera que algun d'aquests dos pols s'imposi com a posició oficial del Concili*».

Avui som nosaltres els qui seguim dient que **volem reflexionar sobre el**

present i el futur del nostre ser cristià en una societat laica, democràtica, plural i en transformació constant i ràpida... Per això creiem necessari re-crear els camins plurals, segons ambients, itineraris personals, educació rebuda, pensament, capes socials, ètnies... d'iniciació a la fe cristiana, per avui i que tingui futur.

2. La identitat i el camí de l'experiència cristiana es verifica en la trobada amb Crist

2.1 A partir d'aquesta intencionalitat i immersos en l'Any de la fe, és important recollir el que Benet XVI ens ha dit per a re-crear aquests camins. El Papa que des de l'inici del seu pontificat **ha assenyalat la identitat i el camí del cristià en la trobada amb Jesucrist** i ha estat sempre una afirmació de fe constantment repetida [cf. *Deus caritas est*, 1]: «*La porta de la fe (cf. Ac 14,27), que introdueix a la vida de comunió amb Déu i permet l'entrada a la seva Església, està sempre oberta per a nosaltres. És possible travessar aquest llindar quan la Paraula de Déu s'anuncia i el cor es deixa modelar per la gràcia que transforma*» [Porta fidei, 1]. Aquí hi veig els primers elements de resposta a la qüestió de l'**experiència cristiana** i la necessitat de treure'n conseqüències:

- 1) per la fe s'entra a la vida de comunió amb Déu,
- 2) la fe que fa possible l'entrada a l'Església,
- 3) la fe com a porta sempre oberta,

- 4) l'accés a la fe mitjançant l'acollida de la Paraula de Déu en la pròpia vida,
- 5) el cor que es deixa modelar per la gràcia.

2.2. Referint-se a la *necessitat actual d'acostar-se a Crist*, Benet XVI, en el mateix document de l'Any de la fe posa de relleu uns elements claus per a *re-fer l'experiència cristiana* i diu que «*no podem deixar que la sal es torni insípida i la llum romangui oculta (cf. Mt 5,13-16). També l'home actual pot sentir novament la necessitat d'acostar-se al pou, com la samaritana, per escoltar Jesús, que invita a creure en ell i a treure l'aigua viva que brolla de la seva font (cf. Jn 4,14)*».

I afegeix amb èmfasi quelcom important, fins i tot com a meta personal per a *re-fer l'experiència cristiana*: «*Hem de descobrir novament el gust d'alimentar-nos amb la Paraula de Déu, transmesa fidelment per l'Església, i el Pa de la vida, ofert com a nodriment per a tots els qui són els seus deixebles (cf. Jn 6,51)*» [Porta fidei, 3].

3. Una trobada amb Crist realitzada en l'Església, el seu sagrament

3.1. Referint-se a la necessitat d'una Església en constant conversió i renovació i unint el testimoniatge a la Paraula, Benet XVI diu que «*la renovació de l'Església passa a través del testimoniatge ofert per la vida dels creients: amb la seva mateixa existència en el món, els cristians som cri-*

dats efectivament a fer resplendir la Paraula de veritat que el Senyor Jesús ens va deixar» [Porta fidei, 6].

3.2. **Re-crear l'experiència cristiana** també passa per la consciència de pertànyer a una Església que inclou en el seu propi si els pecadors, una Església que alhora és santa i sempre necessitada de purificació. És en aquest mateix número que diu textualment, citant el **Concili Vaticà II**: «*Amb la força del Senyor ressuscitat [l'Església] pren vigoria per triomfar, amb paciència i amor; de les seves pròpies penes i dificultats, les internes i les externes, i per poder descobrir fidelment davant el món, el misteri, ni que estigui encara mig velat, de Crist, fins que es revelarà al final de tot en plena llum*» (LG,8).

3.3. **Per re-crear l'experiència cristiana** és fonamental la reconstrucció d'una espiritualitat que recol·loqui cada cosa en el seu lloc i tinguem clares les **prioritats**: *primer*, les de Jesús a l'Evangeli i, *segon*, les que en cada moment ens comprometem a treballar-ho com Església.

Fem-ho amb l'esforç de donar unitat a tot el **procés de re-creació dels camins** que identifiquen el nostre ser cristià i que ens impliquen en «*un compromís eclesial més convençut a favor d'una nova evangelització per re-descobrir l'alegria de creure i tornar a trobar l'entusiasme de comunicar la fe. El compromís missioner dels creients obté força i vigor per mitjà del descobriment quotidià del seu amor; que mai no pot faltar. La fe, en efecte, creix quan es viu com experiència d'un amor que es rep i es comunica*

com experiència de gràcia i goig. Ens fa fecunds, perquè eixampla el cor en l'esperança i permet donar un testimoni fecund: en efecte, obre el cor i la ment dels qui escolten per tal d'acollir la invitació del Senyor a acceptar la seva Paraula a fi de ser els seus deixebles. Com afirma sant Agustí, els creients «s'enfor-teixen creient» [...] Així, la fe només creix i s'enfor-teix creient; no hi ha una altra possibilitat per posseir la certesa sobre la pròpia vida que abandonar-se, en un in crescendo continu, a les mans d'un amor que s'experimenta sempre més gran perquè té el seu origen en Déu» [Porta fidei, 7].

3.4. Aquest darrer apunt em sembla enormement significatiu i decisiu per a **entendre el que és l'experiència cristiana**: posseir la certesa d'abandonar-se a les mans d'un amor que s'experimenta sempre més gran perquè té el seu origen en Déu, i *experimentar-ho* en un *in crescendo* continu. Convicció de fe, experiència orant, entrega a un amor més gran..., són elements claus a recuperar per a *re-crear els camins de l'experiència cristiana* més original.

Ens pot ajudar meditar aquest text del llibre 7è. de les Confessions de sant Agustí, per tal que cadascú es plante-gi si s'hi veu reflectit o pot ajudar a obrir camins nous a algú que en aquests moments ho necessita i cal que ens hi acostem: «*Vaig trigar a estimar-vos, oh formosor tan antiga i tan nova, vaig trigar a estimar-vos! I això que vós estàveu dintre de mi i jo fora; i us buscava per fora i jo, deforme, m'abraonava sobre aquestes coses tan boniques que vós vau crear. Vós està-*

veu amb mi, però jo no estava amb vós. Em retenien lluny de vós aquelles coses que, si no fossin en vós, no serien. Vós cridàreu i clamàreu i vau rompre la meva sordesa, vau brillar i vau resplendir i vau foragitar la meva ceguesa; exhalàreu el vostre perfum i el vaig aspirar, i anhelat per vós; us he gustat i tinc fam i set; m'heu tocat i m'ha arborat la vostra pau».

¿Com fer-ne objecte de diàleg amable amb algú i compartir aquesta experiència creient que pot prendre formes molt diverses i també noves?

4. Una espiritualitat que faci que l'amor sigui el vertader cor de l'Església

4.1. Afegim-hi aquella intuïció del beat Joan Pau II i que ens il·lumina a l'hora d'assenyalar la identitat de l'experiència cristiana, que és una experiència de comunió. La seva proposta és la d'una **espiritualitat de comunió** (NMI,42-43) que faci realitat tantes coses com hem dit, des de la *recerca inicial de Déu* pel camí de la *revelació* i de la *tradició de l'Església* fins la *descoberta de la seva presència* en el caminar dels *esdeveniments* i de les *persones*, especialment des dels *clams dels més pobres* amb qui Jesús s'identifica i vers els qui projecta prioritàriament la seva missió.

4.2. Una *espiritualitat de comunió* que és avui un *repte* per la fesomia de les nostres *comunitats cristianes, institucions i famílies*, per tots els *llocs i situacions* on la presència d'un cristià ha de ser una veu diferenciada i un

referent per a una nova recerca de sentit, una oferta amable i alhora una proposta agosarada i entusiasta, perquè remet a Déu, als altres i a un mateix, per tal d'establir una relació renovada de comunió. Com diu el beat Joan Pau II, «la comunió és el fruit i la manifestació d'aquell amor que, brollant del cor del Pare, es vessa en nosaltres, a través de l'Esperit que Jesús ens dóna (cf. *Rm* 5,5) per fer de tots nosaltres un sol cos i una sola ànima (*Ac* 4,32)» (NMI, 42). Per tant, una *espiritualitat de comunió*, que fa que «la caritat sigui veritablement el cor de l'Església». Per això, demanarà fer de l'Església «casa i escola de comunió» (NMI, 43).

4.3. Optar per l'*espiritualitat de comunió* vol dir «fidelitat al disseny de Déu i resposta a les profundes esperances del món». L'experiència cristiana s'alimenta d'aquesta fidelitat i també de les respostes que donem als reptes que es presenten. Es tracta, abans de tot, de promoure aquest *camí espiritual* sense el qual tota activitat pastoral quedaria buida de sentit, una espiritualitat de comunió entesa com a principi educatiu de tota formació. Però, *¿què significa?*

Optar per l'espiritualitat de comunió vol dir «fidelitat al disseny de Déu i resposta a les profundes esperances del món».

4.3.1. *Espiritualitat de comunió* significa per damunt de tot una mirada del cor sobretot vers el misteri de la Trinitat que ens habita i la llum de la qual ha de ser reconeguda també en el rostre dels germans que estan al nostre costat.

4.3.2. *Espiritualitat de comunió* significa, a més, capacitat de sentir el germà de fe en la unitat profunda del Cos místic, i, per tant, com «un que em pertany», per saber compartir les seves joies i els seus sofriments, per intuir els seus desigs i atendre les seves necessitats, per oferir-li una veritable i profunda amistat.

4.3.3. *Espiritualitat de comunió* és també capacitat de veure primordialment allò de positiu que hi ha en l'altre, per acollir-lo i valorar-lo com a regal de Déu: «do per a mi», a més de ser un do per al germà que l'ha rebut directament.

4.3.4. *Espiritualitat de comunió* és saber «donar espai» al germà, portant «**les càrregues els uns dels altres**» (*Ga* 6,2), i refusant les temptacions egoistes que contínuament ens assetgen i generen competitivitat, ganes de fer carrera, desconfiança i enveges.

4.4. Això toca el cor de la pastoral i les arrels de les nostres actituds pastorals i posa el dit en la ferida de molts problemes que ens paralitzen. Hi ha d'haver un desplaçament del centre d'atracció de totes les nostres activitats dins l'Església i en la societat. Mentre el propi jo busqui col·locar-se

en el centre de tot, de manera velada o declarada, i sigui el criteri que enverini també els grups apostòlics..., serà impossible *re-crear els camins de l'experiència cristiana*, que fonamentalment hem de tenir l'actitud del Baptista de «**minvar perquè sigui Ell el qui creixi**» (cf. *Jn* 3,30). És el gran valor de la humilitat que fa possible l'obertura a Déu, el seguiment de Jesús i l'apropament a les persones, especialment les més febles i necessitades. Tot l'Evangeli n'és testimoni, des d'on n'hem d'extreure una nova mirada sobre la realitat.

4.5. «**L'experiència fonamental d'un creient** és que sap que ha rebut un do infinitament gran, cosa que el fa fonamentalment agraït. És el que ens allibera del pes que hauria de suportar un individu que només pensés en si mateix. Això obre un espai per a respirar lliurement i sense prejudicis... L'agraïment és la tonalitat fonamental de la vida cristiana. No sols en el marc de la litúrgia o de la pregària personal, sinó tot al llarg de l'existència. Agraïment per tot el que m'ha estat donat i per les persones que m'envolten. Agraïment també, i sobretot, que Déu hagi vingut fins a nosaltres, agraïment que ens ha donat el seu Fill. Perquè tenim tant valor als seus ulls. Per haver rebut tant, gratuïtament» (Bisbes de Bèlgica, *Ser cristià avui*. Setembre 2012).

L'agraïment és la tonalitat fonamental de la vida cristiana.

5. ¿Com és possible propiciar avui un procés d'encaminament en la fe?

5.1. En el Seminari de Teologia Pastoral us heu demanat: *¿Com és possible propiciar avui un procés d'encaminament en la fe?* i ho heu analitzat partint de monografies concretes. Temes directament relacionats amb el procés de la fe i tenen que veure amb la iniciació de la fe, amb la comunicació de llenguatges de fe, amb la reflexió catequètica com aportació a una pastoral que engendra la fe, amb el treball d'acompanyament de la vivència de la fe, amb l'aprofundiment en els aspectes psicològics en els processos d'iniciació a la fe cristiana i les qüestions prèvies a l'acompanyament cristià, amb el paper de la mística i l'espiritualitat en l'evangelització.

5.2. Segueix encara la pregunta: *¿Com és possible propiciar avui un procés d'encaminament en la fe?* És la pregunta inicial a resoldre *personalment* abans d'altres plantejaments per molt necessaris i urgents que siguin. Em refereixo a temàtiques com: la iniciació de la fe amb agnòstics i ateu; l'evangelització i transmissió de la fe als no creients; la presència dels cristians en el món, en concret, en la vida pública; la solidaritat enmig de la crisi; recerca d'actituds personals i de respostes pastorals a la situació que està generant la crisi econòmica; la presència de l'Església institucional en la vida pública i la nova forma de magisteri que introdueix el Vaticà II.

5.3. En el treball fet hi ha una **proposata d'actituds** en relació als processos actuals d'encaminament a la fe cristiana. Tanmateix, deu ésser important

un *marc* en el qual fer-les possible i que puguin mantenir-se, com també la *vivència personal* per al que es passa en aquest procés. **Re-crear els camins de l'experiència cristiana** suposa tenir molt clar la necessitat de fer possible en cada persona el *procés iniciàtic*, **recuperar** el valor d'*experiències viscudes* a l'inici de la fe i **aprofundir** en la *vigència sacramental* de la iniciació cristiana com a vivència personal del do i de la gratuïtat. Entre molts altres, aquests són elements claus per a la vida d'un creient.

Així, haurem de poder escriure la nostra pròpia història com *experiència cristiana* i encapçalar cada aspecte viscut dient que l'hem viscut «**per la fe**» o «**gràcies a la fe**», com diu la Carta als Hebreus referint-se als creients de la Bíblia o com també Benet XVI cita a la *Porta fidei*, 13. Fem-ne una aplicació personal i apliquem-ho també als nostres grups, a les comunitats parroquials i de vida consagrada, als moviments i altres organismes eclesials.

6. «Portar els homes fora del desert vers l'amistat amb Crist» (Benet XVI)

Tenint en compte tots els aspectes que intervenen en l'experiència cristiana, vull recollir i intentar respondre a la pregunta ja esmentada que us heu fet en el Seminari de Teologia Pastoral i que connecta amb l'objectiu d'aquesta Jornada: *¿Com és possible propiciar avui un procés d'encaminament en la fe?* Evidentment que aquest procés d'encaminament a la fe o, com també s'ha dit, d'engendrament a la

fe, té relació directa amb l'*experiència cristiana* i amb *re-crear camins* que hi portin. Per això, en la pastoral s'han de fer opcions valentes i creatives perquè ho demana la mateixa radicalitat evangèlica que té en compte les preferències de Jesús.

Som conscients que a les Esglésies de vella tradició cristiana s'està donant un **fenomen de desertització**, com ha manifestat el mateix Benet XVI en el Sínode, i com ja ho va manifestar a la primera homilia a l'inici del seu pontificat i com ho assenyala també en el document *Porta fidei* proposant l'Any de la fe: «*L'Església en el seu conjunt, i els seus pastors en ella, com Crist han de posar-se en camí per portar els homes fora del desert, vers el lloc de la vida, vers l'amistat amb el Fill de Déu, vers aquell que ens dona la vida, la vida en plenitud*» [*Porta fidei*, 2]. Una opció pastoral ben definida: **portar els homes fora del desert vers l'amistat amb Crist**. Tema, per tant, reincident i clau per a l'experiència cristiana.

6.1. La fe es decideix en la relació que establim amb la persona de Jesús

Per entendre encara més aquesta opció pastoral i tenint en compte que «s'arriba a la fe per un do» (cf. *Porta fidei*, 10), en el Missatge del Sínode al Poble de Déu (nº 3) se'ns diu que «*la fe es decideix, sobretot, en la relació que establim amb la persona de Jesús, que ens surt a l'encontre. L'obra de la nova evangelització consisteix a proposar novament al cor i a la ment, no poques vegades distrets i confosos, dels homes i dones del nostre temps i, sobretot a nosaltres mateixos,*

la bellesa i la novetat perenne de la trobada amb Crist. Us convidem a tots a contemplar el rostre del Senyor Jesucrist, a entrar en el misteri de la seva existència, lliurada per nosaltres fins a la creu, ratificada com a do del Pare per la seva resurrecció d'entre els molts i comunicada a nosaltres mitjançant l'Esperit. En la persona de Jesús es revela el misteri de l'amor de Déu Pare per tota la família humana. Ell no ha volgut deixar-la a la deriva de la seva impossible autonomia, sinó que l'ha unida a si mateix mitjançant un renovat pacte d'amor».

6.2. L'Església és l'espai que Crist ofereix en la història per poder-lo trobar

Les raons les dona el mateix recent Sínode: «*perquè Ell li ha lliurat la seva Paraula, li ha lliurat el baptisme, que ens fa fills de Déu, li ha lliurat el seu Cos i la seva Sang, li ha lliurat la gràcia del perdó del pecat, sobretot en el sagrament de la Reconciliació, li ha lliurat l'experiència d'una comunió que és talment reflex del misteri de la Santíssima Trinitat, i li ha lliurat la força de l'Esperit que ens mou a la caritat envers els altres*».

Aquestes són les càrregues de fons per a assimilar els continguts de l'experiència cristiana i assenyalar-ne els camins que s'ha de re-crear. No sempre resulta fàcil trobar les ocasions i els espais necessaris i adients perquè aquesta trobada amb Jesucrist en l'espai de l'Església pugui donar-se amb normalitat. Potser ho hem de treballar molt des de la conversió personal i des d'una major consciència de pertinença a l'Església. Per això, des del ma-

teix Missatge se'ns diu que *«hem de constituir comunitats acollidores, en les quals tots els marginats es trobin com a casa, amb experiències concretes de comunió que, amb la força ardent de l'amor —«Mireu com s'estimen» (Tertulià, Apològic, 39,7)— atreguin la mirada desencantada de la humanitat contemporània. La bellesa de la fe ha de resplendir, particularment en la sagrada litúrgia, sobretot en l'Eucaristia dominical. És precisament en les celebracions litúrgiques on l'Església mostra el seu rostre d'obra de Déu i fa visible, en les paraules i en els gestos, el significat de l'Evangelí»*. Ben segur que això ens ha de portar a revisar molt a fons les nostres celebracions habituals de l'Eucaristia i dels altres sagraments. També ens ho estem plantejant a Barcelona en el nostre Pla Pastoral, quan en el segon objectiu ens referim a la **pastoral de la Iniciació Cristiana**.

6.3. Fer que l'Evangelí pugui creuar-se amb la vida de les persones

Hi ha una unitat indissociable entre **«experiència cristiana»** i **«experiència eclesial»**, ja que és en el si de l'exercici pastoral viscut en comunió fraternal que és possible l'anunci i vivència de l'Evangelí. Això demana anar fent realitat una **Església per al món**, tal com la va definir el Concili Vaticà II, però **arrelada i fonamentada en Crist**, ja que n'és el seu sagrament visible (LG 1). Ens ha dit el Sínode que *«és la nostra tasca avui fer accessible aquesta experiència d'Església i multiplicar, per tant, els pous als quals convidar als homes i dones assedegats i possibilitar la seva trobada amb Jesús, oferir oasi en els deserts de la*

vida. D'això en som responsables les comunitats cristianes i, en elles, cada deixeble del Senyor. Cadascun ha de donar un testimoniatge insubstituïble per tal que l'Evangelí pugui creuar-se amb l'existència de tantes persones. Per això, se'ns exigeix la santedat de vida».

Hi ha una unitat indissociable entre «experiència cristiana» i «experiència eclesial», ja que és en el si de l'exercici pastoral viscut en comunió fraternal que és possible l'anunci i vivència de l'Evangelí.

6.4. Una pastoral que promou i facilita les ocasions de la trobada amb Jesús

La pastoral de l'Església no pot ésser mai només una bella teoria, una espècie de resultats de laboratori que tenen a veure amb estratègies que planifiquen o tàctiques que s'imposen. La pastoral, seguint Jesús el Bon pastor, més que *emmarcar* les persones en uns esquemes preconcebuts (moltes vegades purament ideològics o marcats per interessos de poder o de fer prevaler el domini d'uns sobre els altres —sempre ho paguen els més po-

bres i febles) que exigeixen uniformitat i dependència, ha de re-crear camins nous que s'ofereixen com ho feia Jesús, no des de la distància sinó des de la proximitat. Aquest és un imperatiu de la nostra adhesió creient al misteri de l'Encarnació. Heretge s'ho pot ésser de moltes maneres, també renunciant a aquesta condescendència entre la gent. Per això, l'«**experiència cristiana**» està profundament lligada a tots els elements de la relació humana perquè és «**experiència del mateix Crist**», en la seva humanitat i divinitat, i per tant, «**experiència de fe i de caritat**».

La pastoral de l'Església no pot ésser mai només una bella teoria, una espècie de resultats de laboratori que tenen a veure amb estratègies que planifiquen o tàctiques que s'imposen.

Entrem en el terreny de les respostes concretes. També nosaltres, en aquesta Jornada de Teologia Pastoral, pensem –com ho fa el Sínode– que «alguns preguntaran com portar a la pràctica tot això. No es tracta d'inventar noves estratègies, gairebé com si l'Evangelí fos un producte per posar al mercat de les religions, sinó que es tracta de descobrir les maneres com,

davant la trobada amb Jesús, les persones s'han acostat a Ell, i per Ell s'han sentit cridades i adaptar-les a les condicions del nostre temps.

Recordem, per exemple, com Pere, Andreu, Jaume i Joan van ser cridats per Jesús en el context del seu treball, com Zaquieu va poder passar de la simple curiositat a l'escalf de la taula compartida amb el Mestre, com el centurió havia demanat la intervenció del Senyor davant la malaltia d'una persona estimada, com el cec de naixement l'havia invocat com alliberador de la seva pròpia marginació, com Marta i Maria havien vist recompensada amb la seva pròpia presència l'hospitalitat de la casa i del cor. Podríem continuar encara recorrent les pàgines dels Evangelis i trobant qui sap les maneres com la vida de les persones s'ha obert, en les més diverses condicions, a la presència de Crist. I el mateix podríem fer amb tot el que l'Esclitura ens diu de l'experiència missionera dels apòstols a la primera Església.

La lectura freqüent de la Sagrada Esclitura, il·luminada per la Tradició de l'Església que ens la lliura i la interpreta autènticament, no només és un pas obligat per conèixer el contingut mateix de l'Evangelí, és a dir, de la persona de Jesús en el context de la història de la salvació, sinó que, a més, ens ajuda a descobrir espais nous de trobada amb Ell, formes noves d'acció veritablement evangèliques, arrelades en les dimensions fonamentals de la vida humana: la família, el treball, l'amistat, la pobresa i les proves de la vida» (nº 4). L'exercici pastoral (també propi de tot batejat), com a

compromís de tot cristià, ens ha de portar a provocar aquesta experiència sempre possible quan ens hi dediquem i deixem actuar el Senyor. Pensem que Ell ja hi és allà on anem, que no som nosaltres els qui en tenim l'exclusiva i el portem!

6.5. Implicats en una pastoral d'«engendrament», sacrament de l'amor de Déu

Crec que queden clars els fonaments sobre els quals és possible *re-crear els camins de l'experiència cristiana, avui* i que són aquests:

- la trobada amb Jesucrist, amb tot el que significa de relació amb Déu que és Amor;
- la relació freqüent amb la Paraula de Déu llegida, celebrada, viscuda i testimoniada en el si de l'Església;
- la consciència joiosa de pertinença a aquesta comunitat creient, que és sacrament de Crist, l'Església, que s'encarna en el món per a portar-hi el Crist.

6.5.1. Estem parlant d'una pastoral de proximitat, d'**atansament real a les persones**. Aquest fet ajuda a re-crear molts camins per a l'experiència cristiana. Cada aproximació a algú és una nova experiència en la qual s'hi troba present Crist (*tot allò que fèieu a un d'aquests, a mi m'ho fèieu!*). Això és enormement real i pràctic. La teoria cedeix a l'evidència del compromís del pastor que està present, viu, pateix i camina entre les ovelles i s'identifica totalment amb elles. La vida cristiana i la fe no

s'engendren amb un comandament a distància ni només amb la projecció de moltes i belles teories elaborades amb detall, sinó fent-nos presents allà on hi ha la persona que ha de ser acollida, que ha de rebre l'anunci silenciós o explícit de l'Evangelí i que ha de ser posteriorment acompanyada perquè quedi assegurat el creixement fins a la maduresa cristiana, fins arribar a la *talla* del Crist, com diu Pau als Efesis.

Cada aproximació a algú és una nova experiència en la qual s'hi troba present Crist.

6.5.2. És una pastoral que es va fent a l'alçada dels ulls, cara a cara i a l'escolta de la veu i del cor. Benet XVI, quan es refereix al programa del cristià diu que és el programa del Bon Samarità, el programa de Jesús: **«un cor que veu on es necessita amor i actua en conseqüència»** (*Deus caritas est*, 31b) o a l'anunci sobre Déu, fet sempre des de l'amor, sigui des de la paraula o des del testimoni silenciós. **Deixar que parli sempre l'amor** (cf. *ibid.* 31c). Aquesta ja és una **conseqüència molt evident d'un camí de l'experiència cristiana que s'està fent** (pensem en tanta *acció caritativa* i de *voluntariat* que s'està duent a terme des del compromís de solidaritat com a fruit de la fe cristiana).

Aquest és precisament el *tercer objectiu* del nostre Pla pastoral.

6.5.3. Per re-crear camins d'experiència cristiana s'ha d'**assegurar la presència en els llocs en els quals es viu i es transita**, tot i tenint present el fet de la mobilitat que caracteritza tant el nostre temps i condiciona tant els nostres projectes, sovint fermats a uns horaris i, a vegades a supeditats a interessos personals. Cal evitar la tendència burocratitzadora de l'acció pastoral que allunya de la gent i provoca la superficialitat i l'acceleració en el que fem o ens toca fer. Pensem en la *pastoral sacramental* quan només és pensada des del prevere o el diaca que tenen assignada una parròquia i no des del Poble de Déu cridat també a participar-hi, que és amb el qui sempre s'ha de caminar.

Podem tenir la teoria molt clara i a la llarga tot funciona a l'hora de l'administració d'un sacrament. Però, *¿quina ha estat l'experiència cristiana que hem ajudat a viure? ¿quina la nostra presència, acolliment, expressió, paraules, temps dedicat, continuïtat, acompanyament posterior...? Re-crear camins* vol dir crear i re-crear relacions humanes, vol dir oferir-se a acompanyar, vol dir fer que Déu, en Jesús i l'Església aquelles persones s'hi trobin. Cert que comporta temps i molta paciència, però l'evangelització demana que sembrem i que tinguem cada vegada més clar que és Déu el qui fa créixer.

6.5.4. Aquesta sembra és el nostre dia a dia. No podem perdre temps. Pensem que mentre no estem dedicats al que Jesús ens encomana, els pobres no són evangelitzats! Crec que les dues primeres preguntes de la Bíblia sempre ressonen entre nosaltres i en el nostre cor: «*On ets?*» (Gn 3,9) i «*On és el teu germà?*» (Gn 4,9). Però, sobretot, l'experiència cristiana i els camins que poden anar obrint ha de ser amb l'estar entre la gent tot convidant-los a trobar-se amb Jesús i afavorint un clima en el qual l'Evangelí pugui ser escoltat i respost. Aquesta experiència netament cristiana s'adquireix amb la **pregària**. Deixem que la Paraula de Déu faci el seu camí en cada persona a qui l'oferim explicant-la i ajudant a escoltar-la amb el cor.

6.5.5. Us convido ara a pregar a partir d'uns flashos per a la trobada amb Jesús, fent silenci en el nostre interior, i escoltant-lo amb fe:

- «*S'ha complert el temps i el Regne de Déu és a prop. Convertiu-vos i creieu en la bona nova*», diu Jesús a la gent (Mc 1,15)
- «*Pots néixer de nou!*», diu Jesús a Nicodem (cf. Jn 3)
- «*Avui m'he d'hostatjar a casa teva!*», diu Jesús a Zaqueu (Lc 19,5)
- «*Si sabessis quin és el do de Déu!*», diu Jesús a la Samaritana (Jn 4,10)
- «*Coratge, que sóc jo, no tingueu por!*», diu Jesús als deixebles (Mt 14,27)

- «*Home de poca fe, per què has dubtat?*», diu Jesús a Pere (Mt 14,31)
- «*Quants pans teniu?*», diu Jesús als deixebles (Mt 15,34-9)
- «*Només et falta una cosa: vés, ven el que tens i dóna-ho als pobres i tindràs un tresor al cel. Després, vine i segueix-me!*», diu Jesús al jove ric (Lc 18,18-30)
- «*Què vols que faci per tu?*», diu Jesús al cec Bartimeu (Mc 10,51)
- «*Pren la llitera i camina!*», diu Jesús al paralític a la piscina de Betzata (Jn 5,11)
- «*Dona, on són? Ningú no t'ha condemnat? Jo tampoc no et condemno. Ves-te'n, i d'ara endavant no pequis més!*», diu Jesús a la dona adúltera (Jn 8,10-11)
- «*Jo sóc la resurrecció i la vida. Qui creu en mi, encara que mori, viurà ; i tot aquell qui viu i creu en mi, nom morirà mai més. ¿Ho creus això?*», diu Jesús a Marta abans de la resurrecció de Llätzer (Jn 11,25)
- «*Simó, no has estat capaç de vetllar una hora? Vetlleu i pregueu!*», diu Jesús a Pere i als deixebles a l'hort de Getsemani (Jn 14,37)
- «*Ningú no té un amor més gran que el qui dóna la vida pels seus amics. Vosaltres sou els meus amics, si feu el que us dic*», diu Jesús als seus deixebles (Jn 15,13)
- «*L'Esperit Sant que el pare enviarà en nom meu, us farà recordar tot el que jo us he dit i us ho farà entendre*», diu Jesús als seus deixebles (Jn 14,26)
- «*Enteneu això que us he fet? També vosaltres...*», diu Jesús als deixebles (Jn 13,12)
- «*Qui m'ha vist a mi, ha vist el Pare*», diu Jesús a Felip (Jn 14,9)
- «*Si algú vol ser el primer, que es faci el darrer de tots i el servidor de tots*», diu Jesús als Dotze (Mc 9,35)
- «*Preneu, això és el meu cos... feu això que és el meu memorial!*», diu Jesús als seus deixebles en el darrer sopar (cf. Lc 22,17s)
- «*T'ho asseguro, avui seràs amb mi al paradís*», diu Jesús a un criminal penjat a la creu (Lc 23,43)
- «*Vosaltres, quan l'Esperit Sant vindrà damunt vostre, rebreu una força que us farà testimonis meus a Jerusalem, a tot Judea, a Samaria i fins a l'extrem de la terra*», diu Jesús als seus apòstols en el moment del comiat (Ac 1,8)
- «*Aneu, doncs, a tots els pobles i feu-los deixebles meus, batejant-los en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant i ensenyant-los a guardar tot allò que us he manat. Jo sóc amb vosaltres dia rere dia fins a la fi del món*», diu Jesús als Onze deixebles a Galilea (Mt 28,19-20).

En qualsevol altre moment, fem-ne una senzilla i espontània lectura orant: què diu? (lectura del text i del context), què em diu?

(meditació), què em fa dir? (oració, la meua resposta des de la pluralitat de situacions que puc manifestar: acció de gràcies, identificació, relació, penediment, intercessió, petició o súplica, benedicció...), i quins camins m'obre per tal de refer la meua experiència cristiana? Aquest ha de ser l'exercici habitual del cristià per estar en forma.

7. Quina figura d'Església estem ajudant a fer nàixer entre nosaltres?

7.1. Per a poder-la percebre, cal una mirada evangèlica sobre la realitat per tal de descobrir-hi la presència amagada d'aquesta nova *bondat* en la qual tot ésser humà creu simplement pel fet de viure: la vida mereix la pena ser viscuda malgrat la seva part d'ombra, d'obscuritat, de mort. Aquesta convicció universal precedeix l'anunci explícit de l'Evangeli. Des d'aquest caire únic, **Crist és testimoni d'aquesta bondat radical de l'existència**: per la seva manera de viure i de

Crist és testimoni d'aquesta bondat radical de l'existència: per la seva manera de viure i de morir, per la seva resurrecció, ell l'anuncia i la fa efectiva per a tots.

morir, per la seva resurrecció, ell l'anuncia i la fa efectiva per a tots.

7.2. Al mateix temps, al llarg de la història, **l'Església continua proclamant-la i celebrant-la**, ajudant així a tot ésser humà a travessar els moments més difícils de la seva existència personal i també de la seva història col·lectiva, sobretot quan la fe té el risc d'afeblir-se. Així, l'Església està en perenne *gènesi* (començament, inici, donant vida...), com ensenya els Fets dels Apòstols i ens ho recorda el Concili Vaticà II. Des d'aquesta perspectiva, una *pastoral d'engendrament* troba la seva nota específica: a partir d'aquesta mirada evangèlica sobre la realitat, fruit d'una conversió permanent, suscita una manera d'actuar arrelada en un *lloc* i en un *temps*.

Vegem *tres notes* particulars que ens poden ajudar a introduir a aquesta experiència cristiana des d'aquesta visió de l'Església i que donen un estil d'acció:

- 1) llegir la paraula de Déu en grup i fer que es creuin amb els relats de la vida dels lectors;
- 2) interioritzar la Paraula així entesa i celebrar-la en Església, en comunitat;
- 3) comunicar-la a altres persones, estant molt atents a les seves particularitats i entrant en la seva història, per tal que aquesta en rebí la llum de la Paraula. En això hauríem de ser molt creatius i que la relació amb la Paraula de Déu no hi faltés mai.

7.3. La paraula «**pastoral**», entesa molt més des del Concili Vaticà II, cal

entendre-la a la llum de la Sagrada Escripura: evoca una imatge que ens remet directament a Jesús: ens remet a la manera com Crist és pastor i sugereix una certa qualitat de relacions inspirada per l'Evangelí. A partir d'aquesta visió i de la mateixa paràbola explicada per Jesús amb tot detall (cf. *Jn* 10,1-21), la paraula «**engendrament**» adquireix tot el seu sentit: evoca la manera com Déu mateix «**engendra**» les persones en la seva pròpia vida fins que una relació pastoral és viscuda a l'estil i a la manera de Crist. Tant és així que una «**pastoral d'engendrament**» troba la seva nota específica en les harmòniques de «**proposta**» i d'«**iniciació**», que són les que caracteritzen la *pastoral* i la *catequesi* dels nostres dies.

7.4. Amb aquesta visió de la pastoral que té com a prioritats l'*acollida*, la *proposta* i l'*acompanyament* de les persones, haurem de fer front a la cri-

Amb aquesta visió de la pastoral que té com a prioritats l'acollida, la proposta i l'acompanyament de les persones, haurem de fer front a la crisi de transmissió de la fe en el marc de la nostra cultura.

si de transmissió de la fe en el marc de la nostra cultura (on ja no es pronuncia el nom de Déu, on no hi ha la «cobertura» necessària que ens facilita la «connexió» amb Ell). Potser el primer que hem de fer, en la *macro* i *micro* realitat pastoral, abans d'elaborar molts projectes ben pensats i definits, serà «**acompanyar**» amb flexibilitat i habilitat el naixement de la vida a la fe que sorgeix, aquí i enllà, de manera imprevisible. Per tant, *¿quines actituds pastorals permeten acompanyar tot allò que està a punt de nàixer?*

En aquests moments, aquest fenomen pot aparèixer en qualsevol moment i en qualsevol lloc i hem de tenir respostes i voluntat d'actuació de forma immediata. Comencem pel que ja tenim i tenim la missió de fer-nos-hi presents:

- l'àmbit **dels educadors** (teòricament cristians) de les universitats d'inspiració cristiana, dels col·legis i moviments laïcals d'Església, dels centres d'esplai cristians i de l'escoltisme (cal re-crear els camins de l'experiència cristiana per a ells i per a tots els qui d'ells han de rebre el contagi de la fe cristiana per la seva paraula i el seu testimoni).
- l'àmbit **de la caritat, de la solidaritat i del voluntariat**: fer que el seu compromís sigui fruit d'una experiència cristiana i expressió de l'energia espiritual que prové de la fe. El missatge del Papa Benet XVI per aquesta Quaresma és molt incisiu i clarificador: «*Creure en la caritat suscita caritat*». *Hem conegut l'amor que*

Déu ens té i hem cregut en ell
(1Jn 4,16)

- l'àmbit **de la família i la catequesi** (despertar religiós, catecumenat i iniciació cristiana, adolescents, joves i adults, catequesi especial i catequesi familiar...) arrelat a les comunitats parroquials i les mateixes comunitats amb tota l'acció pastoral possible a realitzar: l'atenció sacramental, des del baptisme fins les exèquies; el Dia del Senyor i l'Eucaristia dominical, l'atenció personalitzada als malalts i l'acompanyament sacramental... Cal suscitar una veritable experiència cristiana des de l'acollida i l'acompanyament fent de la **parròquia** l'*Església entre les cases i casa i escola de pregària, espai de fraternitat i projecció missionera del compromís amb els més necessitats.*
- l'àmbit **de l'anunci als qui no coneixen a Jesucrist** o viuen com si no el coneguessin i la presència cristiana en el món del pensament, de l'art, de la cultura, de l'economia de la política, de l'ecologia, del diàleg interreligiós, etc., oferint la nostra identitat i aportació a partir de l'experiència cristiana que rebem del contacte amb l'*Evangelí* i el *pensament social de l'Església*, l'exercici d'un veritable **atri dels gentils**, espai des del qual hem de respondre a les oportunitats in els reptes que ens presenten avui els nous escenaris socials.
- l'àmbit **de la comunicació** que vehicula els corrents de pensament i d'opinió i a través dels quals també l'*Evangelí* ha de ser

anunciat. No hi ha dubte que l'**experiència cristiana amarada d'Evangelí** ha de poder informar la realitat per a donar-la a conèixer.

8. Re-crear els camins de l'experiència cristiana des de l'Evangelí i la comunió viscuda, celebrada i testimoniada en Església

8.1. Quan parlem, comuniquem i vivim de l'Evangelí la gent ens entén i s'apunta, sobretot si existeix un clima d'amable acollida i d'estimació fraterna, si exercim veritablement la misericòrdia. Sense aquest clima d'amor és impossible evangelitzar. La pastoral tindrà la seva *eficàcia* si sembrem bé, si tot el que ens proposem i fem prové d'un treball interior inspirat en l'Evangelí.

8.2. El pastor (sigui qui sigui: prevere, religiós o laic) abans que tot, **és una persona habitada per l'Evangelí, per l'Esperit**. Això ja és **experiència cristiana** i la seva persona, paraula i vida és camí perquè altres, tothom qui hi entri en contacte, faci la mateixa experiència de trobada amb Jesús i experimenti ser membre viu d'una comunitat de germans. La manera de ser de Crist extremadament humana envers tots els homes (cf. PO 6) l'ha feta seva, en la mesura de la gràcia que ha rebut. Només el qui ha rebut en el seu interior la Paraula de Déu i l'ha assimilada, és el qui pot comunicar-la a l'exterior (cf. DV 25). L'experiència cristiana prové de deixar ressonar aquesta Paraula en el propi interior i d'interioritzar-la fins que la seva llum permeti llegir la seva pròpia

vida i la de la gent en allò que tenen de personal i únic. És la comprensió creient de l'Esclatua que ens familiaritza amb Crist i veiem com es fa proper a la nostra vida.

8.3. A la llum de Crist, Bon Pastor, **avui una multitud de creients, homes i dones, preveres i laics, podem esdevenir pastors, és a dir, aquells que comuniquen Déu gràcies a la qualitat de les relacions que viuen.** La gent acudeix a ells perquè els veuen acollidors, atents, oberts, disposats a ajudar... la raó és que saben llegir a la llum de la Paraula de Déu la situació dels qui vénen a trobar-los. En el sentit evangèlic de la paraula, ningú esdevé pastor per l'exercici d'un poder lligat a una funció, sinó per la seva capacitat de servei, a l'estil de Jesús. Aquesta identitat evangèlica és possible gràcies a la qualitat de relació viscuda amb Déu i amb els altres.

8.4. En la nostra cultura, esdevenir pastor a l'estil de Jesús per la qualitat de relacions adquireix una importància capital. En aquest sentit relacional, preveres i laics estem en el mateix nivell i així ho hem de veure, encara que hi hagi funcions específiques que provenen de la identitat ministerial i laical respectivament.

8.5. Per re-crear els camins de l'experiència cristiana podem concretar-los en aquests verbs que els designen: *acollir, proposar, iniciar, engendrar a la fe, acompanyar el camí* (com el Bon Pastor, com Jesús ho fa amb els deixebles d'Emaús). Cal recuperar, doncs, el **model iniciàtic** i el **model catecumenal**, en tant en quant reconduïx a l'**experiència cristiana**, en la

qual un se sent personalment afectat i comunitàriament implicat, ja que la fe no és un acte privat, sinó públic i que demana aprofundir-se i alhora expansionar-se (cf. Benet XVI, *Porta fidei*, 10).

Per re-crear els camins de l'experiència cristiana podem concretar-los en aquests verbs que els designen: acollir, proposar, iniciar, engendrar a la fe, acompanyar el camí.

8.6. El Directori General per a la Catequesi, en la seva exposició introductòria, ens convida a *una mirada al món des de la fe* i diu que «els cristians, arrelats en les més diverses realitats socials, mirem el món amb els mateixos ulls amb que Jesús contemplava la societat del seu temps. Els deixebles de Jesucrist participaven des de dins dels *goigs i les esperances, de les tristeses i de les angoixes dels homes del nostre temps* [GS 1]. Miren la història i participen, no només amb la raó, sinó també amb la fe. A la llum de la qual el món els apareix alhora *fundat i conservat per l'amor del Creador, esclavitzat per la servitud del pecat alliberat per Crist, crucificat i ressuscitat, un cop fou vençut el poder del Maligne* [GS 2]. El cristià sap que en qual-

sevol realitat i esdeveniment humà hi intervenen alhora:

- l'acció creadora de Déu, que comunica la seva bondat a totes les coses;
- la força que prové del pecat, que limita i empobreix l'home;
- el dinamisme que brolla de la Pasqua de Crist, com una llavor de renovació, que confereix al creient l'esperança d'una consumació definitiva [GS 3].

Una mirada al món que prescindís d'algun d'aquests tres aspectes no seria autènticament cristiana. Per això és important que la catequesi sàpiga iniciar els catecúmens i els catequistes a una lectura teològica dels problemes moderns [SRS 35]. [SRS 13b; cf. EN 30].

Més encara, en aquesta mirada envers el món, l'Església veu, en primer lloc, amb profund dolor una *multitud ingent d'homes i dones, nens, adults i gent gran, en una paraula, de persones humanes concretes i irrepetibles que sofreixen el pes intolerable de la misèria* [SRS 13b; cf. EN 30]. Ella, per mitjà d'una catequesi on la doctrina social de l'Església tingui el seu lloc [CT 29], desitja suscitar en el cor dels cristians «el compromís per la justícia» [SRS 41] i «l'opció o amor preferencial pels pobres» [SRS 42; cf. ChL 42; CCE 2444-2448; TMA 51] de tal manera que la seva presència sigui realment llum que il·lumini i sal que transformi». Ens ho demana Benet XVI per a l'Any de la fe: «*No podem deixar que la sal es torni insípida i la llum romanguí oculta* (cf. Mt 5, 13-16)» [*Porta fidei*, 3].

8.7. Tant el Directori General de Catequesi com el Ritual per a la Iniciació Cristiana dels adults, i el mateix Catecisme de l'Església Catòlica, són un mitjà necessari per a seguir aprofundint en la recerca dels camins de l'experiència cristiana, amb la il·luminació sempre actual del Vaticà II, de la Doctrina social de l'Església i el Magisteri recent, i a donar les respostes oportunes a cada persona, moment i situació. Un treball que sempre haurà d'estar avalat per la coherència del testimoni com a seguidors de Jesús. Comptem amb molt material escrit fruit de la fe i de l'atenció a la realitat humana i social, i als signes dels temps. El pas decisiu, tanmateix, el dóna la resposta diària feta entrega d'amor als germans, sobretot els més necessitats, com Jesús, que «*no ha vingut a ser servit, sinó a servir i a donar la seva vida com a rescat per tothom*» (Mc 10, 45). En el nostre treball pastoral, ample i divers, aquest és el model a seguir i encarnar.

Com conclouen els bisbes francesos en el seu suggerent document «*Proposar la fe*», hem de comprovar l'actualitat del misteri de la fe i hem de formar una Església que evangelitza vivint d'aquest misteri i responent a la invitació del seu Senyor: «*Que brilli la vostra llum davant la gent; així veuran les vostres bones obres i glorificaran el vostre Pare del cel*» (Mt 5,16).

I un darrer apunt, en aquest moment històric d'avui, darrer dia de febrer, en el qual el Papa Benet XVI fa efectiva la seva renúncia com a Bisbe de Roma i Successor de Pere. És un

moment fort d'Església, de pregària, un moment per a refer també la nostra experiència de comunió eclesial amb ell i amb el qui serà elegit en poc temps com a nou Papa. Entre moltes altres coses que valorem, vull posar de relleu el gest d'humilitat, de valentia i de lucidesa de Benet XVI en decidir la seva renúncia per al bé de l'Església, com ell mateix ha dit. I, sobretot, a la

vegada que recollim el seu valuós magisteri i acollim amb emoció les seves darreres paraules de comiat, manifestar des d'aquest Seminari de Teologia Pastoral que ens mantindrem sempre units en la pregària, i constants en el treball de recerca teològica al servei de l'Església i la seva missió pastoral en el cor de la societat, entre els homes i dones del nostre temps.

*IV. Taula d' experiències.
Desbrossant camins...*

Entre els ateus agnòstics, més allunyats

MN. RAMÓN ROSAL, doctor en Psicologia, Institut Erich Fromm.

Introducció

Tot ciutadà cristià de Catalunya es troba actualment en una societat amb un percentatge creixent de ciutadans agnòstics o ateus. Avui, un catòlic té l'alegria de saber que, segons el magisteri actual de l'Església ja no es defensa la doctrina que fora de l'Església no hi hagi salvació (*extra Ecclesia nulla salus*), sinó que la salvació és assolible per altres creences religioses, i també per agnòstics i ateus de bona voluntat, que cultivin la seva sensibilitat de consciència i siguin fidels a ella. Així es diu en el número 16 de la Constitució *Lumen Gentium*, del Concili Vaticà II.

A més, el magisteri oficial de l'Església ha reconegut la part de culpa dels cristians en la propagació de l'ateisme, declarant, per exemple, el següent:

*Per la qual cosa, en aquesta gènesi de l'ateisme poden tenir part no petita els propis creients, en el fet que, amb la descurança de l'educació religiosa, o amb l'exposició inadequada de la doctrina, o fins i tot amb els defectes de la seva vida religiosa, moral i social, han velat més aviat que revelat el genuí rostre de Déu i de la religió (Concili Vaticà II, Constitució *Gaudium et Spes*, n. 19).*

El cristià que es relaciona i dialoga avui amb agnòstics i ateus no pressuposa que l'única via perquè aquests rebin inspiracions i gràcies de l'Esperit Sant, i arribin després a la plenitud de la vida dels ressuscitats, hagi de ser la seva conversió a la fe cristiana.

No obstant això el cristià amb una fe madura és conscient també de la seva responsabilitat principal de col·laborar en la tasca evangelitzadora de l'Església, i que aquesta responsabilitat és un dels pocs deures ètics peculiars –“Aneu per tot el món i anuncieu la bona nova de l'evangeli a tota la humanitat” (Mc. 16, 15)– que el diferencia d'un agnòstic o ateu humanista amb sensibilitat moral. Però a més sap que evangelitzar implica tam-

El cristià amb una fe madura és conscient també de la seva responsabilitat principal de col·laborar en la tasca evangelitzadora de l'Església.

bé cercar oportunitats perquè ciutadans agnòstics o ateus amb els que es relacioni tinguin oportunitats per conèixer Jesucrist i les seves «bones notícies», de manera autèntica, sense falsificacions que, com es deia a la cita del Vaticà II «han velat més que revelat el genuí rostre de Déu».

Els nostres companys agnòstics o ateus, que en majoria de casos tenen unes versions sobre el Cristianisme que són autèntiques caricatures, o expressions d'una fe fideïsta, sense el testimoni d'una autèntica experiència personal, una mera herència familiar o cultural, tenen dret a poder rebre una informació i testimoni d'una versió autèntica del Cristianisme.

A. Fets viscuts directament, o a través de testimonis escrits d'ateus conversos

1. En quin àmbit he viscut principalment els últims trenta anys amb persones agnòstiques o atees?

Des de l'any 1979, he viscut envoltat principalment de persones agnòstiques o atees. Vaig fundar un Institut per a la pràctica de la psicoteràpia i la formació de psicoterapeutes, seguint un enfocament d'orientació existencial-humanista. Havia comprovat que una part de les persones que a Europa acudien als centres de Psicologia Humanista no ho feien només per rebre una ajuda psicoterapèutica, sinó també per trobar una cosmovisió que els ajudés a trobar sentit a les seves vides, un cop s'havien desvinculat d'Esglésies cristianes, catòlica o evangèliques.

Sobre prop de tres mil persones que han passat pel nostre institut com pacients o alumnes, inclosos els col·laboradors terapèutics o didàctics, no han sobrepassat el 14% els que es consideren catòlics. Si considerem els cristians desvinculats de tota Església—catòlica o evangèlica— el total segueix sense arribar al 25%. Un 50% —és a dir, unes mil cinc-cents persones— han estat, respecte a una fe religiosa, indiferents, o agnòstics, o ateus, o el que podem anomenar «indefinit» és a dir, persones que sense considerar-se indiferents respecte a aquesta important qüestió, han anat aparcant ocupar-se d'ella.

2. Quines característiques professionals tenen les nou persones companyes professionals o pacients de teràpia que han experimentat un procés de conversió des del agnosticisme o ateisme?

Durant aquests anys, a partir de les nostres relacions interpersonals amb col·legues de l'equip —i alguns ex-alumnes— s'han produït nou processos (la majoria de psicòlegs) de conversió a la fe cristiano-catòlica, des d'una posició anterior atea, agnòstica o, potser, indiferent. A més s'ha confirmat la seva posició de creients cristianes per part de persones que es trobaven amb un peu dintre i l'altre fora de la fe cristiana.

3. Quins principals prejudicis vaig poder comprovar que constituïen un obstacle en aquestes persones per experimentar la fe?

Potser caldria dir “generalitzacions” en comptes de “prejudicis”, ja que

podem considerar que són fets reals en la vivència de la fe d'un percentatge de cristians i que poden donar peu a que els observadors els converteixin en defectes essencials de la fe cristiana. Entre ells puc assenyalar:

- 1r. La fe cristiana és una mera herència familiar o cultural, que mantenen de forma submissa i una mica pueril les persones de mentalitat conservadora.
- 2n. La fe religiosa és incompatible amb la raó i la ciència. La intel·ligència queda inhibida en ella.
- 3r. No s'acaba de comprovar suficientment la veritable capacitat humanitzadora dels cristians, la seva eficàcia en la reforma de les estructures socials, polítiques i econòmiques que impedeixen el creixement de la justícia social i la protecció dels drets humans.
- 4t. L'Església catòlica té molts diners que utilitza per seu propi profit.
- 5è. La Moral cristiana veu negativament tot allò relacionat amb el plaer.

En algun grau, gairebé tots els nou conversos dels que he sigut testimoni directe –a partir d'una absència total de catequesi d'adults– participaven del prejudici de pensar que aquests cinc fets –que són una realitat de la vivència de la fe d'una part dels cristians– constitueixen elements essencials de la cosmovisió cristiana. És evident que s'han donat greus defectes en la for-

ma de comunicar les contribucions socials en la història de l'Església.

4. Quins factors psicològics i ètics van ajudar en el seu procés de conversió, segons el seu propi testimoni?

Pel que fa a tipus de factors que han constituït un estímul eficaç pel canvi existencial de la conversió, basant-me tant en aquests nou processos directament observats, com en els testimonis escrits sobre uns cinquanta conversos des de l'ateisme al segle XX, he classificat els següents dotze:

- 1r. L'experiència d'una amistat i diàlegs confidencials amb un amic cristià (p. ex. en Jaques i Raïssa Maritain i la majoria dels conversos)
- 2n. L'experiència del testimoni d'unes actituds o qualitats humanes admirables observades a la vida de persones cristianes (p.ex. en Ignace Lepp i Alexander Solzhenytzin, Guillermo Roviroso, Takashi Nagai i molts altres)
- 3r. L'experiència del testimoni oral o escrit de processos de conversió (p. ex. en G.K. Chesterton, Douglas Hyde, Evelyn Waugh, Dorothy Day).
- 4t. El costum de fer silenci o meditar en l'entorn d'un temple (p. ex. en Jons-Karl Huymans)
- 5è. El testimoni escrit dels místics (p. ex. en Henri Bergson, Edith Stein)

- 6è. La pràctica ocasional en litúrgies (p. ex. en Paul Claudel. Pieter van der Meer)
- 7è. La lectura dels evangelis (p. ex. en Henri Bergson i Vittorio Messori)
- 8è. La lectura d'escrits teològics o assistència a conferències que permetin conèixer els fonaments de la fe cristiana (p. ex. en Michele Federico Sciacca, Ernst F. Schumacher)
- 9è. Experiències místiques extraordinàries viscudes ocasionalment (p.ex. en Manuel García Morente, André Frossard, Leon Bloy)
- 10è. La vivència personal d'experiències límit, p.e., la guerra, la mort d'una persona estimada molt important per a un (p. ex. en Charles de Foucauld, Tatiana Goricheva, Adolfo Retté, Giovanni Papini)
- 11è. Haver estat testimoni d'alguna curació miraculosa (p. ex. en Alexis Carrel)
- 12è. Reflexió filosòfica sobre les conclusions d'investigacions científiques, principalment en Astrofísica i Biologia (p. ex. en Pierre Lecompte de Nouy, Anthony Flew i Francis Collins)

En el cas dels nou processos dels que he pogut ser testimoni directe, en tots ells s'han manifestat els factors de l'experiència d'amistat i diàlegs confidencials amb un amic i el el tes-

timoni d'unes actituds humanes valuoses observades en la vida de persones cristianes. En cinc dels conversos va influir la lectura d'escrits teològics i/o la participació en conferències o cursos. Concretament, van influir eficaçment la lectura del llibre de Claude Tresmontant, filòsof i teòleg bíblic francès, laic, amb la seva obra: *La doctrina de Yeshúa de Nazaret*; la lectura dels llibres de Hans Küng: *¿Existe Dios?* I *La vida eterna* i els tres volums del meu llibre: *Mis convicciones sobre el Cristianismo explicadas a mis amigos no cristianos*; *El Catecismo de adultos* de la Conferència Episcopal alemanya; i alguns llibres de Daniel Rops i Michel Quoist; i el meu article *Breve informe sobre el Cristianismo en forma no convencional*.

9. Quines fases convé respectar en tot procés evangelitzador?

Tenint present l'exhortació pastoral *Evangelii Nuntiandi*, de Pau VI, considero que podem esquematitzar les fases possibles d'un procés evangelitzador en la relació d'un cristià amb un ateu o agnòstic.

Fase 1a. Compartir alguna activitat humanitzadora per a la "renovació de la humanitat"

Fase 2a. Oferir el "testimoni" d'actituds psicològiques sanes, i ètiques i conductes concordes amb el missatge evangèlic.

Fase 3a. "Anunci explícit"

Fase 4a. "Adhesió de cor"

Fase final: Entrada a la comunitat i acollida dels signes

10. Com viure la fase 1a: Compartir alguna activitat humanitzadora per a la «renovació de la humanitat»?

Perquè pugui tenir lloc un diàleg fecund, tant el cristià com l'agnòstic o l'ateu se suposa que comparteixen motivacions humanitzadores en alguna àrea de la vida:

- Experiència afectiva familiar.
- Ensenyament bàsic, mitjà i universitari.
- Activitat professional, científica o artística.
- Responsabilitats ciutadanes i polítiques.
- Col·laboració en ONGs.

La meua experiència personal respecte a la trobada amb agnòstics o ateus i el corresponent diàleg ha pogut tenir lloc principalment a una activitat del nostre Institut que anomenem Trobades existencials, dels que hem organitzat uns trenta en cicles successius. Hi hem abordat qüestions psicològic-existencials o sobre actituds humanitzadores—és a dir, valors ètics—l'interès per les quals compartíem tots els vinculats a les diferents cosmovisions. En aquestes trobades de dia sencer en dissabtes hi havia un temps per a grups petits de comunicació d'experiències. En aquests, la minoria de cristians (un 15 o 20% dels participants) trobava oportunitats, en un ambient d'escolta empàtica, per revelar confidencialment la seva vinculació a la fe cristiana i la relació entre aquesta vivència i el tema del dia.

11. Quins cinc aspectes veig convenient tenir cura en la fase 2a: “El testimoni cristià”?

És important que l'agnòstic o l'ateu pugui percebre a través de la conducta i actituds del cristià, el testimoni d'una vivència de la fe cristiana coherent amb el missatge evangèlic.

És important que l'agnòstic o l'ateu pugui percebre a través de la conducta i actituds del cristià, el testimoni d'una vivència de la fe cristiana coherent amb el missatge evangèlic.

Cinc requisits psicològics i/o ètics rellevants, respecte al testimoni són:

- 1r. Que constitueixi una autèntica experiència personal, amb implicació profunda de sentiments i aspiracions, no una mera herència familiar o cultural.
- 2n. Que es pugui donar raó de la pròpia fe en Déu, Jesucrist, etc.: una fe intel·ligent, no fi-deista ni pueril.

- 3r. Amb capacitat per influir cap a una societat amb més justícia social, solidaritat i respecte a la llibertat.
- 4t. Que no es manifestin versions psicològicament insanes de la vivència del Cristianisme (depressives, ansioses, obsessives, etc.).
- 5è. Que apareguin qualitats psicològiques de la vivència de la fe i espiritualitat cristiana que ofereixin un testimoni del seu potencial humanitzador (sensibilitat, capacitat creativa, etc.).

12. Quines precaucions psicològiques veig aconsellable tenir en compte en la fase 3a: «Anunci explícit, tant en la comunicació verbal com en la no verbal»?

Considero requisits psicològics del llenguatge per a una informació apropiada sobre el contingut bàsic de la fe cristiana, els següents:

- evitar la utilització de paraules que suscitin reaccions negatives en l'interlocutor, segons les seves peculiaritats psicològico-culturals (tenir en compte la teoria del diferencial Semàntic d'Osgood)
- renovar el vocabulari.
- evitar la fredor del llenguatge legalista. Exemples.

Requisits psicològics de la comunicació no verbal per al diàleg amb no

creients, segons les característiques culturals de l'interlocutor.

13. Com tenir cura de l'acompanyament de la persona que experimenta la fase 4a.: «Adhesió del cor», que implica la conversió? O els que almenys aprofundeixen en la seva vivència com «cristians anònims» (Rahner)?

És important, en aquesta fase, saber practicar:

- L'acompanyament amb empatia al que viu aquesta experiència.
- Realitzar algun tipus de celebració, també litúrgica.

14. Com actuar en les situacions en què determinats impediments legals obstaculitzen la consumació de les fases finals de l'evangelització: «Entrada a la comunitat» i «Acollida dels signes»?

Exemple: Una dona, psicòloga infantil, després d'haver viscut trenta anys en la posició atea-humanista ha experimentat un procés de conversió en el qual he pogut acompanyar-la.

Després d'adquirir una formació molt completa amb l'ajuda de lectures, estudi i entrevistes, i consolidada la seva fe cristiana, sol·licita practicar el sagrament de la reconciliació i la comunió sacramental en la Eucaristia.

Segons el Codi de Dret Canònic, estant casada pel civil, ella no pot practicar cap d'aquests dos sagraments.

Durant sis mesos ha practicat la Eucaristia setmanal i la comunió espiritual. Quan ha estat una Eucaristia de grup petit, al moment de la comunió dic que s'acostin primer els no integrats encara en la Església i els imposo les mans al cap, els beneixo, i els dic “que l'Esperit Sant, l'Esperit de Jesucrist, sigui la font d'inspiració i d'energia a la teva vida”, o altres frases semblants.

Aquesta dona ha aconseguit que el seu marit –ateu convençut de tota la vida– accepti, per amor a ella, la meua proposta d'acompanyar-la en una litúrgia del sagrament del matrimoni.

No ha sigut suficient que el marit es comprometí per escrit a respectar

els compromisos que l'Església l'exigeix a ella –educar en la fe cristiana al seu fill de deu anys, motivar-lo cap al baptisme, etc.–, ni que es comprometí a viure les característiques del matrimoni cristià respecte a la unitat, indissolubilitat, etc. Se li va reclamar que el marit anés a la parròquia. Se'ls va indicar que haurien de fer un curs de formació prematrimonial, a pesar de haver viscut quinze anys una experiència de parella exemplar i que ella ha ajudat psicològicament a parelles. Ella va trigar diversos mesos a obtenir el certificat de bateig que exigeixen al seu marit, doncs no sabia on el van batejar. Em va preguntar: per què aquest certificat si ell des de petit mai es va considerar cristià, com tampoc els seus pares?

Desbrossant camins entre els indiferents, neutrals i passius

ANA GIMENO-BAYÓN, doctora en Psicologia i Diplomada en Teologia.

1. Introducció

1.1. Aclariment dels termes

Per evitar confusions, començaré aclarint el terme “indiferent” i els seus sentits variats, perquè sota aquesta categoria hi ha realitats diverses que han de ser tractades en forma pastoralment diferenciada.

Bàsicament pot significar:

a) Indiferentisme religiós: és igual una religió que una altra. En aquest sentit podem parlar de neutralitat, de l'actitud de qui considera que les diferents religions tenen totes el mateix valor, postura reprovada reiteradament pel magisteri oficial, com, per exemple, el de Pius VIII a l'encíclica *Traditi Humilitati*, de 1829 que la qualifica com a heretgia; o la qualificació de “error execrable” per Gregori XVI en 1832; i igualment reprovada a l'encíclica *Mortalium Animos* de Pius XI, a 1928.

Algunes de les persones emmarcades en aquest grup, no per això deixen d'interessar-se per l'espiritualitat, sinó que temen la rigidesa de la institucionalització de les religions o bé rebutgen els escàndols i corrupcions que es donen en cadascuna d'elles. Poden, llavors, crear la seva pròpia

“religió a la carta”, com es veu anomenant a l'espiritualitat que reuneix intuïtivament elements obtinguts de diferents religions. A assenyalar la necessitat i els límits d'un sincretisme compatible amb l'evangeli va dedicar la seva reflexió Leonardo Boff en la seva obra *Iglesia: carisma y poder. Ensayos de eclesiología militante* (Boff, 1982). A remarcar les distincions específiques de la fe catòlica es va dirigir la Declaració *Dominus Iesus*, de la Congregació per a la Doctrina de la fe, presentada per qui després seria el papa Benet XVI i ratificada per Joan Pau II (6 agost 2000).

b) Indiferentisme respecte a la religió: desinterès per la cerca religiosa. En aquest sentit podem parlar tant de neutralitat com de passivitat en relació amb la religiositat.

A aquest tipus d'indiferentisme fa referència (en el marc de l'ateisme) la *Gaudium et Spes*: “Uns altres ni tan sols es plantegen el problema de l'existència de Déu, perquè, pel que sembla, no senten cap inquietud religiosa i no arriben a percebre el motiu de preocupar-se pel fet religiós” (*Gaudium et Spes*, 19, 2).

Es tracta, llavors, d'algú a qui no li preocupa l'existència o no d'una Veritat, amb majúscula (si existeix o no

un Déu, etc.) perquè, existeixi o no, és irrellevant per a la seva vida. Com em deia un conegut: “Jo no molesto a Déu, que Déu no em molesti a mi”.

Com assenyalava Courau (2010) respecte a aquest tema, s’ha avançat en el diàleg interreligiós, però aquí no hi ha religió –ni tan sols religió atea– amb la qual dialogar.

En aquest article deixaré de banda el primer tipus d’indiferentisme per centrar-me en el segon sentit del mateix.

1.2. *L’indiferentisme avui*

Apuntava Girardi, l’any 1967, que l’indiferentisme és un signe dels temps, “un fenomen històric de dimensions còsmiques” (Girardi, 1967, p. 445) i deia:

És la forma menys cridanera de l’ateisme. Amb prou feines si s’expressa en el plànol doctrinal; en el plànol pràctic, rares vegades adopta formes militants o agressives. Això fa que es tendeixi a prestar-li menys atenció. No obstant això, la indiferència religiosa té una importància “pastoral” de primer ordre. Representa la forma més radical de l’ateisme: posa en dubte no només l’existència de Déu o la possibilitat de conèixe’l, sinó la consistència mateixa del problema religiós. No es dona una absència de Déu més radical. I el que és més: la indiferència religiosa sol anar acompanyada d’una indiferència davant tota visió del món, fins i tot abans de qualsevol valor ideal. És, per tant, la forma d’ateis-

me menys accessible al diàleg religiós (i a la catequesi). El diàleg suposa un llenguatge comú, i aquest corre el risc de faltar per complet quan no hi ha contacte ni tan sols en el plànol dels problemes. No és possible confrontar les respostes mentre no es plantegin les mateixes qüestions (Girardi, 1967, p. 439s.).

L’ateisme del futur sembla orientar-se més aviat cap a aquestes formes afables i despreocupades que cap a negacions compromeses i militants (Ibidem. p. 448).

Això ho escrivia l’any 1967 i, des de llavors, l’indiferentisme ha anat creixent cada cop més, cosa que jo he pogut comprovar empíricament al llarg dels anys. Al centre de psicoteràpia i creixement personal en què treballo, és passa –des de 1996– un qüestionari a les persones de demanen la nostra intervenció professional, i en ell és pregunta –entre d’altres extrems– sobre la rellevància, les aspiracions i valors a la seva vida, com per exemple: estimar i sér estimat, tenir una feina estable, tenir fills, contribuir al benestar de la societat, etc., i inclou l’interès per la vivència creativa d’una fe religiosa i l’interès per tenir una cosmovisió filosòfica que doni sentit a la vida. És demana que responguin si l’aspiració o valor concret és poc important, bastant important o molt important. Doncs bé: l’apartat referent a la vivència religiosa és sistemàticament el menys valorat entre trenta-set preguntes, de manera que si qualifiquésim amb un 0 les respostes “poc important”, amb un 5 les respostes “bastant important” i amb un 10 les

respostes “molt important” a l’any 96 l’interès per la religió era d’un 2,42, mentre l’interès per una cosmovisió filosòfica era d’un 7,37 sobre deu. L’últim any la puntuació de la religió ha baixat a l’1,82, és a dir, ha disminuït un 25%. També l’interès per una cosmovisió filosòfica ha baixat –i encara més- del 7,37 al 5,18, és a dir, un 30%. En els últims temps tan sols un subjecte va dir que per a ell era molt important la vivència religiosa: es tractava d’una persona musulmana.

L’indiferentisme ha estat poc comprès i molt injuriat des de la seva aparició en l’escenari social. Ja a l’inici del segle XIX, Lammenais iniciava el seu assaig sobre la indiferència religiosa amb una primera frase que deia que:

El segle més malalt no és el que s’apassiona per l’error, sinó el que descarta i menysprea la veritat. Encara hi ha força, i per tant esperança, on es perceben moviments violents: però quan tot moviment s’ha extingit, quan el pols ha cessat de batejar perquè el fred s’ha apoderat del cor i l’alè del moribund no entela el mirall que li apropa una curiositat inquieta, què cal esperar més que una propera i inevitable dissolució? (Lammenais, 1817, pàg. 1s).

Fa anys, autors com Kress negaven la indiferència dient que ningú pot estar sense religió perquè “tots estan d’acord en què existeix alguna cosa definitiva i permanent, i viuen d’acord amb això” (Kress, 1983, p. 170). I fins i tot quan no estan d’acord, com assenyala Sommet, per a l’Escola de

Frankfurt (en l’última etapa del marxisme teòric i crític) queda la “nostàlgia d’un fonament absolut, necessari i impossible” (1983, p. 156).

Sí, de vegades ens resulta difícil pensar que algú pugui ser realment indiferent i pensem, amb la Simone Weil, que es tracta de persones amb gana, que arriben a estar convençudes que no la tenen, amb el que estan condemnades a consumir-se d’inanició.

No obstant això avui semblen més realistes afirmacions com les de Courau, que adverteix que a nosaltres:

ens resulta difícil imaginar un món sense la pregunta sobre Déu. Instintivament, tendim a considerar que és universal, pensant que interessa a tots els que ens envolten. Si molts no la hi plantegen de la mateixa manera o si alguns la menyspreen, pensem que els uns i els altres plantegen una qüestió equivalent, fins i tot quan guarden silenci (Courau, 2010, p. 639).

No és així. Algunes persones no la plantegen mai, no només perquè la seva cultura es fa altres preguntes (com refereix Courau respecte al continent asiàtic) en demanar-se pels fonaments absoluts de l’existència, sinó també per altres motius: bé sigui perquè la filosofia del pensament feble que impregna la nostra cultura planteja un descoratjament intel·lectual a molts, bé perquè –com vaig assenyalar en un altre lloc (2006)– tenen psicològicament reprimida la tendència transcendent (situació a la que Piveteau –cit. en Martín Velasco, 1992– compara amb la dels cecs que ni tan sols sospi-

tant la realitat de la llum), bé per altres motius.

2. Distints tipus d'indiferència

No podem generalitzar les característiques de la indiferència, ja que aquesta postura la comparteixen persones molt variades. A efectes de sistematització, he agrupat en quatre tipus descriptius les diferents modalitats d'indiferència que conec, encara que cada persona es singular i irrepetible. Cadascun d'aquests tipus d'indiferència mereix una consideració pròpia a l'hora de dirigir cap a ells la nostra acció pastoral o simplement humana, ja que la seva postura respon a raons que ho distingeixen dels altres tipus i té uns trets propis.

2.1. Primer tipus

El primer tipus és aquell indiferent a qui no importa la Veritat. Potser té els trets cínics de Ponç Pilat, que és capaç de preguntar displicentment: “què és la Veritat?” i desinteressar-se de la resposta. Sembla estar dient: “si no podem conèixer la Veritat, perquè embolicar-se a propòsit d'ella?”. No és que sigui mala persona, doncs fa intents de salvar de la mort a Jesús de Natzaret, sempre que sigui compatible amb no ficar-se en embolics. Alguns indiferents són, abans de res, escapistes del conflicte. Em deia una persona: “no vull saber més, ni implicar-me més, perquè m'aniré compromentent i això em portarà a afrontar incomoditats”.

Aquesta postura es veu recolzada pel recel respecte al que podem afir-

mar o negar pròpia del canvi epistemològic que han viscut les ciències (també la Teologia) als darrers temps. Com assenyalen Capra, Matus i Steindl-Rast (1994) en comparar els nous paradigmes en les ciències positives (en la Física, per exemple) i en Teologia, en tots ells s'ha donat un canvi de l'afirmació de veritats absolutes a les descripcions aproximades.

Una certa desconfiança dels dogmatismes pot aportar una sana flexibilitat i inquietud investigadora. Un relativisme extremista suprimeix la curiositat exploratòria. Més intensament si s'ajunta amb una falta d'energia per afrontar problemes que resulten massa abstractes pels qui estan intentant resoldre que no els treguin de la feina, trobar una parella o veure com s'ho fan per pagar la hipoteca. Com em deia una dona: “La meua prioritat ara és trobar un nuvi, perquè vull ser mare biològica i se m'està passant el termini. Quan tingui això resolt ja em faré altres preguntes”.

2.2. Segon tipus

Hi ha un segon tipus d'indiferentisme que és dona àdhuc entre els membres de l'Església o de qualsevol altra religió.

Una certa desconfiança dels dogmatismes pot aportar una sana flexibilitat i inquietud investigadora.

Pensem en com descriu la fe el *Catecisme de l'Església Catòlica*: “La fe és abans de tot una adhesió personal de l’home a Déu; és al mateix temps i inseparablement l’assentiment lliure a tota la veritat que Déu ha revelat” (*Catecisme de l'Església Catòlica*, 150). És a dir: exigeix una implicació personal compromesa i una acceptació cognitiva com a veritat d’algunes afirmacions. Quan falta alguna d’aquestes condicions no podem dir-li fe. Per això podem parlar d’indiferentisme religiós també entre els oficialment cristians quan, admetent teòricament els continguts de la fe, no es comprometen afectiva i pràcticament amb ells. Creuen les veritats que proposa l’Església, però la seva vida està regida per altres déus. No es tracta que fallin, com tots fallem, en els compromisos cristians, sinó que la seva existència sencera està orientada i sotmesa a l’ídol del poder, dels diners, del plaer, etc. Pensem en la frase evangèlica de Mt. 7, 21: “No tots els qui em diguin ‘Senyor, Senyor!’ entraran en el regne de Déu, sinó els que compleixin la voluntat del meu Pare del Cel”. Un exemple paradigmàtic és Alexandre VI, el papa Borgia (per no citar exemples més actuals, alguns dels quals són ben coneguts).

2.3. Tercer tipus

L’indiferentisme, entès com a despreocupació per la temàtica religiosa, no sempre porta aparellada una passivitat moral, ni molt menys. Podem trobar un tercer tipus d’indiferents a qui els sembla anecdòtic qualsevol contingut religiós, però fortament implicats amb l’acció del que els cristians diem “el regnat de Déu”. Són persones solidàries, generoses, creatives,

que estimen profundament els seus semblants i actuen a favor seu i estructuren la seva comprensió del món entorn d’un valor humà alliberador (evangèlic) que dona sentit i coherència a la seva vida. És tracta d’una “indiferència responsable” que, com diu Claude Geffré:

no prové d’una sort de despreocupació o d’egoisme, sinó d’una consciència molt viva de la diferència entre el programa ideal de les religions i la seva ineficàcia pràctica per alleujar la misèria de milions d’homes i de dones... una veritable passió per l’autènticament humà i per les diverses formes de compromís que cobreixen el que és diu l’humanitari... han desertat de tota fe religiosa, però no han desertat del combat per la justícia (Geffré, 2000, p. 7).

Un exemple podria ser Muhamad Yunus, “el banquer dels pobres”, víctima de calúmnies cada vegada majors, qui, preguntat per la seva religió, va respondre: “la meua religió és la solidaritat”.

2.4. Quart tipus

I finalment hi ha un quart tipus d’indiferents com a conseqüència d’experiències vitals que els fan sentir-se rebutjats, o no estimats, o no acollits per l’Església: sigui perquè estan divorciats, són homosexuals, o fan servir anticonceptius, o perquè la veuen com alguna cosa llunyana que no és per a ells (sinó per als rics, o els pobres, o els autòctons, o els triomfadors, etc.). A aquests són a qui es refereix Marciano Vidal quan parla de “la

gent més abandonada eclesialment” (Vidal, 2003).

La seva indiferència és fruit d’una experiència dolorosa en la seva relació amb persones que ells identifiquen amb la institució eclesial –o amb normes d’aquesta– que els porten a una sensació de marginació del col·lectiu cristià. La manera de no viure el dolor i reprimir l’hostilitat conseqüent és dir-se: “jo no importo a Déu, o a l’Església, així que ells no m’importen a mi”. Exemples d’aquest tipus en tenim –i abundants– al nostre voltant.

2.5. El que els uneix

I no obstant això, els indiferents solen tenir alguna cosa en comú, que és el seu pragmatisme. No volen perdre el temps en teories que no els interessin. No volen perdre el temps en activitats que no els aportin gens. Volen viure la vida el més plenament possible, conforme als valors que han triat (unes vegades idolàtriques i unes altres evangèlics) i deixar de banda el que és irrellevant i superficial. Desgraciadament, per als indiferents, el missatge que els presentem sobre Déu, Jesucrist i l’Església no els aporta res que valgui la pena. Des del seu punt de vista, ni els soluciona cap problema, ni els fa millors persones, ni més respectuosos amb els drets dels homes i de les dones, ni els fa sentir-se més feliços, sinó que –per contra– els complica en forma absurda o culpabilitza en forma injusta.

Si totes les religions pretenen l’alliberament ple, pot haver-hi els qui es dirigeixin a aquest alliberament prescindint de la religió. Per a molts la re-

ligió és alienació que els aparta dels seus interessos genuïns, tal com ells la perceben.

3. Exemple d’un procés de recreació de l’experiència cristiana amb una persona del meu entorn.

3.1. Marc dins el qual es desenvolupa la relació

En primer lloc, vull aclarir que l’exemple en què transcorre aquesta experiència és el del centre de docència i psicoteràpia que co-dirigeixo juntament amb Ramón Rosal. Està, per tant, lligat a psicòlegs i persones que estan realitzant un procés psicoterapèutic o de creixement personal.

Abans diré que no és estrany que en una persona que inicia un procés per depressió o ansietat, posem per exemple, una vegada solucionat el problema, o a mesura que es va solucionant, s’obrin altres inquietuds més enllà del mateix, fins i tot inquietuds de tipus espiritual. La nostra tasca com a terapeutes, en aquests casos, no és “catequitzar” el pacient, ni fer proselitisme (contrari a l’ètica de la professió) sinó acompanyar-ho en el seu procés i –en aquest sentit– animar-li al fet que explori aquesta dimensió. Desgraciadament, és difícil que es topi, en la seva exploració, amb algun grup de cristians de la seva edat (entre 25 i 45 anys, en la seva majoria) i propers al seu estil i la sensibilitat que li siguin assequibles i atractius. El més fàcil és que trobi algun grup budista, hinduista o de la *New Age* que doni una sortida a les seves inquietuds espirituals. Això, unit a la mala imatge entre

ells de l'Església Catòlica, fa gairebé impossible l'acostament a Jesús i el seu evangeli. Encara així, s'han pogut anar donant alguns processos d'acostament entre els indiferents, neutrals o passius.

Certament, a través de la formació de postgrau en psicoteràpia que donem a les successives promocions de psicòlegs, podem confrontar alguns dels prejudicis. Un dels que apareixen més freqüentment, és el de l'Església com a generadora de patologies psicològiques. És bastant usual que per explicar el caràcter rígid o masoquista d'una persona, o el sofriment per culpes neuròtiques, ho expressin dient: "és que la seva família era molt catòlica".

Un altre camí que hem utilitzat és el d'oferir als alumnes cursos de Psicologia Transpersonal en els quals ens referim a la vivència sana o insana de les tendències transcendents, per aprofitar i assenyalar que les diferents religions poden ser viscudes en forma sana o en forma patològica (i "de pas" assenyalar que no és que la cristiana sigui patològica de per si mateixa...). Això ha donat motiu al fet que, igualment, algú s'interessi per conèixer més el cristianisme, tan desconegut o malament conegut en aquest ambient.

En psicoteràpia podem, de vegades, aprofitar alguns moments en què aquestes persones han mostrat algun interès o curiositat per Jesucrist. Fa pensar, alhora que el rebuig que suscita, en general, l'Església –al cap i a la fi molts se senten rebutjats per ella– la majoritària simpatia que suscita la figura de Jesús de Natzaret. Quan aquesta simpatia apareix en el si de la teràpia, és el moment de recomanar

un llibre que els pot ajudar a conèixer més la seva figura i el seu missatge, o de fer algun comentari que animi a iniciar aquest camí. I fins i tot, si el procés de psicoteràpia ha acabat i es veu prudent, convidar a la persona a un grup de reflexió i meditació cristiana.

En el cas dels indiferents com a conseqüència d'una ferida fruit d'un conflicte amb la normativa eclesial, sempre la figura d'un Jesucrist acollidor pot ajudar-los al retrobament amb ell i a l'acostament a l'evangeli. En un moment donat els ha ajudat proposar-los un diàleg amb un sacerdot psicòleg de la meua confiança, perquè no imaginin que jo, com a terapeuta, els retorne una imatge valuosa d'ells (enfront de la imatge devaluada que han rebut d'algun representant de l'Església) perquè se sentin bé. La possible reparació d'aquesta imatge contribuirà al seu torn a la reparació de la imatge eclesial en aquesta persona. Això sí, caldrà comentar amb honestedat –quan ens ho porti com a tema de confusió o confrontació– els diferents escàndols de la institució que apareixen als diaris, o les actuacions o declaracions d'autoritats eclesiàstiques que (de vegades agafades pels pèls) apareixen en els mitjans de comunicació com a lesives per als drets humans, etc. per sostenir la incipient fe d'aquesta persona quan vingui el moment de confrontar aquests punts.

3.2. Un exemple concret

La confidencialitat d'aquests processos m'impedeixen ser massa concreta, però narraré un exemple del que tinc permís explícit de la persona per poder comentar-ho:

Es tracta d'una dona –a la qual anomenaré Teresa– de quaranta-dos anys. Treballant en teràpia amb la mala imatge que tenia d'ella mateixa, apareix que, juntament amb el rebuig de la seva mare, va tenir unes experiències de “pecats” infantils –que a nosaltres ens semblarien nimietats– que li van portar a la conclusió que era dolenta. Això li va portar a viure amb molta angoixa durant anys. En arribar a l'inici de l'adulthood la persona va avaluar tot això com a sofriments absurds imposats per una religió irracional. I com que ella era molt racional, es va desentendre de tot el que tingués a veure amb el religiós.

Un dia, rememorant terapèuticament aquesta etapa infantil i la seva por a la mort i a anar a l'infern, apareix la seva enyorança de “ser bona” als ulls de Déu. I amb ella, el record d'una imatge de Jesús crucificat d'una església a la qual anava de petita i que a ella li atreia molt. A través de la confrontació de les conclusions precipitades i infantils, i deixant fluir les sensacions del que està vivint interiorment, té una experiència en què el Jesús d'aquesta imatge l'espera a l'altre costat de la mort, amb els braços oberts, per abraçar-la.

Això li causa una enorme commoció. La possibilitat de ser estimada per Jesucrist (i fins i tot potser que per Déu) comença a obrir-se pas en ella i jo l'acompanyo en el procés que l'Esperit està realitzant en el seu interior.

Però encara que no pot negar la seva experiència, hi ha un munt de preguntes per respondre. És una persona amb tarannà filosòfic, i vol respostes lògiques a tants assumptes com es pre-

gunta. En part les hi responc jo i en part les “traspasso” al co-director, Ramón Rosal, per compartir amb ell la trajectòria de Teresa, de manera que les meves respostes no semblin alguna cosa exclusivament personal sortides del desig de complaure.

Vindrà després, acabada la psicoteràpia, el convidar-la a participar en un petit grup de reflexió i meditació cristiana.

I d'ella surt el voler regularitzar la seva relació amb l'Església, ja que després del seu primer matrimoni es va separar i es va casar pel civil amb el seu actual marit. El procés de concessió de nul·litat és llarg i no exempt d'algunes situacions doloroses o absurdes (per no dir ridícules). Quan rep la sentència –concedint-li la nul·litat– la vivència del procés ha estat tan punxant (em relata com alguns punts els ha viscut com a falta de respecte cap a ella i el seu marit per part del tribunal) que Teresa és a punt de deixar la seva idea de romandre a l'Església. La meva tasca llavors és animar-la i sostenir-la perquè no defalleixi davant aquestes experiències i acompanyar-la en la celebració sacramental del matrimoni amb el seu actual marit.

Han passat uns anys i actualment viu amb il·lusió la seva fe en Jesucrist i el seu amor cap a Ell, i amb pau la seva pertinença a l'Església, a pesar que observa moltes coses d'aquesta que no li agraden. Segueixo tenint relació amb ella, i em diu que malgrat el seu pensament hiperlògic “ha pactat amb el Misteri”. Jo li dic de broma que l'eternitat la passarà fent-li a Déu totes les preguntes que té guardades per

a Ell. De vegades em recorda aquella sessió de teràpia en què per primer cop es va sentir estimada per Jesucrist. Porta en la seva cartera la foto del crucificat que hi havia en la seva parròquia (ara l'han tret, però per sort li va donar temps a fotografiar-la abans d'això) i en els moments durs de la seva vida, que no li falten, recorre a contemplar-la per prendre forces.

4. Vuit pistes pràctiques per l'acompanyament de persones indiferents

Sense perjudici de poder-ne oferir moltes més, aquí em limitaré a enumerar unes quantes pistes que em semblen indispensables en relació amb les persones indiferents.

4.1. Primera: no donar la llauna

És a dir, no posar-nos pesats, insistint a voler oferir alguna cosa que no interessa. Com diu Martín Velasco:

Tots els nostres esforços per despertar als joves, per transmetre'ls uns valors, resulten ridículs. Els oferim respostes a preguntes que mai es van plantejar. (Didier Piveteau) El món religiós pertany a un altre planeta que envia senyals, però ningú pensa desxifrar; les poques vegades que es pren consciència de la seva existència (Martín Velasco, 2000).

4.2. Segona: cuidar els que encara estan dins

Els que se senten membres de l'Església i que tenen algun conflicte amb la normativa institucional o han tingut

desacords amb algun representant de l'Església, és important que se sentin escoltats, comprensos i acollits per nosaltres, encara que tinguin estils de religiositat diferents als nostres. Si anem de puritans o ens fem els llestos podem portar-los a l'abandó d'una fe –per ventura menys il·lustrada, o menys “progre” o menys exigent– però que no és substituïda per res interessant a canvi. Alguns exemples viscuts:

- a) La implicació de moltes persones llatinoamericanes a l'experiència de fe es fa a través d'imatges, càntics i processons típics de la religiositat popular del seu país. Si se'ls hi nega o ridiculitza aquesta possibilitat, i es pretén que visquin en forma més intimista i intel·lectual la seva fe, es pot anar refredant la seva adhesió, o cercaran altres formes de religiositat més properes a la seva sensibilitat.
- b) Si a un jove homosexual li mirem amb desconfiança, com si fos mala persona, ell (i els seus pares i els seus amics) van perdent interès per una religió que parla d'un Déu que els crea així per després rebutjar-los.
- c) Si a una persona casada pel civil li diem que per a nosaltres no està casada, estem tractant-la amb menyspreu, i poques ganes tindrà de seguir en la institució.

El “no jutgeu i no sereu jutjats, no condemneu i no sereu condemnats” (Lc. 6, 36-38) segueix vigent. Seria tràgic que la dissonància amb la nor-

mativa eclesiàstica o amb alguns eclesiàstics portés a aquestes persones a no sentir-se acollits, valorats i estimats per Déu o pel col·lectiu cristià. El Déu en que podrien creure, i potser tenen esperança que existeixi, és més amorós i comprensiu que el que són les nostres ments i els nostres cors, i el prefereixen al que nosaltres, amb les nostres actituds, els oferim en nom del cristianisme catòlic. Seria trist que la marginació eclesial engendrís la falta de compromís i després la indiferència, al no sentir-se al·ludits com a part del col·lectiu. I que nosaltres, amb la nostra desconfiança, menyspreu, indiferència o abandó, acabéssim d'empenyer-los cap a fora.

El Déu en que podrien creure, i potser tenen esperança que existeixi, és més amorós i comprensiu que el que són les nostres ments i els nostres cors.

4.3. Tercera: senzills com a coloms

Ens toca ser honestos en les nostres relacions i excloure en el nostre diàleg les “segones intencions de caràcter religiós-misional” Schlette (1983, p. 235), que obeeixen a un sentiment de superioritat enfront de l'indiferent (al que es confon amb el

negligent), que no voldrà parlar amb algú que es col·loca en un plànol superior. Si anem des d'aquesta actitud el que aconseguirem és que la indiferència es converteixi en rebuig o fòbia.

La senzillesa implica deixar-se conèixer, deixar-se envair abans que ser un invasor, transparentar sense sermons –sinó amb obres– la rellevància del religiós i del missatge evangèlic a l'hora de donar sentit a la nostra vida. Quan els deixebles de Joan que segueixen demanen a Jesús on viu (Jn. 1, 38-39), aquest no es limita a donar-los la seva adreça, sinó que amb simplicitat els diu: “Veniu i vegeu.” Què van haver de veure perquè Andreu, a continuació d'haver anat i vist, digués tan convençut que havia trobat al Messies? Tant de bo que si ens veuen viure com a autèntics cristians i noten que això ens aporta una pau, felicitat i esperança indestructibles al desànim, comencin a fer-se preguntes.

La senzillesa implica deixar-se conèixer, deixar-se envair abans que ser un invasor, transparentar sense sermons –sinó amb obres– la rellevància del religiós i del missatge evangèlic a l'hora de donar sentit a la nostra vida.

4.4. *Quarta: astuts com a serps*

La senzillesa no significa ser nosaltres mateixos indiferents, neutrals o passius respecte a l'anunci de l'evangeli. Tenim un mandat que acomplir: la transmissió del missatge alliberador de Jesús, el Crist. No podem quedar-nos aquest tresor per a nosaltres sols.

Però de vegades sembla que –com a col·lectiu evangelitzador– els cristians, respecte al mandat de Mt. 10,16, ens hem apropiat només de la part que es refereix a la senzillesa. I fins i tot, de vegades, aquesta ha estat retraduïda distorsionadament com si hagués dit “sigueu ximpls com a coloms”, i d'aquí la queixa de Lc. 16, 8 per la falta d'astúcia dels “fills de la llum”. En general no hem seguit el mandat de l'astúcia, excepte en algunes institucions que també ho distorsionen retraduint “sigueu retorçats com a serps” i maquinen, amb bona intenció però amb mitjans maquiavèlics aliens a l'evangeli, la captació d'adeptes.

Les dues parts del mandat evangèlic són obligatòries per al cristià. L'astúcia de la serp és romandre immòbil fins al moment en què veu una oportunitat real per atacar just llavors. Ni abans ni després. Trobar les esclètxes per on colar-se... i no imaginar esclètxes on no n'hi ha.

L'astúcia –en relació amb els indiferents– inclou dialogar sobre el que a ells els interessa, i compartir inquietuds respecte a això, quan es tracta d'un valor evangèlic: justícia social (lluita contra la corrupció, o per la igualtat de la dona, per exemple), ecologia, pau, etc. Però també interessar-

nos pels bens que els aporten els seus ídols i que la religió no sembla aportar-los: el plaer que dóna el consumisme, l'autoestima que dóna el poder, la seguretat que dóna els diners, etc. i valorar-los, encara que no adorem a l'ídol. Això crea un espai des del qual poder parlar en igualtat. Segurament podem aprendre molt d'aquest diàleg.

L'astúcia és intel·ligència per inculcar la fe en la subcultura pròpia del subjecte, és a dir, retraduir-la al seu llenguatge i estètica, a les seves experiències vitals i interessos, a la seva manera de comunicar-se. Per a una persona serà important connectar amb el seu estil de música favorit per a les celebracions litúrgiques, per a una altra participar en moviments per la lluita social braç a braç amb cristians explícits (tantes monges com es veuen en els reportatges de les votacions electorals i tan poques en les manifestacions!), per a uns altres compartir les seves inquietuds intel·lectuals, i per a uns altres haurem de retraduir termes monàrquics com el Regne de Déu a uns altres més assequibles i compartits, etc.

L'astúcia implica també moure'ns en els camps que estan a prop i són sensibles i oberts a l'experiència espiritual: l'art, l'acció social, els moviments ecologistes i pacifistes, la psicologia, la cultura oriental... i treballar junts en aquests camps, contribuint a crear espais influïts pels valors evangèlics, bé des del propi contingut, bé des de l'estil de la relació interpersonal amb els nostres companys d'equip.

4.5. Cinquena: Respecte i reciprocitat

El respecte significa estar profundament convençuts que aquesta persona indiferent no és menys valuosa o estimada per Déu, ni nosaltres tenim més mèrit. Els que coneixem al Déu de Jesucrist tenim més sort i més responsabilitat. Tenim aquest regal que està fet per al servei. Els altres tenen altres regals de Déu que oferir-nos. No estem per damunt. Es tracta de donar i rebre amb autenticitat. Ens pot ser aplicable el que assenyala Courau, a propòsit de les religions asiàtiques atees:

Preguntar-se per Déu i l'universal no obre a l'altre, sinó que ho col·loca en el nostre terreny, concretament, en el d'una idea singular, Déu, caracteritzada per la diversitat de les teologies i de les secularitzacions, i en el del concepte d'universal, elaborat a poc a poc per Europa i que transmet pertot arreu. El fet que un europeu digui que la qüestió de Déu és universal

El respecte significa estar profundament convençuts que aquesta persona indiferent no és menys valuosa o estimada per Déu, ni nosaltres tenim més mèrit.

o no, implica col·locar-se en el centre, comparar la perifèria amb el centre, ja que es tracta de “la seva qüestió” [...]

La qüestió [...] és sobretot un plantejament del pensament europeu pel que fa a ell mateix, que busca incloure, excloure, assimilar, integrar, situar en el seu sistema a l'altre que creuen haver-hi oposat, i que tal vegada hagi inventat, de manera que pren la seva forma i no la seva pròpia. (Courau, 2010, p. 639).

El que Courau referia a la cultura asiàtica no és aliè al que ocorre avui amb bona part del pensament europeu (cada cop més influïda per aquesta, d'altra banda). No podem viure la nostra relació amb els indiferents com si Nietzsche, Freud o Marx no formessin ja part del nostre humus cultural i passar per sobre de les seves objeccions respecte a la religió perquè les considerem perifèriques respecte al centre, que som nosaltres, la cristiandat. Necessitem honestat intel·lectual i respecte profund (que no servilisme) cap als que no comparteixen la nostra visió del sentit de l'existència i desconfien de les nostres propostes.

El diàleg amb els indiferents, neutrals o passius ens pot ajudar a confrontar algunes maneres malaltisses de viure la nostra fe. L'Esperit es revela a tot ésser humà i ells ens poden aportar intuïcions que aquest Esperit vessa en ells. Recordo una anècdota televisiva en què dos cooperants d'ONGs departien les seves motivacions. L'indiferent li deia al catòlic: “Tu fas això perquè t'ho diu la teva religió. Jo ho faig perquè m'estimo a aques-

tes persones a qui m'entrego". I això ens porta a revisar la nostra manera d'estimar. El nostre amor als altres és "per Déu", "per Jesucrist" o estimem als altres com ho fa Déu i com ho fa Jesucrist, és a dir, per ells mateixos? És realment cristiana la nostra manera d'estimar o, com deia amb ironia un teòleg respecte a l'amistat en la vida religiosa, citant a l'historiador francès de La Gorce: "s'estimaven molt en Déu, és a dir, no s'estimaven en absolut" (Davanzo, p. 54)?

I, per descomptat, el respecte inclou l'ésser harmoniós amb el ritme de l'altre, si s'interessa per la nostra fe.

Si el coneixement de Jesucrist i de la revelació és un camí, necessitem respectar aquest camí i els seus ritmes, les seves etapes. No podem precipitar-nos. Sobretot no podem descarregar de sobte sobre el cap d'uns altres tot el contingut del catecisme catòlic (Comblin, 2005, p. 26).

4.6. Sisena: Ocupar-nos de ser feliços

El pragmatisme dels indiferents veurà amb desinterès unes ofertes d'estils de vida bàsicament tristos, angoixats, o enfadats perquè no tot és com hauria de ser. Els pot ser molt més atractiu i creïble un estil de vida en què bàsicament, encara que hi hagi moments conflictius i dolorosos, la persona afronta les seves circumstàncies amb un benestar de fons que només pot venir d'una confiança més enllà de l'humà. De vegades és aquesta manera de portar les desgràcies amb serenitat el que pot portar-los a preguntar: "com t'ho fas?" i obrir un espai de diàleg.

Es tracta de ser feliços –al cap i a la fi això és el que Déu desitja per a nosaltres– no amb la felicitat del satisfet, sinó la de l'esperançat i la de l'agraït. Per això és una llàstima que els "autobusos ateu" de Dawkins (llegint el pensament de molts ciutadans) identifiquessin el teisme amb la falta de capacitat de fruïció en aconsellar que com que "probablement Déu no existeix", "deixa de preocupar-te i disfruta la vida".

No se'ns ha cridat a ser jutges dels altres o a aixafar la guitarra. Tenim una tasca engrescadora: ser llevat en la massa, i sal de la terra, d'ajudar al fet que la massa d'humanitat pugui i creixi des d'ella mateixa ("el Regne" ja és al seu interior), i la vida tingui un sabor i un sentit interessant per a tots.

4.7. Setena: Treballar junts en la transformació del món conforme al "etsi Deus non daretur"

Girardi (1967) assenyala que la indiferència és la posició menys assequible al diàleg, perquè el diàleg no els presenta als interlocutors cap qüestió d'interès comú on trobar-se. Doncs bé, penso que si no podem dialogar sobre el missatge evangèlic, podem treballar junts per un món més d'acord amb ell.

Quan l'últim Bonhoeffer, el presoner, es troba envoltat de persones a-religioses, constata que el món ha après a resoldre totes les qüestions importants sense apel·lar a la "hipòtesi de Déu" i reprèn l'antiga fórmula *etsi deus non daretur* quan ens diu:

No podem ser honestos sense reconèixer que és necessari que visquem

al món etsi Deus non daretur.(...). Arribats a la majoria d'edat, hem de reconèixer de forma més veritable la nostra situació davant Déu. Déu ens fa saber que cal que visquem com a éssers humans que arriben a viure sense Déu. El Déu que està amb nosaltres és el que ens abandona (Mc 15,34)! El Déu que ens deixa viure al món sense la hipòtesi de treball «Déu» és aquell davant el qual estem constantment. Davant Déu i amb Déu vivim sense Déu. Déu es deixa desallotjar del món i clavar en creu. Déu és impotent i feble al món i només així està amb nosaltres i ens ajuda. Mt 8,17 ens indica clarament que Crist ens ajuda, no per la seva omnipotència, sinó per la seva debilitat i els seus sofriments (Bonhoeffer, 2001, cit. en Corbic, 2002, p. 53).

Aquest enfocament ens porta exactament al pol oposat de la fe consolativa, de la fe per als moments difícils en què de sobte apareix un Déu que ens promet coses impossibles: guarir a un malalt terminal, aconseguir una feina, aprovar un examen, o perdurar en un matrimoni. Però Déu no va baixar al seu fill d'una creu previsible, i ni tan sols li va impedir l'experiència d'abandó, i el seu fill no va fer servir el "tràfic d'influències" amb el seu *Abbá* per estalviar-se conflictes. No, el Déu de Jesucrist és un Déu que "no serveix per res", un Déu inútil, el Déu que no atreu als pragmàtics indiferents.

Això ens porta al fet que –irremediablement– hem de compartir el pragmatisme dels indiferents i treballar

junts –amb les nostres eines humanes– en la construcció d'un món millor, més solidari, més amorós i més feliç, com si aquesta construcció depengués exclusivament de nosaltres. A propòsit d'això, Gesché citant un passatge de l'Eclesiàstic, diu:

Quan estiguis malalt «prega al Senyor; vessa una libació d'oli sobre la teva ofrena segons les teves possibilitats; i després crida al metge, doncs necessites» (Ecli. 38, 9.11-12). O sigui: encomana't al teu àngel de la guarda, però veste'n a veure al metge! I l'escriptor sagrat afegeix, com per apaivagar al seu devot lector: «No t'oblidis que el metge és també criatura de Déu» (Gesché, 2002).

4.8. Vuitena: Pregar

Però, recorda l'autor, no oblidem la consigna ignasiana: «Pregar com si tot depengués de Déu. Actuar com si tot depengués de nosaltres».

Podem dir: o sigui, el de sempre. Certament. Recordo que de nena ens van parlar al col·le d'un llibre famós d'Edmondo de Amicis, *Cor* (l'argument del qual després va donar lloc la sèrie televisiva de *Marco: de los Apeninos a los Andes*) i quan vàrem reclamar llegir-ho la professora ens va dir que no podíem perquè figurava en l'"Índex de llibres prohibits". Davant la nostra estranyesa, la professora ens va aclarir: "està a l'*Índex* perquè és el diari d'un nen que no resa". Em va impactar la contundència de la resposta. I vaig comprendre que, efectivament, l'oració confiada és una dels poques peculiaritats de la vida dels

cristians que ens distingeix dels indiferents, amb els quals som iguals en tantes altres coses.

Doncs sí, demanar a aquest Déu que, a través de Jesucrist, no ens promet pa o peix, però sí coses bones, Esperit (Mt. 7, 7-8). Impotents com si Déu no existís, poderosos en el Déu en què ens recolzem.

Aquest Déu que fa que existeixi tot, que tot ho mou (cors i astres), tot ho envolta i ho penetra. El Déu que té la clau de la Història i que no ens jutgarà sobre el que hem cregut o el nombre de misses a què hem assistit, sinó que “a la tarda” ens examinarà sobre l’amor (St Joan DE LA CREU, ed. 1978, p. 415) i el nostre compromís actiu amb ell. Conec uns quants indiferents que segurament treurant una molt bona qualificació.

Referències bibliogràfiques

- BOFF, L. (1982). *Iglesia: Carisma y poder. Ensayos de eclesiología militante*. Santander: Sal Terrae.
- CAPRA, F. y STEINDL-RAST, E. (1994). *Pertenecer al universo. Encuentros entre ciencia y espiritualidad*. Madrid: Edaf.
- CORBIC, A. (2002). Dietrich Bonhoeffer: Cristo, Señor de los no-religiosos. *Selecciones de Teología*, 161, 51-58.
- COURAU, T. M. (2010). La pregunta sobre Dios no es universal. *Concilium* 337, 639-650.
- DAVANZO, G. (1983). Amistad. En S. Fiore i T. Goffi (dirs.) *Nuevo diccionario de espiritualidad*, pp. 43-57. Madrid: Paulinas.

- GIMENO-BAYÓN, A. (2006). *Psicología Transpersonal: una visión personal*. Barcelona: Instituto Erich Fromm.
- GIRARDI, J. (1967). Reflexiones sobre la indiferencia religiosa. *Concilium* 23, 439-449.
- KRESS, R. (1983). La indiferencia religiosa: definición y criterios. *Concilium*, 337, 166-181.
- JOAN DE LA CREU. (1978) Dichos de luz y amor. En *Obras Completas*, pp. 410-422. Madrid: BAC.
- LAMMENAIS, F.R. de (1817). *Essai sur l'indifférence en matière de religion*. Paris: Tournachon-Molin et H. Seguin.
- SCHLETTE, H. (1983). Del indeferentismo religioso al agnosticismo. *Concilium*, 185, 226-240.
- SOMMET, J. (1983). La indiferencia religiosa, hoy: esbozo de un diagnóstico. *Concilium*, 185, 153-165).

Fonts electròniques

- COMBLIN, J. (2005). *Dominus Iesus: cinco años después*. Koinonía, Vol. I., 25-30. www.servicioskoinonia.org/Libros Digitales. (Consulta: 8/09/2012).
- GEFFRÉ, C. (2000). Le pluralisme religieux et l'indifférentisme, ou le vrai défi de la théologie chrétienne», *Revue théologique de Louvain* 31, 3-32. Publicació resumida: *Sal Terrae* 158 (abril-junio 2001) 83-98. www.servicioskoinonia.org, Koinonía 277. (Consulta: 15/08/2012).
- GESCHÉ, A. (2002). Le christianisme comme athéisme suspensif. Réflexions sur le “Etsi Deus non daretur”. *Revue Théologique de Louvain*, 33, 187-210. Condensa-

- ció de A. Rubio. www.seleccionesdeteologia.net/selecciones/lilib/vol42/167/167_gesche.pdf. (Consulta: 10/01/2013).
- MARTÍN VELASCO, J. (1992). Indiferencia religiosa. En R. Latourelle, R. Fisichella i S. Pié-Ninot, eds., *Diccionario de Teología Fundamental*. Madrid: Paulinas. www.mercaba.org (Consulta: 20/12/2012).
- VIDAL, M. (2003). Entrevista del 13 de octubre. *Vidimus Dominus*. www.todosuno.org/teohablamamoscon4.htm. Consulta: 12/03/2013.

Entre els que han heretat la fe i estan en diferents proximitats i distàncies

MN. ENRIC TERMES, delegat de Catequesi.

Una fe heretada amb dificultats

Quan algú va a fer testament, el notari convida a redactar-lo, si és possible, de la manera més senzilla i genèrica possible, sense que el seu redactat estableixi massa condicions, per tal que, a l'hora d'executar-lo, la possible herència sigui fàcilment interpretada i repartida.

Pel que fa a la fe i a l'experiència cristiana, i també en altres àmbits socials, de costums i de valors, durant molts segles, en el nostre àmbit occidental i d'antiga tradició cristiana, semblava que la seva transmissió a les noves generacions funcionava com el testament que convida a redactar el notari: s'heretava de manera senzilla i genèrica, sense massa condicions, i de manera diguem-ne «quasi automàtica». La fe s'heretava de la mateixa manera com s'hereta la llengua materna.

La fe s'heretava de la mateixa manera com s'hereta la llengua materna.

la realitat que molts dels qui som aquí hem viscut, la suposada «herència» en la transmissió de la fe mai no ha estat tan automàtica com a vegades ens pensem: La transmissió de la fe no ha afectat de la mateixa manera a totes les persones que, immerses en un ambient considerat favorable, en rebien els efectes. Històricament, i no només ara, no tothom ha acollit la fe transmesa per les generacions precedents ni amb la mateixa intensitat, ni profunditat, ni compromís, ni personalització. Condicionaments socials, històrics, de mentalitat han fet que la fe es transmetés de manera diferent fins i tot als membres de la mateixa comunitat humana.

Malgrat aquesta constatació, d'un temps ençà es posa en relleu que la transmissió de la fe ja no «s'hereta automàticament» o, si més no, hi ha moltes experiències de no assumptió d'aquesta fe comuna heretada fins ara de forma natural. Quants avis i pares expressen en to de queixa, d'una manera més assumida o amb un dolor profund, que aquells a qui han intentat transmetre allò de millor que tenien i creien, la seva fe, no ho han assolit? Avui constatem com les grans institucions socials de transmissió de valors, actituds i comportaments, en tots els camps, també en el religiós: família, escola i parròquia, els costa molt dur

a terme aquesta tasca que han dut a terme al llarg de molt de temps.

Elements positius en la dificultat

Malgrat el desencís i les dificultats que s'experimenten, no tot és negatiu en aquesta evident ineficàcia transmissora. Tot plegat ens ha ajudat a redescobrir alguns elements fonamentals de l'experiència cristiana que potser havien quedats tapats o marginalitzats per unes institucions transmissores que funcionaven de manera habitual i normal.

D'una banda hem recuperat la consciència que la fe és un do de Déu, fruit de la seva iniciativa gratuïta i no simplement conseqüència de l'acció d'unes institucions transmissores. I, d'altra banda, que cal que aquest do sigui assumit personalment i lliurement. La situació contemporània ens ajuda a adonar-nos que la pretensió de rebre una herència més o menys «automàtica», a través d'unes instàncies generals de transmissió (família, escola i parròquia), no és només fruit d'uns

Hem recuperat la consciència que la fe és un do de Déu, fruit de la seva iniciativa gratuïta i no simplement conseqüència de l'acció d'unes institucions transmissores.

mitjans humans vàlids però insuficients si no van acompanyats d'una proposta específica que hom ha d'acollir personalment i lliurement.

La fe, ja sigui fruit d'una herència rebuda més o menys conscientment de les generacions precedents o bé una descoberta o redescoberta, necessita lògicament d'un camí perllongat en el temps, d'un procés, d'un itinerari d'acceptació, d'assumpció, de personalització. En definitiva cal una resposta personal a la iniciativa de Déu.

Cal una resposta personal a la iniciativa de Déu.

Lògicament, en aquest procés hi haurà multiplicitat de situacions i proximitats respecte de la fe. Durant molt de temps hem pensat o encara pensem la pastoral en base a la imatge de l'«apòstol-militant» i, molt probablement, hem d'anar configurant una pastoral que, des de la situació real de la persona respecte de la fe, estimuli els homes i dones a avançar en el camí de la fe, a donar un pas endavant, anar creixent en el procés d'assumpció personal i amb més profunditat aquella fe inicialment i suposadament heretada.

Experiències que busquen la personalització de la fe

L'experiència pastoral de casa nostra i d'altres contextos similars assenyalen que hi ha multiplicitat d'oportu-

nitats i d'experiències, que en contextos i circumstàncies diferents, amb una profunditat i objectius diversos, busquen ajudar homes i dones batejats en la seva infància a prendre consciència de la fe que han rebut, que potser han viscut personalment d'alguna manera en un moment o altre de la seva vida, però que ha quedat oblidada en el calaix de la seva experiència, ja sigui per desús o per alguna mena de ferida o trencament, i les ajudin a reapropiar-se la fe.

Moltes d'aquestes experiències poden tenir una visualització d'un cert fracàs perquè difícilment aconsegueixen el model «apòstol-militant», però de fet esdevenen per a molts una oportunitat i un exercici de reprendre el camí de la fe o de fer un pas més en l'assumpció personal de la fe, fent-la un xic més significativa per a la seva vida quotidiana.

La multiplicitat d'experiències i propostes ens estan dient que no hi ha un camí, sinó una pluralitat de camins a explorar i proposar segons la realitat de les persones a qui ens adreçem.

- Processos catequètics de reiniciació en la vida cristiana o de completar la iniciació cristiana, per a aquelles persones que ja són cristians pel baptisme però són de fet «quasicatecúmens» fins ara no per a aquells que en algun moment han experimentat dificultats per ser cristians arribant fins i tot a un trencament.
- Experiències de catequesi per a tots, amb la proposta d'elements de presentació d'alguns elements

centrals de la fe cristiana, de reflexió i de personalització oferta a tots els membres de la comunitat, independentment de pertànyer a un grup, coincidir en un horari o participar-hi per alguna mena d'inscripció.

- Formes de trobada catequètica intergeneracional (amb motiu dels temps forts litúrgics, per exemple), en què s'intercalen moments de treball específic per edats amb altres momenta d'intercanvi entre membres de generacions diverses, moments de compartició lliure i que inclou la celebració de l'Eucaristia.
- Acolliment, treball i implicació dels pares arran de la petició de sagraments per a ells mateixos (matrimoni) o per als seus fills (baptisme i eucaristia), amb diverses formes d'implicació dels pares però amb la voluntat d'ajudar-los a desvetllar la seva fe.
- La reflexió i la compartició a partir de la Paraula de Déu en àmbits no necessàriament eclesials, per exemple entre veïns d'un mateix bloc de pisos.
- Propostes de cinema-club a partir de la visió d'una pel·lícula: coneixent l'obra d'un director, analitzant-ne el missatge i com ens toca personalment i els nostres contemporanis.
- Utilitzant el valor de l'art present en els temples cristians com a expressió de la fe.
- Vetllant per la força evangelitzadora present en la litúrgia.
- La proposta de reflexió a partir de les grans qüestions que afecten les persones (Què és triomfar en la vida? Per què el mal?)

Perdonar és possible? Cap a on va el planeta? Tot, tot de seguida?), fent-hi ressonar la Paraula de vida.

Què ens fan veure aquestes experiències?

Lògicament, totes aquestes experiències són limitades tant en les seves possibilitats com en els objectius amb què es plantegen i que volen assolir, però totes elles volen reprendre o estimular les persones a retrobar-se amb l'herència de fe. Se les convida, a partir del moment concret en què estan i la seva posició respecte de la fe, a donar un pas endavant en el camí de reapropiació de la fe heretada però no personalitzada.

Aquestes experiències ens assenyalen alguns criteris a tenir present:

- Són propostes que parteixen de la situació de les persones a què s'adrecen i de l'expressió de les seves necessitats i aspiracions.
- Hi ha una implicació i participació activa dels seus destinataris, adaptant-se a les necessitats i reptes que expressen.

- El treball d'aprofundiment, d'intel·ligència de la fe, no està limitat per un esforç intel·lectual assequible només per a una minoria.
- Assenyalen i posen en jo la responsabilitat personal en el procés de creixement en la fe.
- Són limitades en els seus propòsits i objectius, propis en cada cas. Volen afavorir un pas en el camí d'assumir personalment la fe de la qual d'alguna manera se senten hereus.
- Són vàlides en la mesura que aquestes iniciatives tracten l'adult com allò que és, un adult, i no afavoreixen actituds o propostes de caire infantilitzant.
- Compten amb la presència i l'acompanyament de persones que d'alguna manera representen l'Església, no necessàriament sacerdots, mostrant així la pluralitat de ministeris en el poble de Déu.
- Signifiquen la proximitat i l'acompanyament de la comunitat cristiana, que expressa la seva dimensió maternal d'acompanyar en el creixement de la fe els seus membres.

Entre els cercadors, propers i sensibles a diferents creences i espiritualitats

FRANCESC GRANÉ, professor de la Universitat Ramon Llull, director del Màster d'Espiritualitat.

El títol de les Jornades em generen dues preguntes prèvies. Una primera, és si és pertinent i si ho és, a més, en una Facultat de Teologia. És possible, re-crear l'experiència cristiana? O més ben dit: podem i ens pertoca, a nosaltres, persones humanes, re-crear aquesta experiència? O és un atribuit estrictament de Déu? I una segona pregunta, en forma de sospita més o menys encoberta: quan formulem una pregunta com aquesta no hi ha, en el fons, un subtext que podria pensar-se en forma de pregunta és *possible re-crear l'experiència cristiana institucional*? Perquè, malauradament, massa sovint els diferents nivells d'institucionalització de l'experiència fan que les respostes a aquesta pregunta s'allunyin del sentit més profund que la pròpia pregunta comporta.

En les aproximacions a les diferents espiritualitats, i a l'espiritualitat, caldria començar amb la constatació que hi ha diferents nivells d'accés a la comprensió de les espiritualitats. Hi ha una aproximació empírica, que remet per exemple a la sociologia o hi ha un nivell simbòlic, que ens remet a l'estructuració institucional de les diferents tradicions religioses, des del text fundacional a les teologies; i hi ha un nivell, el nivell místic, on, com diu Sant Joan de la Creu, "no hi ha camins". On l'experiència, que parteix sempre

de llenguatge, està més enllà del llenguatge. Crec que, situats en aquest punt, és possible certes dosis, carregades d'intuïció, de per on van experiències molt contemporànies de persones que han crescut ja en contextos que han tingut poc o cap contacte amb el cristianisme i, encara més, amb l'Església.

El punt de partida per poder-nos situar en aquest punt és que Déu no és un fet ni una experiència evident. Un implícit sobre el que sovint bastim un edifici que, a vegades, descobrim que no té potes. Citaré tres referències a aquesta idea. El concepte que expressava Ricoeur sobre la idea que Déu és un cementiri de metàfores mortes, que té molt a veure amb la queixa que feia Nietzsche dient que *Déu és un fòssil de la gramàtica*. Finalment Rahner, que provocativament deia que *Déu és un rostre cec, un vocatiu*. Aquesta pregunta que Rahner repeteix sovint: "ho entens? Llavors, no és Déu. Cal recordar la contundència amb la que Rahner s'expressava sobre els teòlegs quan deia: "des de qualsevol punt

Déu no és un fet ni una experiència evident.

de partida concebible del coneixement, no es pot afirmar sobre Déu cap contingut d'indole positiva sense que es faci notar a la vegada la seva radical inadequació entre aquest enunciat positiu i la realitat mateixa en la que es pensa. Però en el cultiu pràctic de la teologiaFP ho oblidem permanentment. Parlem de Déu, de la seva existència, de la seva personalitat, de les tres Persones en Déu, de la seva llibertat (...)"PF¹

Ho he dit, fins ara, en negatiu. Però ens cal dir-ho en positiu, i en positiu ho afirma Sant Pau quan a l'Aeròpeg s'expressa dient del Déu del que ell mateix està anunciant: "En Ell vivim, ens movem i som"². Tota l'existència és l'espai de manifestació de Déu, l'interior i l'exterior, la natura i la cultura, el temps i el no-temps. No hi ha esferes on l'experiència de Déu pot, per dir-ho simplement, no ser-hi. Defugint de tot panteisme, però, perquè Déu no són les coses, *És* en les coses. En les persones, en les circumstàncies.

Un Déu sempre transcendent que escapa a qualsevol articulació simbòlica, però que a l'hora ens és necessària. El llenguatge és necessari, és cert, i des de la filosofia del llenguatge és inqüestionable. Però les dimensions prèvies a l'articulació lingüística són bàsiques per l'experiència amorosa, pel vincle humà. I aquesta experiència pre-lingüística del vincle és la condició necessària, no suficient, per a l'experiència de Déu. Transcendir no

és parlar de llunyania, ni de futur ni d'un ordre que escapa al nostre. Transcendit és poder percebre precisament la dimensió de l'existència de la que ens parla Sant Pau en la nostra realitat.

Transcendit és poder percebre precisament la dimensió de l'existència de la que ens parla Sant Pau en la nostra realitat.

Per això, el símbol més clar d'aquesta experiència, la paraula que més bé ho expressa, és la paraula Presència. Presència que dona, original, també individual. Presència que fa i que provoca Ser. L'exemple d'aquesta experiència és aquella que diu "He estat visitat i em passo la vida buscant per a qui". Fa poques setmanes, una alumna m'explicava sobre la seva àvia que durant la guerra espanyola, va viatjar amb els seus pares de San Sebastián a Barcelona. En arribar, van matar al pare i a la mare. I la criatura va tenir una experiència molt intensa de sentir que no tenia res però que li havia estat donat una regal: s'havia sentit profundament estimada per dins, sense saber quin nom posar a aquella ex-

1. P Rahner, K.: *Sobre la inefabilidad de Dios. Experiencias de un teólogo católico*. Barcelona: Herder, 2005. Pàg. 21.

2. Fets 17,28

periència. I va sentir que allò seria l'única cosa amb a que podia confiar en tota la seva vida. Fins als vint-i-cinc anys aquesta nena no va identificar aquella experiència tant forta amb la paraula Déu. Quan ho va fer, es va adonar que era creient.

Aquestes experiències són difícils d'abordar i requereixen unes condicions. Per exemple, que el subjecte sigui realment subjecte. Que en algun moment de la seva vida s'hagi sentit "jo", que implica la dimensió de descobrir-se sol en l'existència. Això no és tant fàcil. Que sigui lliure, autònom, fins i tot de les dependències funcionals que l'impedeixen decidir sobre el curs de la seva vida. Que tingui, també, disposició d'humilitat, disposició de dir "heus-me aquí". Per tant, d'obertura. I això ens remet, per tant, a aquesta condició bàsica, la de reconèixer una realitat, la del Misteri del que ens parla Sant Pau, que es fa Present. I que es fa present, avui, amb uns llenguatges que han trencat ja, per a molta gent, amb la tradició lingüística i simbòlica cristiana. Aquesta experiència fa possible el des-centrament, o si es prefereix, el canvi radical, des de l'arrel. Hans von Balthasar ens parla d'aquesta experiència quan intenta definir el fet de *creure*, no pas des d'una perspectiva cognitiva ni mental, sinó com aquestes donacions de confiança existencial en la qual *es produeix una apropiació de si mateix*.

La paradoxa d'aquesta experiència, que des d'un punt acadèmic se sent parlar en molts àmbits, és la paradoxa del perdre i trobar: quan un subjecte es descentra, en lloc de perdre's, es troba.

Perdre's per trobar-se. Des del sentit comú de la bona educació, l'experiència no deixa de ser trasbalsadora, i perillosa. Necessitats com estem de grups on imperi el sentit comú i es facin les coses *com cal*, aquesta experiència queda sovint com una expressió del mètode cristià. Tenim, però, dèficit d'experiència. D'experiència del Misteri que ens habita. Transcendir-se passa, per a molts col·lectius que busquen una experiència profunda de si mateix, per un trencament de les vies tradicionals per on s'inscrivía l'experiència cristiana –des de la familiar, la de les vies de transmissió de la fe, les parròquies, les comunitats religioses tal i com avui ens hem trobat, etc. Transcendir-se és poder vehicular aquest salt, d'allò simbòlic al propi centre. El *centre de la pròpia ànima és Déu*, afirma Sant Joan de la Creu.

Si a Jesús no hi arribem amb aquesta consciència de Déu, d'aquesta Presència, llavors no deixa de ser un profeta, un personatge magnífic. Però no passem d'ideologia. I massa sovint, el cristianisme no és res més que una ideologia. La justificació d'un conjunt de comportaments, actituds cíviques, socials i polítiques que no necessàriament es deriven del Jesús ressuscitat, sinó d'una apropiació parcial del personatge. El pas previ, necessari, és d'entendre'l com a Imatge del Déu Invisible. Jesucrist com a revelació de Déu, com Amor incondicional de Déu. El qui no estima no coneix Déu. El vin-

El qui no estima no coneix Déu.

cle entre aquesta experiència preverbal amorosa, substrat de tota confiança prèvia al discurs sobre un mateix que ve donat per la confiança paterno-materna incorporada en l'infant desitjat.

És gairebé un tòpic dir que Orient ens ha vingut a portar la dimensió perduda del Misteri en un cristianisme excessivament ideologitzat, des d'un i altre costat. No cal pensar només en un Orient d'altres religions, també en l'Orient cristià de la Filocàlia o del pelegrí rus. Ens ve a dir que Déu és una realitat present, una experiència que ens pot i ens fa transcendir. Déu és, també, una biografia, la meua, juntament amb la de tots els altres. I en els estadis d'evolució de la pròpia identitat, el nostre propi Déu mental agafa elements del conjunt de les diferents imatges que diferents contextos culturals han accentuat més o menys certs continguts.

El Déu cristià, he observat en diferents persones que van marxar a buscar a l'Orient, ha acabat essent una necessitat imposada per la seva experiència d'haver sentit com la seva realitat, de la que durant cert temps van fugir, s'ha anat divinitzant. Jesús és, llavors, un pas necessari, que acaba omplint certes respostes que, en el context occidental, necessiten trobar.

En la pràctica pastoral, apunto algunes idees que em semblen importants. En primer lloc, la necessitat d'una acció pastoral centrada en un diàleg un a un, que permeti anar més enllà del llenguatge per poder-ne descobrir el sentit profund de paraules massa sovint esclerotitzades. Posar l'accent en l'experiència fonda del

misteri de l'existència i de la realitat amorosa que habita cadascú de nosaltres.

Això, per tant, comporta desvetllar una actitud de vida centrada en el dol: en la pèrdua per guanyar. Si no hi ha experiència de pèrdua no hi pot haver experiència cristiana i sí, sovint, un autocentrament de molt bona voluntat i sentit comú que no passa sempre per l'experiència cristiana.

La qüestió tant recurrent dels llenguatges es desvincula massa sovint de l'experiència o, si voleu, de la subjectivitat. I tot el Nou Testament és una afirmació que els llenguatges no es poden desvincular de l'experiència. És Déu qui re-crea el llenguatge. En tot cas, sí que ens caldria fer l'esforç per a revisar els llocs comuns que sembla que vulguin dir alguna cosa i que, sovint, no diuen res. Hauríem de fer l'esforç de passar les paraules per un detector d'experiència. "Nit fosca", "resurrecció", "salvats"... l'stock de vocabulari darrere del qual hi ha vides que no són viscudes en primera persona és ingent.

O la mateixa paraula "Déu", un implícit sovint buit d'experiència personal pròpia. Una paraula *comodi* darrere de la qual més que subjectivitat hi ha només herència cultural familiar. *Re-crear* i deixar-se tornar a crear. Per Déu. No per esquemes pastorals que ja han deixat de ser i de funcionar. Trascendir-se és estar disposat a l'obertura de la novetat que només pot venir d'una escolta atenta, d'una escolta d'anys de silenci. Només podrem conduir pels àmbits per on nosaltres hem transitat.

Entre els “fatigats” o desencisats que necessiten mantenir l’esperança

MERCÈ SOLÉ, membre de l’ACO i de l’equip de Pastoral Obrera del bisbat de Sant Feliu.

Interrogants previs

La veritat és que la primera sensació quan em van demanar que fes aquesta intervenció per parlar dels “fatigats o desencisats que necessiten mantenir l’esperança” va ser d’un cert desconcert. Potser jo mateixa transmeto aquesta fatiga o aquesta desesperança? Faig cara de cansada? Pensar-hi m’ha anat bé.

Bé, de fet, sí que crec que pertanyo al grup dels “cansats que fan la feina”. Treballo en una editorial. Sóc membre de l’ACO i col·laboro amb la Pastoral Obrera del Bisbat de Sant Feliu. La meua militància es va desenvolupar durant tretze anys en l’àmbit sindical (com a delegada sindical per CCOO), en el social (he estat vinculada una vintena d’anys a Càritas), en el polític (sóc militant d’ICV-poc ortodoxa, tot s’ha de dir). Actualment més aviat em moc en l’àmbit de l’associacionisme cultural, en diverses entitats: de familiars de discapacitats (a casa en tenim un), i en una coordinadora d’entitats relacionada amb la festa Major. Col·laboro en un parell de revistes casolanes: l’*Agulla* i el *Viladecans Punt de Trobada*. Totes dues sense pretensions de gran volada intel·lectual, sinó més aviat amb la voluntat que la gent senzilla pugui expressar-se, argumentar, opinar, debatre

sobre allò que viu i amb ganes de donar a conèixer experiències esperançadores, aquelles coses que mai no sortiran als grans mitjans de comunicació. També tinc un blog (“el mosquit i el camell”), que mantinc en dues blogosferes aparentment antitètiques: la dels blocs ecosocialistes i la blogosfera cristiana i on parlo, molt anàrquicament de tot el que em ve de gust.

He estat rumiant sobre el cansament. De fet se sent cansada la gent que fa feina. En el context de patiment i de desconcert que vivim, jo observo que qui se sent pitjor no és pas qui se sent cansat de lluitar, sinó qui no es mou. Estar cansat sol significar estar viu i actiu, deixar-se tocar pel món que ens envolta, encara que el patiment faci mal i no pari d’inquietar. Estar actiu no comporta tenir èxit en l’activitat, ni saber exactament què cal fer. I estar cansat no comporta perdre l’esperança. I fer feina significa també equivocar-se. I fer-la amb els altres, en entitats i encara més en institucions, vol dir carregar amb les errades col·lectives. Hi ha un desencís estèril (quan “les culpes” només són dels altres) i un desencís que ajuda a madurar, a partir de les pròpies errades. Potser avui ens agradaria tenir èxit en les nostres lluites, i ens sentiríem millor. No és així.

*Estar cansat sol
significar estar viu i
actiu, deixar-se
tocar pel món que
ens envolta,
encara que el
patiment faci mal i
no pari d'inquietar.*

Però jo crec que des de la fe tot plegat es mesura d'una altra manera. Perquè els criteris de Jesús són l'actuació no des del poder, l'eficàcia, la riquesa, sinó des de la generositat i l'estimació. Potser em sembla més encertat parlar de fecunditat (no sé si és el terme adequat), que sol donar uns resultats no mesurables en termes quantitius. Això que un sembri i un altre en vegi els fruits, o les Benaurances mateix, s'escapa de qualsevol compte de resultats.

1. Els senders per on tracto de caminar

a. Espais de relació d'una certa qualitat: escolta mútua, comunicació d'experiències, diversitat existencial.

Jo valoro sobretot crear espais de relació i mantenir una relació de qualitat amb les persones. Una relació on ens escoltem mútuament (no sempre en sé prou) i on l'altre sàpiga de quin peu calço: que sóc cristiana. Hi ha qüestions que es poden compartir només si aquesta amistat o coneixença és de qualitat, o sigui real, d'acollida,

d'acceptació, de passar-hi hores. He de dir que en aquesta tasca m'ha ajudat molt el blog. Va néixer amb la voluntat de ser un bloc polític fins que em vaig adonar que allò que em donava més per escriure era sovint sobre com vivia la fe. A mi em va bé per expressar-me i em permet comunicar coses que sovint és difícil que s'expressin en una conversa. I això m'ha permès també comunicar-me amb persones que no coneixia però que comparteixen les meves inquietuds.

Llevat de la feina i de les meves activitats eclesials, visc en un ambient més aviat hostil a l'Església, en un laïcisme mal entès i en un desconeixement força notable de què vol dir una comunitat cristiana. Vull dir que l'Església sovint és tema de conversa, però que l'ambient no facilita una comunicació fluïda. Hi ha massa prejudicis, massa desconeixement. En aquest sentit, una conversa sobre l'Església acaba sent més sobre una institució que sobre aquesta set de Déu que jo vegades percebo també en els altres i que se'm fa difícil d'atènyer. Per això agraeixo haver trobat un espai on poder expressar la meua fe en uns altres paràmetres.

b. "Exportació" de l'experiència de l'ACO a d'altres contextos associatius i eclesials.

El nostre moviment és sens dubte l'organització més satisfactòria de les que he participat. Pel respecte i l'acollida de les persones, per la democràcia interna, pel recanvi en les responsabilitats, per la reflexió que acompanya l'acció i per la celebració de la fe, per com té cura de la gent. M'he

adonat que aportar les maneres de fer de l'ACO a d'altres entitats funciona. Obre camins implícits d'evangeli. Em funciona a l'associació de pares del taller d'en Jordi, o al Mamut, o al Punt de Trobada. Aporta frescor i cultura associativa que fa que les persones respirin millor. I la bona circulació de l'aire és també la bona circulació de l'Esperit.

c. Valoració explícita d'allò que funciona, visibilització d'allò que sol passar inadvertit.

D'allò que funciona, jo en dic Déu, i d'altres en parlen amb altres noms, però en els temps que corren convé que la llum es vegi. Penso en el servei desinteressat dels militants polítics que conec (n'hi ha, i no veure'ls és no veure part de la realitat), en les iniciatives solidàries, en el bon veïnatge d'algunes amigues. No fa gaire vaig fer aquesta experiència, mentre preparàvem xocolata per a 300 persones (que dóna per molt), les meves companyes explicaven com ajudaven els veïns per sortir de la crisi. Per mi va ser un tastet de Déu, un privilegi, un impuls. O sigui que en aquest camí l'evangelització va en moltes direccions.

D'allò que funciona, jo en dic Déu, i d'altres en parlen amb altres noms, però en els temps que corren convé que la llum es vegi.

d. La reflexió argumentada.

L'ajudar a pensar: ja us he dit que treballava en dues revistetes en les quals molt de tant en tant escriu alguna patum, més aviat intentem que sigui la gent "normal" la que s'expressa. Preguntar a la gent per allò que fa contribueix a fer que se senti valorada, l'ajuda fer l'exercici d'argumentar i serveix per recollir experiències que solen passar inadvertides. És especialment útil en temps en què dominen uns mitjans de comunicació a la vegada tan potents i tan distants de la vida de molta gent.

e. El sentit col·lectiu, la cohesió social, el compromís social i polític.

Un dels problemes més greus que ens trobem amb la crisi és que, a diferència d'altres èpoques, no tenim sentit del bé comú, de col·lectiu. L'individualisme ha calat molt fons. És important aprendre que sols no arribem gaire lluny i que els altres ens poden aportar molt. En aquest sentit, l'experiència del Mamut és una bona forma d'acollir persones immigrants (costa molt), de fer treballar conjuntament entitats que no es coneixen o que en aquests moments d'esquinçament social se situen en les antípodes les unes de les altres, de compartir les dificultats de l'associacionisme i de desenvolupar la imaginació i la creativitat. A més, el món associatiu, avui, és un dels pocs llocs on ens podem sentir valorats, ja que la feina —la poca que hi ha— cada dia que passa es deshumanitza una mica més. I ja sabem que segons els poders públics els aturats a part de veure's retallats en les prestacions i en els recursos de la seva formació, són

sospitosos de ser uns ganduls (una cosa o altra han de dir per justificar la crueltat amb què se'ls tracta!). O sigui que no anem sobrats d'autoestima.

Dins d'aquest sentit col·lectiu jo hi incloc la lluita organitzada i reivindicativa en les formes diverses que pugui anar prenent. Potser la diferència amb com vivia tot això anys enrere és que crec menys en la immediatesa, i no gaire en l'èxit. Em són més importants les formes –l'honestedat del camí que segons quins resultats. Assumir els grans canvis socials que necessitem comporta un canvi de percepció, un canvi de valors, de relacions. I això no es pot forçar ni imposar.

f. La bellesa de la música (o del cinema, o de la literatura...)

L'art, la Bellesa. Bé, jo no sé aprofundir-hi més. Però estic segura que a

través de la Bellesa es reconeix Déu. I la Bellesa sempre és relació, si més no en el meu cas, que no sóc gaire creativa. Sempre m'alimento del que els altres han creat.

2. Actituds facilitadores viscudes més com un desig que com una realitat: la nuesa vulnerable, l'acollida (potser amb massa limitacions), la confiança (contra la temptació de tenir-ho tot controlat), la gratuïtat, el bon humor (quan es pot, que sol ser sovint, però no sempre).

3. Altres imprescindibles: la pregària (menys de la que caldria), la formació (senzilleta), la comunitat cristiana (variada), la bruïxola (els pobres), les crosses (la família, els amics).

Conclusions de la Jornada de Teologia Pastoral

M. JOAQUIM M. CERVERA, membre del CEP i sociòleg.

Introducció

En aquestes conclusions s'intenta recollir el treball que es va fer a la Jornada, per part de la taula de teòlegs, del diàleg entre ells, amb tots els participants, també de l'aportació del ponent i la de les experiències pastorals realitzades en diferents ambients i persones. En les conclusions, per tal de completar i ordenar tot el material ric de la Jornada, s'ha tingut en compte part del treball que el Seminari de Teologia Pastoral de la Facultat ha anat fent al llarg de dos anys.

En tota la Jornada va planar la dialèctica entre l'implícit i l'explícit en el servei evangelitzador, i també com articular les accions alliberadores segons el Regne, les actituds-testimoni de vida i la Paraula anunciadora del Déu viu.

Les conclusions les hem estructurat en un punt de partida, unes actituds de fons, uns recursos i uns reptes.

1. Punt de partida (lectura de la pregària: Èxode 3, 1-8a.13-15): Déu crida a Moisès i ens crida a nosaltres

- **Som pastors** i ens anem construint com a pastors els uns dels altres al llarg de la nostra vida.

Tots com Moisès, avui aquí, com a cristians i cristianes que som, som servidors.

- **Rebem la flama i el foc de l'amor de Déu** (misteri, origen de tot), en la bardissa del dolor. Caminem per descobrir i cercar el do de Déu en nosaltres.
- **Déu ens crida**, amb la seva Paraula gratuïta que obra eficaçment en nosaltres.
- Déu escolta el crit del poble. El Poble és sempre escoltat per Déu.
- **Déu respon** a la situació de sofriment, de necessitat amb **compassió**, per **alliberar-lo i fer-li una promesa**.
- Així ens constituïm i **som Poble, fem comunitat que dóna testimoni**, amb llibertat i pluralment, ens fem església-Poble de Déu, encara que imperfecte, però essent signe de l'amor de Déu, enmig del món.

2. Actituds de fons per una llarga marxa

- **Experimentar Déu**: experimentar el "foc" (l'amor) i "la bar-

dissa” (dolor), comporta una experiència:

- serena, profunda, de convicció... de Déu i del Crist, reconeguda, com moguda per l'Esperit;
 - d'amor donat i rebut, de comunió, de confiança, d'agraïment, d'humilitat, de participació, de felicitat, de descenrament d'un mateix, d'entrega;
 - de pregària i de celebració de la fe en els sagraments;
 - d'una consciència de vida portada per Déu;
 - de reconeixement dels límits i dels errors;
 - de paciència, constància, fidelitat, no defallir...
 - de “seny” (per verificar i contrastar la validesa de les nostres paraules i accions) i de “rauxa” (per llençar-se sense pors i vergonyes), en l'evangelització.
 - De continuar revisant sempre la imatge de Déu que ens fem distorsionada, per la rutina, la recerca de seguretat, per la por...
- Donar fruit d'amor en signes i obres de:**
- joia humil i sòbria
 - pau profunda
 - esperança
 - creativitat
 - aprenentatge constant
 - ser actius, transformadors de l'entorn
 - ser veritables pastors com Déu i Crist ho són de nosal-

tres en la missió que se'ns ha encomanat d'acollir, acompanyar, comunicar-nos, dialogar, formar-nos, celebrar, conèixer, canviar...

- Conèixer, entendre i analitzar el món, que per fer de pastors necessitem. Per això ens cal:

- Partir dels fets, de la realitat de les situacions, circumstàncies, contextos econòmics, socials, polítics, culturals, religiosos de les persones, els grups, les poblacions, de la immensa diversitat de cultures i formes de fer de la nostra societat plural.
- Fer una lectura ajudada per les ciències humanes i també una lectura profètica, de descoberta dels signes dels temps (què ens diu Déu a través d'aquesta realitat, canvi, fet...?)
- Tocar de peus a terra, ser realistes, tot situant-nos en una societat laica i democràtica, que té una crisi de confiança important, un enaltiment del jo individual, que va perdent la memòria, les tradicions, i costums, amb pocs vincles afectius (cultura de la desvinculació, principi d'immanència fort).
- Fer el dol del que és residual, o s'ha d'acabar i sobretot estar pel que sorgeix i indica futur.
- Estar atent als canvis importants: noves tecnologies, immigració, crisi econòmica, social, de valors, laïcitat, moviments socials alternatius,

joves, dones, als avenços científics, a l'art modern (com reflex de les cosmovisions actuals, com expressió del que viu cada persona, de les necessitats de salvació, per comprendre el cor de les persones d'avui, ja que l'art no pot mentir, i és un mirall del cor...)...

- Estar molt atent i escoltar el que diuen, pateixen, s'alegren, fan i viuen els més necessitats.
- Analitzar la nostra història social, del pensament, de l'Església i de la pastoral, per aprofitar l'actual situació de crisi com una oportunitat de canvi, de creació nova. S'han trencat moltes de les estructures d'acollida, tradicionals i ens cal tenir perspectiva històrica per avançar i construir futur.

- **Relacionar-se amb les persones: Diàleg - Escoltar**

Per desenvolupar i fomentar aquest tipus de relacions humanes de qualitat, de tu a tu, ens cal crear un clima previ de diàleg, fer-nos trobadissos i adquirir un conjunt d'actituds com:

1. **ACOLLIR**, és a dir **REBRE** l'altre: respectar, comprendre, no angoixar i escoltar les persones que Déu estima. Ens cal una acceptació de les qualitats i defectes de les persones, grups i poblacions i una autèntica obertura als altres. Ens cal també respectar el plura-

lisme dels carismes diferents, i a la vegada tractar les persones amb gratuïtat, sense esperar res a canvi, i no manipulant-les.

2. **DIALOGAR** amb les persones, les realitats, els "móns", les ètnies, les cultures i subcultures, religions, les tendències dins l'Església... Es tracta d'obrir espais de diàleg, de participació, de debat sobre el que vivim, pensem, com veiem la societat, l'Església... En el diàleg, cal anar obrint-se a la dimensió transcendent de la persona.
3. **PREGUNTAR** pel què viuen, senten, fan, creuen, pensen per a conèixer-los com a persones, el seu entorn, la seva història educativa, familiar, escolar, el seu itinerari de fe, les seves opinions...
4. **IMPLICAR-SE**, vincular-se personalment amb ells, dedicar-los temps.
5. **DONAR TESTIMONI** de la pròpia fe, de l'estil de vida auster de l'Evangeli, de la vida, mort i resurrecció del Crist..., de la dimensió de sentit de la vida, de tu a tu, amb un llenguatge que el puguin entendre i captar, en un clima d'amistat, de relació interpersonal i de grup, on es fa comprensible l'experiència vital personal de cadascú, les pròpies penes i joies,...
6. **CONVERSAR A FONDS**, sobre el coneixement de les persones, de la seva vida, itinerari, el sentit que donen a la seva vida.

7. ANUNCIAR de forma vital, vivencial, joiós, humil i sense pors del CRIST. Al fil del diàleg compartir el primer anunci del Crist i possibilitar així la trobada amb el Crist que ens allibera de tot mal. Escoltar i proclamar la paraula de Déu com Acció de Déu. L'anunci ha d'anar acompanyat moltes vegades de la denúncia del mal, de la injustícia.
8. FER UNA PROPOSTA, UNA OFERTA, UNA INVITACIÓ, UNA CRIDA d'estil de vida, de projecte de vida, de grup, de metodologia, d'accions, d'espiritualitat, de compartir l'experiència de Déu, de projecte pastoral de conjunt, d'organització, de distribució de serveis a la comunitat...
9. DONAR SEMPRE UNA NOVA OPORTUNITAT A LES PERSONES.

- Formar-se i donar raó de la nostra fe

- Tenir esperit crític i autocrític davant de la realitat, dels pensaments, discursos, accions...
- Ajudar a pensar.
- Crear u nou llenguatge simbòlic, obert, narratiu, "seductor", atractiu, suggeridor i no tant racional-lògic.
- Oferir catequesis intergeneracionals.
- Fer crítica de l'immediatisme, l'individualisme, consumisme i immanentisme de la societat actual.
- Encaixar la raó i la fe, traient els tòpics de l'antagonisme

entre ciència i fe, i així permeabilitzar l'accés a la fe.

- Resistir-se al pessimisme, a l'escepticisme, a la passivitat eclesials, a la negativitat, i als radicalismes...
 - Disminuir el temps que dediquem a explicar les experiències negatives i els fracassos, que desanimen, i augmentar el temps dedicat a les experiències innovadores i positives.
 - Procurar sempre no dominar l'altre.
 - Treballar per la comunió, la reconciliació interna, curant ferides...
- Transformar la realitat, segons l'Acció del Crist, és a dir, segons l'Acció de la Paraula de Déu, fent propostes positives i creatives, en favor dels més pobres**
- Fent-nos solidaris, amb els que pateixen com Crist crucificat se'n fa abraçant el dolor i resuscitant.
 - Disposar-nos a canviar comportaments, principis ètics, llenguatge, esquemes mentals, valors, normes, creences, imatges de les persones, de la societat, dels grups humans, de la gent, de l'Església, de Déu...
 - Tenir voluntat de transformació en el que es pot, ser creatius, innovar en el camp social, econòmic, polític, cultural, religiós, eclesial... en petites i importants accions que obrin horitzó, esperança, que estiguin fonamentades en els valors de

la participació, la igualtat, la fraternitat, la distribució equitativa dels béns i dels serveis, el cooperativisme, la sostenibilitat, l'economia social, la comunicació a fons...

- Tenir imaginació, creativitat, estar atents al que neix de nou, al que està en germen, al que va creixent enmig nostre... Estem més avançats en la teoria i l'anàlisi que en la pràctica i les propostes concretes (paper més pràctic de les dones).
- Crear art propi esperançat que expressi la persona nova en el Crist.
- Fer propostes, experimentar pastoralment i reflexionar i explicar les experiències provades..., confrontant-les, revisant-les, corregint-les...
- Reconèixer i valorar les petites accions, gestos que fan altres.
- Coordinar-se no senzillament per informar-se, sinó per anar creant programes comuns, complementarietats, sinergies amb les entitats, grups, moviments que estan orientats vers la cultura de la pau, la solidaritat, la igualtat...
- **Acompanyar personalment i en grup**, en les parròquies, moviments, santuaris, centres d'espiritualitat, monestirs, en les escoles cristianes, en les institucions, bisbats, centres d'estudi..., etc, mirant de:
 - Apropar-se, fer-se pròxim i comprendre a les persones

(Samaritana, Zaqueu, deixebles...).

- Ajudar a renéixer, a l'engendrament (Nicodem).
- Mirar de minvar perquè l'altre sigui i creixi.
- Sentir que ens evangelitzem mútuament, sempre fent sentir a l'altre que està per damunt nostre, que és important.
- Procurar la reciprocitat.
- Ser innocents i prudents com "els coloms" i astuts com "les serps".
- Renovar l'Església, en sentit evangèlic, creant espais de diàleg eclesials amplis, per compartir experiències i tendències pastorals diferents.

3. Recursos pastorals

- El silenci, la contemplació i el treball d'interiorització personal.
- L'impacte més experiencial i emotiu i no tant "fred" i racional.
- La metodologia del temps breu que emocioni.
- A partir de la relació amb altres persones en tals accions, en el barri, en la parròquia, en les relacions d'amistat, de veïnatge, en el treball, a la universitat, els joves, els infants, els adults, la gent gran poden cridar a altres joves els infants, els adults, la gent gran a seguir el seu camí, a tirar endavant accions, a participar de trobades, de festes, de grups...
- La Crida a les persones allà on són: escoles, barri, treball, associacions...
- Les ganes de fer grup de fe.

- Fer procés-camí personal i de grup.
- La Trobada oberta, puntual, de referència, d'experiència curta però intensa.
- Tenir projecte de pastoral amb els itineraris d'iniciació, on es valorin el fet de la fe i el seu creixement (reciprocitat) i on es marquen unes etapes, metodologies, fites, objectius, recursos... i crear expectatives.
- Realitzar accions cara enfora, de projecció, de servei envers els altres.
- Posar en comú experiències pastorals reeixides a través de les xarxes socials. I així aprendre tots de tots, dins del respecte de la pluralitat.
- Investigar més a totes les parts del món, partint que l'Esperit dóna dons a tothom.
- Aprofitar els recursos audiovisuals, els blogs, el facebook, twitter...
- Aprofitar les arts que predisposen al missatge evangèlic.
- Formar-se en la fe, la relació ciència i fe, en cursos presencials i virtuals...
- Disposar d'un grup d'animadors i acompanyants que s'ajudin mútuament.

4. Reptes pastorals

En aquest temps de crisi, de grans canvis que albiren una mutació d'era, en aquesta època de corrupcions, de molts valors que s'ensorren, que té forces similituds amb la primera era cristiana, ens convé re-engendrar, recrear un cristianisme vital, ple de llum

i energia. Per això, a tall de resum, ens cal:

1. Recuperar la comunió interna eclesial, fonamental com a condició bàsica (*Que tots siguin u. Que els pobres siguin evangelitzats*).
2. Ser conscients que tot el Poble de Déu és subjecte de l'evangelització. I, particularment, fomentar la participació dels laics en l'acció evangelitzadora.
3. Recuperar la contínua renovació o reforma interna de l'Església. (*Creure amb nou ardor*)... I no ignorar els aspectes anti-evangèlics de l'Església, pels quals cal acceptar "el preu" que encara paguem i demanar perdó.
4. Inspirar-se en l'estil de *Gaudium et Spes*, de diàleg seriós i amorós amb la societat.
5. Cercar sempre un llenguatge entenedor.
6. Estar atents als signes dels temps.
7. Promoure l'experiència de Déu i transmetre-la vitalment.
8. No oblidar la credibilitat que sempre inspira el testimoni de vida i el compromís.
9. Conèixer les inquietuds reals de les persones.
10. Desenvolupar un estil del diàleg sobre la vida (Jesús i la samaritana) i un escoltar atent i amb calma i alhora interpellador.
11. Explicitar la nostra fe i els nostres motius per creure en el Crist (cf. Concili Provincial Tarraconense 1).

12. Afnar les propostes i els seus destinataris. Distingir les condicions sociològiques, psicològiques...
13. Evangelitzar és sempre una proposta “intima”, dialogal, el cor que parla al cor (Newman).
14. Comunicar la fe, el que ha d'anar sempre guiat per una qualitat evangèlica, la riquesa dels criteris i les actituds i l'estil de Jesús.
15. Acompanyar processos d'alliberament personal. Somniar el futur amb les persones més febles.
16. Estimar els més pobres (socials, econòmics, afectius...) i apropar-s'hi, implicar-s'hi.
17. Interessar-se i dialogar amb les iniciatives ètiques promogudes per cristians (banca ètica, fundacions...).
18. Assajar iniciatives pastorals, organitzar accions ben articulades. Saber revisar i valorar, fent assaigs, proves, errors, rectificacions.
19. Tenir perspectiva històrica, que dóna humilitat i realisme. Reconèixer que no comencem ara, i que venim d'una història, del treball ben fet de molts, abans que el temps d'ara.
20. Mirar de confluïr en el camí de l'Ètica, la Bellesa, la Bondat, la Veritat.

V. Per a saber-ne més...

Breu informe sobre el cristianisme —en un llenguatge no convencional— elaborat per a les Trobades Existencials celebrades el 1991

MN. RAMÓN ROSAL, doctor en Psicologia, Institut Erich Fromm.

ADVERTIMENTS PRELIMINARS

Per poder comprendre les raons del peculiar llenguatge utilitzat en aquest informe, i dels apartats que ho integren, cal tenir en compte les característiques dels destinataris.

Era l'any 1991 quan una col·lega, psicoterapeuta de l'Institut Erich Fromm que era atea, em va dir: “Podries resumir-me en uns vint folis la teva visió sobre l'essencial del Cristianisme?” Primer li vaig dir que això no es podia resumir en vint folis. Però passats uns dies, vaig pensar: “Com deixar passar aquesta interessant oportunitat de donar testimoni de la meva fe? Tal va ser l'origen d'aquest escrit i, quinze anys després, dels tres toms del meu llibre *Mis convicciones sobre el cristianismo explicadas a mis amigos no cristianos*.”

Aquesta psicòloga participava en el cicle que denominàvem “Trobades Existencials”, que ocupaven un dissabte sencer en mesos successius, i en les quals es reflexionava i meditava sobre valors ètics. Hi participaven entre vint-i-cinc i trenta persones, majo-

ria psicòlogues. Els participants cristians eren cinc (quatre catòlics i una protestant). A l'hora de subdividir-se en grups petits —en una fase de la trobada— van formar subgrups d'ateus, agnòstics, simpatitzants de l'hinduisme o budisme i cristians. Però quan vaig reclamar que la seva vinculació a cada grup havia d'implicar no només una simpatia, sinó unes conviccions de les quals es pogués donar raó, bastants van reconèixer l'absència de tal fonamentació. Per aquest motiu es va formar un “grup dels indefinits (no indiferents)” que va resultar ser el més nombrós.

Quan vaig redactar aquest informe —fa vint-i-cinc anys— vaig tenir en compte no només les característiques personals de la psicòloga que m'ho va demanar, sinó també les de diversos tipus humans entre els participants. Constituïen una mostra representativa del característic entre els psicòlegs alumnes del nostre Màster en Psicoteràpia Integradora Humanista. En el nostre diàleg amb agnòstics i ateus, els dos co-directors de l'Institut hem tingut en compte les següents característiques d'ells, a l'hora de comunicar-nos:

Per a la gran majoria, donada la forma com han viscut el pas, al nostre país, d'una religió cristiana-catòlica en la infància –encara que a Catalunya això només ha estat així en una part de la població– a una ruptura amb ella en l'adolescència o en l'edat de l'adult jove (amb abundant acompanyament emocional de malestar, rebel·lió i ràbia), la gairebé totalitat del vocabulari habitual en el llenguatge convencional o argot dels catòlics, els suscita, en sentir-ho, una reacció –de vegades inconscient– d'avorriment, desconfiança, ràbia i rebuig; o bé ho perceben com un conjunt de paraules utilitzades per persones inmadures, incapaces de desprendre's de les introyeccions assumides des de la infància, persones amb excés d'actitud dependent, escassa autonomia, i en alguns casos amb una forma de viure les seves creences religioses molt contaminades d'actituds ansioses o obsessives.

Amb freqüència, el fet de canviar tals termes més acostumats per sinònims o termes anàlegs no habituals –que més que paraules soltes consistiran en frases descriptives– elimina en bona part la reacció emocional de desgat.

A més d'aquesta conveniència general de substituir per altres sinònims els termes amb els quals van ser informats sobre el cristianisme, en la seva infància, els agnòstics i ateus espanyols, vam tenir unes precaucions específiques tenint en compte altres característiques peculiars de les persones amb les quals hem tingut ocasió de comunicar-nos, especialment els últims vint anys, oferint-los informa-

cions i aclariments de la cosmovisió cristiana. Entre aquestes característiques peculiars dels meus interlocutors puc destacar:

Dues terceres parts eren persones llicenciades en Psicologia, formades en les metodologies psicoterapèutiques humanistes. Encara que aquestes impliquen un distanciament teòric i metodològic respecte a Freud, no obstant això amb freqüència aquests professionals coneixen les interpretacions d'aquest autor sobre l'experiència religiosa en general i el cristianisme especialment. En dialogar amb aquest tipus de persones convé tenir la precaució d'evitar en tant que sigui possible termes com «Déu Pare», «el Pare», «el Fill de Déu», «el Salvador», «Pecat», «Creu», entre uns altres, donades les interpretacions distorsionants amb que són escoltats en aquest marc de referència.

A més, respecte a bona part dels psicòlegs, cal tenir present les seves aportacions sobre el caràcter psicològicament insà, limitador, sobreprotector, amb que algunes persones practiquen la seva actitud d'ajuda al proïsme, deformació de la qual amb freqüència han emmalaltit persones religioses amb la pretensió de viure una actitud altruista profunda. Això ha donat motiu al fet que puguin sonar de forma negativa termes com a «caritat», «amor al proïsme», «el Salvador», etc.

També, entre els nostres oïdors i interlocutors, es donava, en major o menor grau, una implicació en les reivindicacions del moviment feminista. Davant aquest fet compreníem que

havia de suscitar una reacció de desgat l'exclusivitat de termes masculins per referir-se a la Divinitat.

Tampoc volem ometre que altres termes que procurem substituir van ser aquells que, des de la interpretació distorsionada de la crítica de Nietzsche a la religió, donen lloc a una visió deshumanitzadora de l'ètica i espiritualitat cristiana. Ens referim a paraules com: «humilitat», «pobres en esperit», la metàfora de la «ovella» aplicada al cristià a l'Església, la devoció a la «Creu» amb connotacions masoquistes, etc.

Per això hem vingut substituint habitualment termes convencionals per uns altres –que normalment passen a ser frases– amb menor ressonància emocional distorsionant.

D'altra banda, he preferit no modificar el text original, adequat a la situació concreta en què se'm va demanar, a pesar que avui ho faria d'una manera formal i acadèmica.

0. Preàmbul

La intenció d'aquest escrit és presentar una síntesi sobre la cosmovisió cristiana en un llenguatge no convencional en el qual s'evitin els tòpics, els termes deteriorats per a un ús arbitrari dels mateixos, moltes vegades desconnectats del seu significat genuí original i en no pocs casos suscitadors de ressentiments de rebuig per associar-se a uns creients que han caigut en un empobriment i deformació del missatge, segons el que refereixo en els apartats 9 i 10. Creients que podem suposar que van actuar amb bones intencions, però que van prestar un flac servei a la causa del cristianisme. També s'eviten els tecnicismes del llenguatge de la ciència teològica, el significat de la qual és normalment desconegut pels qui no estan introduïts en ella, i per als aclariments de la qual es requereix una extensió no permesa en aquest escrit.

A l'hora que un adult agnòstic, o vinculat a alguna cosmovisió religiosa, que conviu en una societat pluralista, considera una exigència del respecte als altres i d'una actitud oberta, obtenir una informació sobre el Cristianisme, el Budisme, l'Hinduisme, el Judaisme, l'Islam, o l'Agnosticisme, és important que tracti d'evitar recórrer a divulgacions degradades d'aquestes cosmovisions, i que busqui, en la mesura del possible, captar el nucli més genuí i essencial del missatge, prescindint de les adherències, distorsions, i convencionalismes, acumulats per la influència de cultures o mentalitats dels transmissors, i altres factors que puguin velar –més que revelar– les intuïcions bàsiques i ori-

ginals d'aquestes experiències col·lectives.

En aquest escrit tracto de concentrar alguns continguts del que considero nucli genuí de la cosmovisió cristiana, les intuïcions fonamentals de la qual sobre el camí per a la realització satisfactòria de l'experiència humana són considerades pels seus seguidors com una revelació d'origen diví –és a dir, fruit de l'acostament a la «realitat-fonament» (Zubiri) del nostre ésser– i una oferta per resoldre el problema del sentit global de la vida, a tota persona humana que arribi al convenciment que aquest missatge i els seus profetes són dignes de crèdit i d'una confiança bàsica.

Aquest escrit serà seguit per uns altres sobre el Budisme, l'Hinduisme, l'Agnosticisme, etc., per oferir un material bàsic als participants de les Trobades Existencials de l'Institut Erich Fromm que desitgen aprofundir sobre valors ètics i sobre experiències que puguin oferir –de forma raonable– el sentit de la vida, material que podrà ser punt de partida de lectures amb l'ajuda de l'orientació bibliogràfica que s'anirà oferint.

Atès que aquest escrit ha estat redactat amb rapidesa i té els límits i perills que comporta tota exposició breu i concentrada, podria ser que algun teòleg cristià o representant del Magisteri eclesial advertís llacunes o imprecisions. Però penso que probablement, sempre que es caracteritzés per una actitud clarament ecumènica i no integrista, ho acceptaria en conjunt com a vàlid.

1. La realitat divina: la seva creativitat, la seva immanència, i la seva transcendència respecte a l'existència humana

L'Univers i els éssers que en ell habiten no constitueixen, per al Cristianisme, una realitat solitària. L'ésser humà, igual que tot l'Univers material, amb tots els éssers vivents que en ell existeixen, inclosa la possibilitat d'altres vivents intel·ligents i lliures, està sustentat en la seva estructura, la seva existència i el seu desenvolupament per una Realitat Absoluta, Ser Diví o Déu (Deessa) Creador(a). D'Ell-Ella depèn el procés evolutiu universal.

El sorgiment de l'existència humana, en el procés evolutiu no és resultat d'un mer atzar o d'un fatalisme, sinó d'una manifestació de la saviesa i amor divins, que dona lloc al sorgiment de l'ésser humà, dotat d'unes característiques que el fan imatge i semblança de la Realitat Divina.

La Realitat Divina, o Déu, és immanent a qualsevol tipus i nivell de realitat, com a fons o fonament de l'existència d'aquesta, i d'una forma especial a aquelles realitats que, com l'ésser humà, mostren els potencials de l'autodeterminació, la creativitat i la consciència de si mateix i del seu món.

Però la Realitat Divina, a més de la seva presència immanent en l'ésser humà i en el conjunt de l'Univers, és també una realitat transcendent al mateix o, com alguns diuen, el Totalment Altre. És a dir: encara que Déu està en l'ésser humà i en l'Univers –o bé, in-

vertint els termes de la metàfora, l'èsser humà i l'Univers estan submergits (batejats, usant la terminologia grega) en la Realitat Amorosa Déu— no són igual a Déu. Aquesta Realitat Amorosa Absoluta no s'esgota en l'Univers, sinó que ho desborda, ho acull i conté en el seu interior.

L'èsser humà pot exercitar la misteriosa activitat d'una comunicació interpersonal intel·ligent i afectiva, en un grau profund d'intimitat, no únicament amb el tu humà. Per al cristianisme la Realitat Divina és també un Tu al que pot dirigir l'expressió dels seus sentiments, frustracions i anhels amb el convenciment que aquest Tu —que «habita» en el més íntim del seu ser— és precisament qui pot de debò fer-se càrrec de forma plena del misteri de la seva personalitat, ja que Ell és la seva font.

El cristià cultivat s'ha documentat amb interès sobre les objeccions d'alguns filòsofs i psicòlegs, com p.e. Feuerbach, Nietzsche, Freud, Marx i Russell entre altres, a la creença cristiana en aquest tipus de Realitat Divina. D'aquests pensadors ha recollit intuïcions que li permeten una purificació de la seva imatge del diví en vistes a una vivència religiosa més autèntica, eliminant les seves manifestacions deteriorades. Però, malgrat les valuoses contribucions que aquells hagin aportat en altres temes, el cristià té el convenciment que l'ateisme d'aquests autors està fonamentat en una informació molt pobre sobre les experiències genuïnes tant del fet religiós en general com del cristianisme en particular, i probablement per la imatge distorsionada que d'això li van

oferir les seves figures parentals i alguns creients del seu entorn cultural. El cristià sosté haver comprovat que aquests pensadors no presenten cap prova convincent que conclogui en la invalidesa que una persona raonable i psicològicament madura pugui adherir-se a una fe religiosa, i concretament al cristianisme.

2. La presa de consciència de la creativitat divina i de la seva comunicació amb l'èsser humà

L'èsser humà, reflexionant a partir de la contemplació de si mateix, i de l'Univers en el seu conjunt i de les mostres d'una Saviesa infinita que en la seva estructura es manifesta —tant en el Macrocosmos com en el Microcosmos— pot veure's conduït a concloure que el responsable últim de totes aquestes realitats i processos no és ni l'èsser humà mateix, ni encara menys la matèria inorgànica (o els àtoms d'hidrogen i heli que se solen situar en els orígens del procés evolutiu del nostre Univers). Per contra, pot arribar a concloure que darrere de totes aquestes realitats —des de les més simples, fins a les més complexes— es troba la intencionalitat creadora de la saviesa i amor divins.

A part de les conviccions i sentiments que sobre la Realitat Divina pot aconseguir l'èsser humà a partir d'aquesta contemplació, es produeix constantment un flux de comunicació de Déu cap a l'èsser humà, a través de diferents mediacions. Entre aquestes destaquen les d'alguns personatges que han donat prova, amb el testimoni de la seva vida i les se-

ves obres, de ser portadors de missatges divins destinats a facilitar –o reconstruir, en algunes etapes crítiques– el procés d’humanització de la vida individual i col·lectiva i de divinització (o obertura al diví) de l’èsser humà. Dins d’aquest tipus de persones hi ha els denominats profetes i els místics (que no cal confondre amb els pseudoprofetes i els pseudomístics).

La tradició bíblica atribueix a tot ésser humà el caràcter d’imatge de la Divinitat. Aquest caràcter, en el cas de Jesús de Nazareth, com a portador d’un missatge diví de particular relleu per a la història de la Humanitat, adquireix un pes excepcional, ja que les seves actuacions i les seves paraules el situen en un grau tal d’identificació amb la Realitat Divina, de plenitud de la mateixa, que pot ser apropiat denominar el misteri de la seva persona Encarnació de Déu.

La tradició bíblica atribueix a tot ésser humà el caràcter d’imatge de la Divinitat.

El contingut essencial de la comunicació o revelació divina als homes, principalment per mediació dels profetes i de Jesús de Nazareth, es troba –per als cristians– en el conjunt d’escrits denominats la Bíblia. Això no impedeix als cristians admetre el possible origen diví –per influx de l’Esperit de Déu– d’altres missatges facilitadors també del procés d’humanit-

zació i divinització de l’èsser humà. És a dir: podem trobar missatges orientadors del camí per a una plena realització existencial en experiències profètiques o místiques protagonitzades per personatges no inclosos en la Bíblia, tant procedents del món cristià com de l’Islam, Budisme, Hinduisme, etc.

3. El Llibre Sagrat del Cristianisme

La Bíblia constitueix una col·lecció d’escrits de molt variat gènere literari i època de redacció, tots anteriors al segle II, a través dels quals els col·lectius o comunitats de creients cristians –és a dir, les Esglésies– conserven l’essencial del contingut de la Revelació divina.

La lectura d’aquests escrits és d’escassa utilitat i es presta a molts malentesos si es realitza sense prèvia informació sobre les característiques dels seus llenguatges, la seva estructura, la finalitat i destinataris immediats dels diversos textos, les peculiaritats culturals implicades, etc. El mateix s’esdevé si es llegeix sense connexió amb el context d’una vivència cristiana –almenys de forma germinal– en el seu vessant individual i en el comunitari, i sense emmarcar-ho en el conjunt de saviesa cristiana genuïna que s’ha mantingut des del segle I, i que en el vocabulari eclesial es denomina «Tradició» i «Magisteri».

No existeix probablement cap llibre, en la història de la literatura universal, que hagi estat analitzat tan

minuciosament per experts i científics, com els escrits que conté la Bíblia. I això no només pel que fa als textos que apareixen en les traduccions actuals, sinó pel que fa a la totalitat de pergamins i papirs que es troben distribuïts –i classificats– en molt variats llocs del planeta.

El pensament crític occidental ha anat plantejant al llarg dels segles –i amb major relleu des de la Il·lustració francesa– una sèrie d’interrogants com els següents: qui són els veritables autors dels escrits bíblics, inclosos els del Nou Testament?; fins a quin punt pot garantir-se que els evangelistes i altres autors siguin fidedignes?; com s’ha controlat la fidelitat en la transmissió dels escrits originals, a través de les còpies de manuscrits?; quines afirmacions va fer realment Jesucrist sobre si mateix?; què vol dir-se amb l’afirmació sobre la resurrecció de Jesucrist?, etcètera.

Gràcies a aquestes i moltes altres preguntes, com també a les objeccions i crítiques a què s’ha vist sotmès el Cristianisme per part d’alguns filòsofs i científics, es va produir –especialment als últims segles– un increment molt elevat en intensitat i profunditat en la recerca sobre el contingut genuí i essencial del Cristianisme, sobre la seva Història, i sobre les garanties científiques de la seva autenticitat com a fet històric. Així mateix sobre les diverses deformacions en les quals s’ha vist embolicat segons les diverses cultures, ideologies, o psicopatologies en les quals s’ha trobat implicat al llarg de les diferents generacions.

4. Bondat intrínseca de la persona humana, i presència del mal en la seva existència

L’origen de l’Univers i de l’ésser humà no és, a diferència del que se sostenia en algunes tradicions religioses o mites d’Àsia Menor contemporanis als primers textos bíblics, el resultat d’un error o desgràcia intradivina, d’una dispersió de «partícules» de la divinitat –o ànimes– que van anar a unir-se a una matèria preexistent –els cossos dels vivents–, de manera que pugui dir-se que el cos humà és «la presó d’una ànima divina», i que el més savi sigui una vida desinteressada per aquesta existència terrena –fruit d’un «pecat original diví»– i que l’única cosa important és preparar la mort per a la tornada de l’ànima –actualment alienada pel corpori– a l’U Diví del que no hauria hagut de sortir.

Per contra, segons el missatge bíblic, l’ésser humà que és una realitat unitària, i no una composició de cos més ànima, és fruit d’una creativitat amorosa divina –com tot l’Univers material– i per tant és intrínsecament bona.

Per tant, el mal al món i en la vida humana no és una fatalitat intrínseca a la creació. L’existència d’aquest mal és fruit del desequilibri produït en l’existència individual i col·lectiva, a partir de les decisions deshumanitzadores que al llarg de la història i ja des dels seus orígens (pecat original) l’ésser humà ha anat cometent per un exercici inadequat de la seva llibertat (que d’altra banda és el seu atribut més valuós).

Resumint: el pecat original (o el mal al món) no és un «pecat diví» causant de la creació humana –que arrossegaria intrínsecament la marca d’aquesta fatalitat–, sinó que és posterior a la creació, sent el seu autor l’home (Adán significa humanitat) que, per tant, pot rectificar i canviar. Per a això compta amb la garantia del suport diví, especialment a través del Testimoniatge Personal Diví (Jesucrist) i de la seva Energia (Esperit Sant).

5. Déu convida a l’èsser humà a col·laborar en la realització del seu projecte

Jesucrist completa –amb el testimoniatge de la seva vida i els seus ensenyaments– la informació vivencial i cognitiva que la Divinitat havia vingut donant als homes (que dins del marc bíblic havia estat iniciada pels profetes de l’Antic Testament) sobre el projecte diví del fet que aquests col·laborin en la seva obra creadora, i en la reconstrucció de la mateixa, després de les degradacions causades per un ús destructiu de la seva llibertat (pecat).

Sintetitzant, podem dir que aquest projecte consisteix en el fet que l’èsser humà contribueixi creativament, segons les capacitats i limitacions existencials de cadascun, en la creació d’una experiència col·lectiva i terrestre inspirada en valors tals com el desenvolupament dels potencials de cadascun, la llibertat, la solidaritat, la fraternitat, etc., juntament amb el reconeixement de la pròpia finitud i pobresa i l’obertura a les ajudes provinents de la Realitat Divina. Aquest projecte en gestació que els éssers hu-

mans estan cridats a dur a terme col·laborant amb el Creador –encara que sabent que només en una existència ulterior eterna després de la resurrecció podran aconseguir en la seva plenitud– es denomina en la terminologia bíblica el Regne o Regnat de Déu.

La plenitud de l’existència humana només s’aconseguirà quan després de la mort biològica es produeixi la resurrecció o reencarnació a una existència suprabiològica ja no condicionada a les coordenades espai-temporals conegudes. L’accés a l’experiència eterna de la plenitud de la vida requerirà una disposició adequada de la persona, atès que es tractarà del moment culminant d’una trajectòria vital durant la qual –i amb oportunitats per realitzar decisions lliures fins a l’últim instant de la seva existència terrena– la criatura humana haurà pogut manifestar amb els seus pensaments, sentiments i actuacions, una opció existencial d’acolliment i obertura o per contra de tancament i rebuig respecte a la invitació divina cap a la plenitud del seu ser, en el marc de les seves limitacions existencials.

Podrà ocórrer que la persona no hagi identificat –ni per tant, nomenat explícitament– el Ser de qui haurà procedit aquesta crida permanent al creixement personal. N’hi haurà prou llavors que, en el conjunt de la seva vida, o almenys en la seva etapa final, hagi prevalgut aquesta actitud humil i responsable en la cura del seu desenvolupament personal i del seu entorn.

No obstant això, el fet que la plenitud de l’experiència humana l’espera el cristià després de la mort biològica,

i que aquesta existència coneguda la consideri, en relació amb aquella, com la de la crisàlide respecte a la papallona, o com la d'un fetus en la vida intrauterina respecte al naixement d'una persona humana –i sabent que aquestes metàfores no passen de ser deficients analogies– no per això l'autèntic cristià se sent desinteressat de viure amb intensitat l'experiència humana terrena (tan estimada per Déu com perquè li importi fins i tot «un pèl que cau del nostre cap») amb els seus projectes, els seus anhels, els seus assoliments, els seus fracassos, les seves alegries i les seves penes inevitables.

Per contra, és essencial al Cristianisme un interès acusat per contribuir al fet que el major nombre d'habitants de la Terra aconseguixi el màxim grau possible de benestar, joia, plaer, llibertat, amor, creativitat i sentit de la vida, i el mínim de frustració, dolor, alienació, solitud, esterilitat i buit existencial. L'experiència inevitable del dolor –contra la qual tracta d'enfrontar-se, igual que també ho intenta el budisme– la tolera (no l'evita) serenament, com un tret propi d'una existència en gestació, com una ajuda per no absolutitzar el relatiu, com unes fases que apareixen en el procés evolutiu de les espècies vivents i en el desenvolupament de les persones individuals i que poden ajudar a humanitzar més les seves vides i a confirmar la qualitat dels seus projectes existencials.

El Cristianisme és conscient que no aconseguirà plenament, en aquesta etapa de la seva existència, crear un Paradís terrenal, però se sent il·lusionat i compromès a emprar les seves ener-

gies a aproximar-se el més possible a l'assoliment d'aquesta Utopia.

6. El misteri de la persona de Jesús de Nazareth, imatge i model per als cristians de l'autèntica realitat humana i de la realitat divina

Una manera expressiva de dir en poques paraules –i per tant, insuficient com totes les definicions– què és o no és un cristià, és la del teòleg Hans Küng:

No és cristià l'home que només procura viure humanament, o socialment, o fins i tot religiosament. Cristià és, abans de res, i solament, el que procura viure la seva humanitat, socialitat i religiositat a partir de Crist.

Crist, és a dir, Jesús de Nazareth, pot ser conegut pel cristià del nostre temps, quant a la seva manera de sentir i pensar, les seves orientacions sobre els valors que poden donar sentit a la vida, la seva forma de relacionar-se amb tot tipus de sectors socials, i la seva no dissimulada predilecció cap als marginats i desheretats i cap als condemnats per grups de «benpensants» legalistes i puritans. Igualment es pot conèixer la seva actitud de ruptura respecte a convencionalismes i normatives de les religions del seu temps que distorsionaven en no pocs aspectes el sentit genuí alliberador del missatge bíblic. De totes maneres aquest coneixement necessita la precaució per part del cristià –almenys al principi de la seva adulta– de discriminar què és el genuí i què és el deteriorat o inautèntic del que li van

transmetre les diferents figures parentals des de la seva infància (no només amb declaracions verbals, sinó amb actituds vitals).

Jesucrist va viure, durant gairebé tota la seva vida (els trenta primers anys), l'experiència humana d'un jueu laic artesà, de vida senzilla, en una petita població. En els dos o tres últims anys va canviar la seva activitat artesanal, passant a transmetre el seu missatge messiànic a tots els que estaven en condicions interiors per poder escoltar-lo. El misteri de la seva persona, la seva missió de profeta portador d'un missatge diví que portaria a la seva plenitud el cabal del rebut durant segles a través d'altres profetes i místics, el seu caràcter de Messies esperat amb anhel des d'Abraham, instaurador d'una nova era en la trobada entre la Divinitat i els éssers humans per a la reconstrucció d'una col·lectivitat terrestre d'amics, i la realitat humana-divina de la seva persona, Encarnació del Logos de la Divinitat en Jesús de Nazareth, són tots ells aspectes dels quals amb probabilitat ell mateix va haver de prendre consciència gradualment, i que en la seva vida pública va haver d'anar revelant confidencialment i prenent moltes precaucions. Aquestes eren necessàries per evitar que els enemics de la revolució de valors que ell propugnava manipulessin i distorsionessin el seu missatge fent-lo irrecognoscible, o reduïssin la seva vida pública no ja a dos o tres anys, sinó a dues o tres setmanes.

L'«estatus» social de Jesucrist no va ser, amb paraules d'Hans Küng «sacerdot, ni revolucionari polític, ni

monjo asceta, ni moralista piadós». Va ser un laic que va experimentar la seva permanent experiència mística enmig del món i fent-se assequible a tot tipus de gent, transmetent el seu missatge religiós amb un llenguatge senzill, ple de comparacions, històries, paràboles, al·legories i metàfores, del que només ens queden uns extractes redactats per autors inspirats.

No podia dissimular la seva confiança, amor i entusiasme cap a la Realitat Divina, que ell denominava «el meu Pare», com també la seva confiança, amor i entusiasme cap a la humanitat sencera, incloent a tots. I especialment inclou a gentes incògnites com els pagans (dels quals deia que «vindran de l'Orient i de l'Occident i passaran davant de vosaltres en el Regne dels Cels»), o a grups humans desqualificats i menyspreats indiscriminadament com els publicans o jueus recaptadors d'impostos per a l'Emperador romà—que freqüentment eren persones èticament degradades i subornables—, o com les prostitutes (de tots dos deia que «els publicans i les prostitutes us precediran en el Regne»).

Davant una sèrie de prescripcions i costums imposats per grups influents en la religiositat jueva de la seva època, va decidir prescindir d'elles, quan no contribuïen a humanitzar la vida—i obrir-la a la transcendència—sinó a deshumanitzar-la i alienar-la, en contra del rerefons bàsic de les iniciatives divines bíbliques respecte a l'home. D'aquí la seva actitud de desobediència a les normatives distorsionades vigents, que es va manifestar,

per exemple, a saltar-se el «descans sabàtic» quan li obstaculitzava una actitud nutricia i solidària, a mantenir diàlegs amb dones –la qual cosa estava prohibida, especialment en un mestre espiritual– amb llibertat d’esperit, a prescindir de la prohibició de saludar els samaritans (jueus paganitzats), i fins i tot referir-se en diverses ocasions a ells en les paràboles com a models de vida; a saltar-se dies de dejuni quan aquest costum no anava acompanyat del seu sentit genuí (vivència del dolor de penediment, o estalvi altruista per compartir, etc.); a triar entre els seus dotze principals col·laboradors ni més ni menys que a un públic –Mateu– i en contrapartida a un zelota –Judes, no l’Isariot– és a dir, a un membre d’un grup subversiu radical contra el col·laboracionisme que representaven els publicans (o sigui, a dos «enemics polítics») per compartir fraternalment des dels orígens el pluralisme ideològic en el si de la primera comunitat cristiana.

Jesucrist, en contra de l’establert per grups «benpensants», es va deixar convidar freqüentment a banquets organitzats per gentes que els fariseus denominaven «publicans i pecadors», i va acollir amb simpatia, malgrat l’escàndol dels comensals puritans, gestos expressius com el d’una dona en trencar –probablement en més d’una ocasió– un flascó d’alabastre amb perfum i vessar-ho sobre els seus peus i assecar-los amb els seus cabells, com a mostra d’acolliment i adhesió il·lusionada al seu missatge alliberador.

Jesucrist, amb paraules d’Hans Küng,

ni va ensenyar noves tècniques de pietat, ni es va interessar en absolut per la casuística moral o jurídica, ni per les qüestions d’interpretació de la llei. Va predicar una nova llibertat respecte a la llei: l’amor sense fronteres.

No es tracta que considerés invàlides aquestes tasques o objectius, sinó que es va centrar en el més nuclear, deixant per als seus deixebles l’elaboració del que veiessin convenient per a les successives generacions, sempre que s’harmonitzés amb el nucli del seu missatge, i que l’estructuració posterior no ofegués la fluïdesa de l’energia original.

En qualsevol cas, respecte a totes les prescripcions i costums morals o de culte religiós, va subratllar que estan al servei del bé de l’home, i no poden ser vàlides si contribueixen al contrari. Al·ludint a les prescripcions sobre el descans sabàtic –centrals en la religiositat jueva– i simbolitzant probablement amb la paraula «dissabte» el conjunt de totes les normatives, va exclamar amb energia que: «No és l’home per al dissabte, sinó el dissabte per a l’home».

El cristià sap que difícilment pot captar l’essencial de la imatge ideal de l’ésser humà –del seu estil de vida, del seu pensar, sentir i actuar– que li ofereix el seu model de la mateixa que és Jesucrist, si no assimila al llarg de la seva vida la saba que circula per textos com el «manifest de Jesucrist a la muntanya» (segons l’esquema didàctic de Sant Mateu) i de les benaurances en ell contingudes, la trobada de comiat de Jesucrist en l’Últim Sopar

(segons l'extracte de Sant Joan), les paràboles del Regne de Déu, i tota la resta dels Evangelis, així com per les cartes de Sant Pau i altres apòstols que componen l'anomenat Nou Testament.

El cristià sap que només una familiaritat en l'acostament a la figura de Jesucrist, a les seves iniciatives i reaccions, als seus sentiments i orientacions, pot aproximar-lo a viure l'experiència real cristiana. Per a això ha de comptar amb l'ajuda de les fonts escrites, dels guies espirituals, de la reflexió intel·ligent de teòlegs genuïns, amb el testimoniatge de companys de la fe amb vitalitat religiosa, i les orientacions dels representants dels apòstols i, per descomptat, amb la seva actitud de cerca autèntica de la veritat, amb llibertat d'esperit, desig de superació, i consciència dels seus límits.

Ell sap que Jesús de Nazareth li ensenya, amb el seu estil de vida, el més valuós del projecte diví sobre l'ésser humà (que cadascun investigará com dur a terme en les circumstàncies úniques –psicològiques, culturals, històriques, socials, etc.– de la seva existència individual, és a dir, conforme a la seva vocació peculiar). El cristià també troba en Jesucrist, a més de la imatge ideal o realitat més genuïna de l'ésser humà, la imatge o realitat genuïna de la Divinitat, que fa assequible el misteri de la seva transcendència encarnant-se en aquest personatge admirable que va dividir la cronologia humana en dues parts: abans i després de la seva presència històrica entre nosaltres.

Quant a la forma dolorosa en la qual es va produir la campanya contra ell i

la seva mort per crucifixió, s'ha donat de vegades una imatge una mica masoquista de la seva persona, com també una mica sàdica de la Divinitat. Alguna cosa així com si Jesucrist desitjés sofrir i morir torturat, i el Pare ho imposés així per aplacar la seva ira divina pels pecats humans, com a requisit per a una fase de reconciliació. Com si la religió bíblico-cristiana practiqués l'aberració d'algunes religions que estableixen sacrificis de vides humanes als déus.

Aquesta aberració es va produir, per exemple, en algunes religions d'Àsia Menor i en altres llocs. Per aquest motiu personatges com Abraham, que provenia d'una d'elles, tingué la fantasia que Déu li demanés el sacrifici del seu fill (la qual cosa va permetre, no obstant això, comprovar la seva gran confiança en el Déu bíblic, que –com era d'esperar– va impedir el sacrifici).

També s'ha produït aquesta aberració en el culte als déus contemporanis com la Nació, la Raça, el Totalitarisme Imperialista o el Déu Diners, etc. Pensi's, per exemple, en els sacrificis humans que en aquest segle XX han provocat aquestes idolatries a través de les guerres mundials, els actes terroristes, o negocis com el tràfic de droga.

Jesucrist no va desitjar el sofriment pel sofriment. El que ell va voler és la realització plena de la seva tasca de transmetre –amb el seu testimoniatge personal i amb les seves paraules– un missatge capaç de ser assumit per persones de totes les cultures, èpoques històriques i personalitat individual, i

també capaç de reconstruir i potenciar el procés d'humanització i divinització de l'ésser humà, tant en el seu desenvolupament individual com en la gestació d'una col·lectivitat solidària, lliure, feliç i oberta a la transcendència.

Jesucrist no va desitjar el sofriment pel sofriment.

Si el lliurar tot el seu ser a aquesta tasca –això sí, sense estrès, i amb un estil d'actuació afable i serena– provocava una campanya contra la seva persona (com era previsible donades les experiències dels anteriors profetes d'Israel) per part dels qui no podien tolerar la seva revolució de valors, ell no s'acoquinaria davant aquest perill. L'entusiasme amb que volia realitzar el seu projecte amorós i creatiu humà-diví implicava al seu parer uns valors molt més importants que el de preservar-se de perills de frustracions psicossomàtiques i de pèrdua de la vida fisiològica.

7. Manifestació de la presència humana-divina de Jesucrist i de la seva energia transformadora en l'existència humana individual i col·lectiva

Els cristians tenen el convenciment que Jesucrist –o millor, el seu Esperit– ens acompanya en la vida amb una presència que comporta una regeneració espiritual. Aquesta convicció parteix de l'experiència històrica de la resurrecció de Jesucrist (que no sig-

nifica la seva tornada a l'existència psicossomàtica i espai-temporal coneguda) i d'una sèrie d'afirmacions seves, acompanyades d'esdeveniments que suposaven una garantia del suport diví a les seves declaracions.

Els cristians tenen el convenciment que Jesucrist –o millor, el seu Esperit– ens acompanya en la vida amb una presència que comporta una regeneració espiritual.

Aquesta presència té, en l'àmbit dels col·lectius cristians, uns moments claus entre els quals es poden destacar els següents:

- L'experiència d'una trobada i comunicació –interpersonal i grupal– entre els companys en la fe: “allà on dos o tres us reuneu en el meu nom allí estaré jo entre vosaltres” (Mateu 18,20).
- L'escolta contemplativa i assimilació vivencial i cognitiva del missatge diví alliberador (amb el suport dels místics, els profetes, els teòlegs i els animadors eclesials): “qui a vosaltres escolta, a mi m'escolta i qui m'escolta, escolta Aquell que em va enviar” (Lluc 10,16).

- L'acció solidària autèntica inspirada en sentiments positius cap a l'ésser humà que sofreix (inclosa l'acció de transformar estructures deshumanitzadores): "tot el que vau fer a un d'aquests els meus germans més petits, a mi m'ho vau fer" (Mateu, 25,40).
- I les celebracions comunitàries –trobades vivencials amb Déu i amb els germans en la fe– amb implicació de comunicació genuïna verbal i no verbal a través dels símbols, d'experiències existencials rellevants: "feu això en memòria meva" (Lluc 22,19).
- La culminació d'un procés de relació amorosa per la decisió comprometedora d'una unió per sempre i de la creació d'un grup primari –família– inspirat en els valors evangèlics (Enllaç matrimonial).
- La presa de consciència de la crisi existencial produïda per la malaltia greu i la proximitat probable de la mort (Unció de Malalts).
- La integració en el cos dels animadors oficials dels grups cristians (Ordre).

Entre aquestes experiències s'han destacat tradicionalment, en les celebracions cristianes, les següents:

- La integració en l'òrbita de la praxi de la fe (Baptisme).
- La decisió conscient de participació responsable en l'acció eclesial evangelitzadora –que no significa «propaganda» de la fe– (Confirmació).
- L'acolliment de la invitació divina a la reconciliació amb nosaltres mateixos, amb els altres éssers humans, amb els germans en la fe, amb l'entorn natural i amb el Creador (Reconciliació).
- L'actualització de l'ofrena existencial de Jesucrist i la decisió d'unir-nos a ell amb les nostres ofrenes personals al servei de les causes de l'home i de Déu (Eucaristia).

El Cristianisme concedeix especial importància als moments en què l'ésser humà, al llarg de la vida, autoavalua el seu procés d'humanitzar-se i d'obrir-se a tota possible via de suport que li mereixi confiança per a l'assoliment d'aquesta tasca, incloent la seva obertura a la transcendència.

Aquests moments de reflexió sobre el sentit de la vida i de la forma particular en què cadascun l'està emprant, i de la seva avaluació a la llum de la saviesa bíblico-cristiana, i d'altres savieses, susciten les decisions de canvis d'enfocament o conversions parcials successives, que energitzen el curs de la vida del cristià. Al fet que es produeixin aquestes decisions ajuden els mestres o guies per a aquesta tasca, i l'actitud contemplativa i receptiva en el silenci, la meditació i l'oració, a part de les litúrgies vives. Entre les celebracions litúrgiques cristianes recolzades en la comunicació a través de símbols –és a dir, Sagraments– hi ha la celebració de l'experiència genuïna

d'actualitzar la disposició de canvi i rededir un reajustament de la pròpia conducta, en presència de la Divinitat i dels germans en la fe.

Estar vinculat a un col·lectiu o Església cristiana (catòlica o protestant, o anglicana, etc.) significa compartir amb altres seguidors de Jesucrist els moments forts de la vivència de la fe, l'aprofundiment en l'assimilació de la mateixa i en les seves repercussions en una praxi social coherent amb ella. Aquesta dimensió social de la religiositat (compartir amb els altres creients l'assimilació i expressió del missatge bíblic, experimentar la fe acompanyat per ells) és una nota essencial de la religió cristiana.

Això no és incompatible amb l'experiència religiosa individual, tant si es realitza tot sol com si es realitza juntament amb altres creients però sense cap tipus de comunicació directa verbal o no verbal. Encara que aquesta experiència individual és absolutament necessària i insubstituïble, no és suficient per a la fe cristiana, que s'articula i expressa a través d'una religió «eclesial», és a dir, de trobades grupals amb la Realitat Divina.

8. Ramificacions del Cristianisme

Els col·lectius o grans agrupacions cristianes denominades Esglésies o Confessions procedeixen d'un tronc comú en el qual determinats conflictes interns (derivats d'algunes degradacions del missatge original, o de diferències aparentment incompatibles en la interpretació del mateix, o en la seva aplicació) van donar lloc a la

separació institucionalitzada de sectors del tronc comú, que al seu torn van experimentar successius desmembraments de grups.

Tenint en compte que, per a la mentalitat predominant en les cultures occidentals europees i americanes on es va desenvolupar principalment el cristianisme fins al segle XIX, la pertinença a un mateix cos institucional es considera un valor molt rellevant (potser per influència del Dret Romà que tan profundament ha marcat el caràcter social d'aquests països) la ramificació de confessions cristianes que es van escindir del tronc comú va ser experimentada com una desgràcia molt important.

No obstant això, a partir del segle XX, i després d'un creixent increment de noves branques del Cristianisme —especialment de noves Confessions i Sectes a Amèrica del Nord— va sorgir la iniciativa de fomentar la reunificació, començant per subratllar els elements comuns que els unien i restaurant un clima cordial i comunicatiu entre els uns i els altres.

Aquest moviment, procedent de les iniciatives d'una branca cristiana protestant, va adquirir relleu creixent, va ser elogiat per teòlegs catòlics des dels seus orígens, i recolzat oficialment per l'Església cristiana catòlica en temps del Concili Vaticà II. A partir d'ell s'han pogut aclarir abundants malentesos i prejudicis, s'han superat ressentiments i s'ha produït un notable acostament no només emocional, sinó també hermenèutic, entre sectors qualificats de les diverses branques del Cristianisme.

9. Influència de les cultures en l'evolució històrica del Cristianisme i en les seves deformacions

És convenient assenyalar que a l'hora de contemplar les característiques de les quals estan dotats en l'actualitat els grans col·lectius que es defineixen com Esglésies o Confessions cristianes (catòliques, luteranes, calvinistes, anglicanes, etc.), no es troben en ells únicament manifestacions –en les persones i en les institucions– del missatge cristià original. Es troben també peculiaritats derivades de la integració del Cristianisme (i anteriorment del missatge religiós de l'Antic Testament, o Antiga Aliança o Pacte d'Amistat entre Déu i la Humanitat) en successives cultures, totes elles amb els seus potencials, però també amb les seves deficiències o fins i tot expressions deshumanitzades.

Així es pot interpretar que la **cultura hebrea** de l'època de l'Antic Testament, alhora que ens transmet una visió unificada, holística, de l'ésser humà (no dualista com suma d'elements materials i espirituals, sinó com una totalitat integrada i indivisible), també –en afinitat amb altres cultures contemporànies d'Àsia Menor– distorsionés la genuïna imatge bíblica de la Divinitat en no pocs textos, donant-li un aire notablement patriarcal, masculí, guerrer, «poderós», amb un estil una mica paranoic en l'actitud cap a les altres cultures i pobles (els «gentils»), i amb una actitud possessiva i absorbent, suscitadora de dependències insanes.

La cultura grega –integrada en l'Imperi Romà– amb les valuoses con-

tribucions filosòfiques de Plató i Aristòtil, indubtables representants extraordinaris de la Saviesa occidental, pot haver influït en un desenvolupament desorbitat del pensament racional i sistemàtic, en una tendència cap a una Antropologia dualista (no per part de la línia aristotèlica) en clara contraposició amb la Bíblia, i en un excessiu centrament en la dimensió cognitiva del Logos diví, en contrast amb un cert descuit del Pneuma (Energia Divina o Esperit Sant).

Una sèrie de **cultures de l'Àsia Menor**, contemporànies al naixement del Cristianisme –i amb les quals aquest s'enfrontava en alguns elements de les seves Cosmovisions– es van caracteritzar per una visió negativa del cos, el material i el sexe (pensi's en el Maniqueisme, el Gnosticisme, la religió de Zaratustra, entre altres). A pesar que el missatge religiós bíblic s'enfrontava a aquestes concepcions mítiques, subratllant la bona notícia («Evangeli» significa «bona notícia») de la bondat intrínseca de totes les realitats creades –donat el seu caràcter de creades per la saviesa i amor divins– no obstant això aquestes interpretacions es van infiltrar parcialment des dels orígens, i van rebrotar periòdicament en la història de les Esglésies cristianes, produint-se un deteriorament de la genuïna cosmovisió bíblica. Encara avui és freqüent, en contraposició amb el missatge bíblic-cristià, sentir dir que allò espiritual (no en el sentit d'obertura al diví, sinó de no-material) és el bé i allò material (les «coses materials») és el dolent.

La inculturació del Cristianisme en l'**Imperi Romà**, una de les principals

aportacions de la qual —d'indubtable vàlua— és tot el que gira entorn del Dret Romà i a la capacitat d'una organització estructural centralitzada, ordenadora del caos característic dels pobles bàrbars sobre els quals va establir el seu sistema administratiu i cultural, ha pogut, no obstant això, haver contribuït també no només en aspectes positius, sinó en altres negatius. Les Esglésies cristianes es caracteritzen, sens dubte, per una gran claredat a l'hora de poder precisar el contingut bàsic de la seva fe, dels seus valors ètics, de les seves experiències vivencials litúrgiques, dels responsables de la seva administració, de les diferents funcions que es distribueixen els diversos tipus de membres que les integren, etc. No obstant això les Esglésies cristianes han concedit un pes probablement exagerat a aquests elements de la seva organització provinents de les institucions romanes, com s'esdevé per exemple amb la figura jurídica del matrimoni com a contracte, que els resulta difícil d'assimilar als pobles que no han tingut res a veure amb aquesta tradició, com són entre altres els asiàtics i els africans. D'altra banda, un excés de reglamentació en múltiples àrees de la vida eclesial (interpretació oficial de la fe, de l'ètica, dels requisits per a les autèntiques experiències litúrgiques, etc.) pot haver asfixiat, per una ànsia desmesurada d'ordre i ortodòxia, múltiples iniciatives portadores d'una inspiració divina genuïna, o reclamants de major pluralisme i flexibilitat en els estils d'experimentació multicultural de la fe cristiana.

La realitat és que, donada l'espectacular florida que en els últims de-

cennis s'ha produït d'abundants conversions al Cristianisme, i d'aparició de comunitats eclesials particularment vives, amb els seus dirigents autòctons, en cultures molt diverses, com les africanes, les asiàtiques, i a Llatinoamèrica la brasilera especialment, s'ha produït un salt qualitatiu en el si de l'Església. En aquesta, amb el suport d'alguns documents emanats del Concili Vaticà II, s'ha esmerdat el seu estil excessivament uniforme i estructurat i s'ha imposat un clar pluralisme en la vivència de la fe. També cal destacar la vitalitat que han mostrat estils peculiars del cristianisme en països com Corea del Sud, Estats Units, i —una vegada superat el totalitarisme polític— en tots els països de l'Est europeu. Es pot afirmar que les Esglésies cristianes de tots aquests països suposen una notable revitalització del Cristianisme.

10. Presa de consciència d'algunes patologies dels cristians del segle XX fins al Concili Vaticà II

Seria injust deixar-se portar per la tendència a trobar únicament errors i inautenticitats en la manera de viure i de presentar la fe cristiana als creients de les immediates generacions precedents. Entre ells podrien assenyalar múltiples contribucions, tant pel testimoniatge de vida d'individus com per la seva capacitat transformadora d'estructures deshumanitzades. Pot considerar-se, en aquest segon aspecte, l'acusada influència dels cristians en la institucionalització de la Declaració de Drets Humans i de successius tractats que l'han completat; la multitud d'homes i dones que en el seu lliura-

ment al servei de les causes de l'èsser humà i de Déu, a partir dels Evangelis, han arribat fins i tot les seves vides. Així mateix la gran varietat de nous corrents d'espiritualitat, i les múltiples iniciatives de promoció de la justícia social que a títol personal o en nom de les Esglésies han estat dutes a terme per cristians, en els cinc continents, i amb preferència als països del Tercer i Quart Món.

No obstant això, i sense ànim de culpabilitzar, també és cert que els adults joves i madurs del moment actual que van ser educats per pares i educadors que pretenien inculcar-los els valors del Cristianisme, van rebre en molts casos una multiplicitat de missatges i orientacions per a la vida carregats d'actituds insanes i deshumanitzadores, que han contribuït en no baixos percentatges a sofriments superflus, i fins i tot a trastorns psicopatològics i psicosocials. Podem suposar que en la gran majoria de casos van actuar amb bona voluntat i pretenent ajudar transmetent l'esperit del Cristianisme, però no van aconseguir ni el primer ni el segon, sinó que de vegades tot el contrari.

El mateix podríem comprovar sobre les degradacions comeses, en la transmissió del missatge, pels pares i educadors musulmans, budistes, hindús, agnòstics, etcètera. Però aquí no estem tractant d'aquests, i a més estem centrant l'atenció principalment en les cultures llatines.

Podem assenyalar breument a continuació, i sense prèvia reflexió profunda, alguns dels trets que es poden catalogar com a nocius en el Cristia-

nisme rebut per molts (encara que és clar que només una part del total).

- Unes pràctiques del culte cristià desconnectades de la vida i sense gairebé cap incidència sobre les seves diferents àrees (profesional, social, econòmica, afectiva, etc.), en vistes a humanitzar-la i cristianitzar-la.
- Unes pràctiques de culte realitzades freqüentment amb actituds molt legalistes –per complir uns preceptes– però sense implicar sentiments religiosos autèntics, conviccions intel·ligents i adultes, compromisos en conversions parcials successives al llarg de la trajectòria personal.
- Una presentació del Cristianisme que moltes vegades no implicava anunciar una «bona notícia» (Evangeli) potenciadora de la realització personal i de la capacització per construir la Utopia social, sinó una sèrie de receptes o prescripcions amb una bona dosi de gatamoixeria i d'ansietat supèrflua. Mes que causa d'augment de l'alegria del receptor, li suscitava el perill de vivències depressives, ansioses, obsessives o compulsives, segons els casos. Això passava freqüentment en transmetre normatives en nom d'una moral basada en el Cristianisme. S'ha produït un èmfasi una mica masoquista tirant a trist en el valor de la renúncia i la mortificació, i un moralisme que pressuposava erròniament que una conducta era necessàriament més valuosa com

més costava. Aquest enfocament ha produït en la personalitat dels receptors –probablement per la «lleï del pèndol»– una reacció desorbitada i també limitadora, de por cervical a tot allò que impliqui necessitat de lluita, o postergació passatgera d'interessos egoïstes, que són tributs moltes vegades inevitables per al qui s'implica en contribucions socials valuoses que, no obstant això, poden donar sentit a una vida, i augmentar la felicitat interior tant dels qui són els seus beneficiaris com dels qui la protagonitzen.

- Una presentació simplista del valor de l'amor i ajuda al proïsme, sense distingir que no només hi ha un altruisme sa –tan beneficiós per a la humanització de la vida– sinó també un altruisme insà, suscitador de dependències, immaduresa, infantilisme, relacions simbiòtiques i paternalismes injusts que pretenen arreglar amb amabilitats i «regalets» el que han desatès prèviament amb el descuit de l'atenció als drets humans (contra tot el missatge dels profetes de la Bíblia).
- S'ha descurat la importància de suscitar la responsabilitat de cuidar-se i protegir-se a un mateix, sense donar lloc a confondre això amb l'egolatria.
- Es va tendir amb freqüència a desqualificar la qualitat humana i ètica de tots els qui no compartissin la fe cristiana i, en molts casos, únicament aquesta fe tal

com la interpretava la branca del Cristianisme en la qual es trobava la persona. Es partia de la base que, fora de l'àmbit de les Esglésies, calia descartar tota possible inspiració divina autèntica. Això es combinava amb un enfocament autoritari i una pressió familiar i social per a no perdre adeptes a les Esglésies i assidus «practicants». I per tals s'entenen no els que practicaven les actituds evangèliques a les diferents àrees de la seva vida, sinó els qui «complien» assistint a uns actes litúrgics, encara que no necessàriament experimentant en aquests actes l'obertura a l'Esperit Diví.

- La imatge predominant en molts de la Divinitat, descurava amb freqüència la presa de consciència de la seva dimensió immanent, i de vegades s'experimentava d'una forma que donava motiu a considerar-la des de fora com una mera projecció de desitjos en una persona immadura i desprotegida.
- La imatge predominant de Jesucrist no prestava suficient atenció a la seva veritable realitat humana, en emfatitzar la seva dimensió divina, i desapareixia llavors el seu caràcter de model per a la fe del cristià. D'altra banda es carregaven molt les tintes– com ja s'ha indicat abans– en un enfocament una mica masoquista sobre la seva experiència de la Passió, parlant poc de l'alegria de la Resurrecció, i amb prou feines es destacava tota la seva

contribució a subratllar que la normativa és per al bé de l'home i no a l'inrevés.

És clar que simultàniament sempre va haver-hi sectors de les Esglésies cristianes que no compartien aquestes o altres degradacions pròpies de l'època, i que no només es manifestaven en els cristians. Tingui's ben present que en la fase final d'aquest període es van produir les dictadures i totalitarismes en diferents països europeus i les dues grans guerres mundials.

Per tot això és comprensible que els dos mil representants de la Jerarquia cristianocatólica aprovessin per unanimitat, en el Concili Vaticà II, la declaració següent en referir-se a la posició atea (diferent de l'agnòstica):

...l'ateisme, considerat en la seva total integritat, no és un fenomen originari, sinó un fenomen derivat de diverses causes, entre les quals s'ha d'explicar també la reacció crítica contra les religions i, certament, en algunes zones del món, sobretot contra la religió cristiana. Per la qual cosa, en aquesta gènesi de l'ateisme hi poden tenir part no pas petita els propis creients, donat que, amb el descuit de l'educació religiosa, o amb l'exposició inadequada de la doctrina, o fins i tot amb els defectes de la vida religiosa, moral i social, han velat, més aviat que revelat, el genuí rostre de Déu i de la religió (Constitució sobre l'Església al món actual, n. 19).

11. El cristianisme com a religió monoteïsta

El cristianisme és entès normalment com una religió, i en dir religió em refereixo, a partir d'una reflexió filosòfica del fet religiós i dient-ho amb les paraules de J. Martín Velasco, a «un fet humà específic que té el seu origen en el reconeixement per l'home d'una realitat suprema, la qual confereix un sentit últim a la pròpia existència, al conjunt de la realitat i al curs de la Història», o –amb els termes de Heiler– entenent la religió com a adoració del Misteri i lliurament confiat al mateix.

La **representació d'aquesta realitat suprema**, o Misteri, presenta formes variades segons les diferents cosmovisions religioses, p.e.: a) un **poder** o conjunt de poders sobrenaturals; b) una **realitat personal** o conjunt de realitats personals; c) un **estat** a què aspira l'ésser humà. Podem així sostenir que, tal com alguns dels seus seguidors les han experimentat, el marxisme, el psicoanàlisi freudià, i les psicologies humanista i transpersonal, constitueixen existencialment cosmovisions religioses majoritàriament viscudes en el sentit c).

Entre les configuracions del diví o del Misteri més importants al llarg de la història, poden destacar-se (esquematzant el que desenvolupa amb amplitud J. Martín Velasco) les següents:

- 1) **Politeïsmes**, o configuració de la Divinitat –o Realitat Absoluta, o Realitat Fonament– en múltiples figures personals, del que

s'han donat manifestacions entre les cultures del Japó, l'Índia (hinduisme vàedic primitiu), l'Iran anterior a Zaratustra, les antigues cultures de l'Orient Mitjà (amb excepció d'Israel), Egipte, Grècia, Roma, els pobles germànics, i en l'Amèrica precolombina, dels asteques i els maies, entre altres.

- 2) **Dualisme** o configuració de la divinitat com a realitat amb un domini limitat sobre la creació, donat el poder d'un altre principi maligne independent d'ella. S'ha manifestat a Iran –Zoroastrisme–, en els moviments gnòstics, el maniqueisme, algunes sectes medievals, i en religions més primitives en altres llocs del planeta.
- 3) **Configuracions monistes (o panteistes) de la Divinitat**, en moltes ocasions com a derivació o superació dels politeïsmes, segons la qual es representa com un tot únic que comprèn el món, prenent-se com a manifestacions d'aquest tot les figures de la divinitat i de l'home. Manifestacions importants d'aquest tipus de configuració van aparèixer principalment a l'Índia, en un sector important de l'hinduisme, recolzat en el llibre sagrat de les Upanishads.
- 4) **Budisme com a representació del diví a través del silenci sobre Déu i del buit de tota representació** (vegeu informe de A. Gimeno basat principalment en J. Martín Velasco).

- 5) **Configuració monoteïsta de la divinitat**, en la qual el més característic no és el fet de ressaltar la unitat del diví –enfront de la seva pluralitat–, sinó afirmar la Transcendència del Misteri juntament amb una viva relació personal amb ell. Els monoteïsmes més desenvolupats són: el cristià, l'islàmic i el que apareix en un moviment de l'espiritualitat hindú de tendència teïsta personalista que, recolzant-se en continguts de les Upanishads, culmina en la Bhagavad-Gita.

Un teïsmes cristià cultivat convé que tingui en compte les intuïcions fonamentals de les cosmovisions politeïstes i monistes per superar les interpretacions reduccionistes del teïsmes popular. Aquí no puc estendre'm en aquest punt. Però està bé advertir d'un perill: confondre la representació pròpia del Déu únic (com a configuració teïsta, en una figura suprapersonal, de la Realitat Absoluta o Fonament del nostre ser) amb Déu mateix, la qual cosa ha conduït de vegades a actituds exclusivistes i intolerants.

Per concloure aquest apartat recullo els següents paràgrafs d'Ignacio Ellacuría –del corrent denominat «teologia de l'alliberament»– a propòsit del llibre del metafísic cristià Xavier Zubiri titulat «L'home i Déu» (del text de la contraportada del llibre):

Per al teïsta, l'experiència del fonament és experiència de Déu, un Déu que no és trans-

cedent «a» les coses, sinó transcendent «en» elles. Per arribar a Déu no cal sortir del món, sinó entrar més en ell, arribant fins al seu fons. Déu està en el fons de les coses com a fonament seu, i en l'experiència de les coses l'home té l'experiència fonamental de Déu.

La vida de l'home es teixeix en l'experiència amb i de les coses, i com aquesta experiència és en si experiència de Déu, resulta que la vida de tot home és d'alguna manera una contínua experiència de Déu. Això vol dir que el Déu real de cada persona no és un concepte o el terme d'un raonament, sinó la pròpia vida de l'home. Fent la seva vida, configurant la seva vida, l'home configura (o desfigura) a Déu en ell. Perquè la vida de l'home, conclou Zubiri, és sempre i formalment «experiència de Déu».

12. El cristianisme com a via d'alliberament integral

El cristià considera com el seu camí bàsic per a l'assoliment més ple de la seva realització personal i de la seva contribució creativa en el procés de la antropogènesi, el que li va oferir Jesucrist amb el seu estil de vida, el seu missatge, la seva audaç proposta d'un canvi radical de mentalitat als seus contemporanis, malgrat les amenaces de persecució i mort cruenta, i la seva resurrecció.

Un aspecte primordial en tot el missatge bíblic, des d'Abraham fins a Jesucrist ressuscitat, és que es tracta d'un **missatge per a l'alliberament**

integral. Per aquest motiu un cristianisme genuí mai haurà d'obstaculitzar, sinó sempre **recolzar tota iniciativa humana individual o col·lectiva que ofereixi una ajuda eficaç** per a la superació d'alienacions humanes de caràcter psicològic, sociològic, econòmic, polític, etc.

En el cas d'un cristià implicat en els moviments del desenvolupament del potencial humà, o de les diverses psicoteràpies humanistes per al creixement personal, tindrà consciència que les psicoteràpies no poden resoldre tots els obstacles que s'interposen per a la consecució d'aquest assoliment. Per a altres tipus d'obstacles hi ha altres vies: política, artística, ètica, estètica, científica, filosòfica, i –integrant-les totes– la via religiosa genuïna que per a ell serà principalment la cosmovisió cristiana encarnada en Jesucrist. En efecte, per a ell hi ha un obstacle més profund que tots els altres, (que és la causa principal del mal al món, i del com tots podem participar en major o menor grau) que és l'obstacle derivat d'una opció fonamental d'autosuficiència radical i de rebuig a la dependència ontològica de la creativitat divina –immanent i transcendent–, de rebuig indiscriminat a tota invitació de revisió de vida o de disposició al canvi d'actituds. Entre les actituds radicalment –o sigui, religiosament– alienadores, el missatge bíblic cristià **concedeix particular relleu a les idolatries** (és a dir, al tractament de les realitats relatives com si fossin realitats supremes o absolutes) **i al tancament a pany i clau de l'amor davant la realitat humana** (pròpia o aliena).

Darrere de tota proposta religiosa cristiana, darrere de totes les seves ofertes de valors ètics i orientacions normatives bíblicament genuïnes, podem trobar implícita una protecció a l'ésser humà perquè no s'empetiteixi, degradi o autodestruïxi –i destrueixi a uns altres– a causa de la seva consagració a metes idolàtriques viscudes com a aspiracions supremes. Fins i tot tendències humanes genuïnes i valuoses com el desig de seguretat, de tenir béns, de ser valorat, d'influir, de gaudir del plaer, etc., –totes elles necessàries per al desenvolupament harmoniós de la persona– poden arribar a ser ídols quan es absolutitzen i es prescindeix, en vistes al seu assoliment, del caràcter perjudicial o destructiu per a les persones dels mitjans utilitzats.

Referències bibliogràfiques

- ELLACURRÍA, I. (1985) Texto de contraportada en ZUBIRI, X. (1985). Madrid: Alianza, 2ª ed.
- KÜNG, H. (1977) *Ser cristiano*. Madrid: Cristiandad.
- MARTÍN VELASCO, J. (1973). Fenomenología de la religión. En J. Gómez Caffarena y J. Martín Velasco, *Filosofía de la Religión*, pp. 17-276. Madrid: Revista de Occidente.
- ROSAL, R. y GIMENO-BAYÓN, A. (1999). Actitudes y precauciones para un diálogo sin prejuicios entre agnósticos o ateos y cristianos. Comunicació lliurada en el *XXIII Foro del Hecho Religioso*. Cantoblanco, setembre.
- ZUBIRI, X. (1985). *El hombre y Dios*. Madrid: Alianza, 2ª ed.

VI. Recensions

Amb ulls cristians

Selecció de cent articles de J. M. Totosaus i Martorell.

Publicacions Penedès, S. A. Vilafranca 2012

MN. MANEL SIMÓ, periodista i prevere.

Mn. Miquel Raventós, que ha fet la selecció d'aquests cent articles de Mn. Totosaus i escriu la presentació del llibre, indica: *uns bons amics de Mn. Totosaus desitjaven fer-li un modest homenatge amb la publicació dels seus articles al setmanari El 3 de vuit de Vilafranca del Penedès, i vaig acabar acceptant de donar-los un cop de mà.*

El desig ja estava formulat, però quedava la fatigosa feina d'escollir cent peces, tenint en compte que només en els deu darrers anys Mn. Josep M. havia publicat al setmanari entre quatre cents i cinc-cents articles. Recollir-los tots faria molt feixuga i costosa la publicació. Finalment, doncs, s'imposà el criteri de seleccionar només un centenar, escrits entre els anys 2000 a 2006 (any de la celebració de les noces d'or del mossèn); i el recull es faria atenent tres blocs o apartats de temes: 1) Vilafranca i el Penedès; 2) Catalunya, avui, i 3) L'església catalana...

Heus aquí, per tant, el per què i la sinopsi d'aquest llibre.

D'altra part, Mn. Josep M. Totosaus es prou conegut a l'Església catalana per la seva llarga trajectòria, i de manera molt especial pels lec-

tors i lectores de *Quaderns de Pastoral*, ja que va ser fundador d'aquesta revista i el seu director entre els anys 1969 i 1993.

La secció on escriu habitualment al setmanari de Vilafranca porta com a avantítol *Amb ulls cristians*, i aquesta selecció d'articles seus pretén mostrar la seva mirada a la realitat feta des de la fe, és a dir, *amb ulls cristians*. A més a més, els lectors habituals de la secció podran tornar a gaudir d'unes peces que mereixen ser rescatades de l'oblit.

Mn. Miquel, que ha hagut d'apropar-se a gran part de la producció literària de Mn. Totosaus assenyala que *no només val la pena el que diu, sinó com ho diu. Amb un llenguatge no només correcte i planer, sinó ric i esponerós, ens acosta a la realitat. No en va és també, no només un cristià i un capellà lúcid, sinó un bon coneixedor de la nostra llengua, de la nostra literatura i de la nostra història...*

Un repàs acurat a les pàgines del llibre confirmen aquestes observacions. I entre els articles continguts en els tres apartats abans esmentats, es podríem subratllar, pel seu interès i per la seva frescor els següents:

- Els escrits amb ocasió de la mort dels preveres Mossèn Elias, Mossèn Joaquim Lluverol, Mossèn Julià Altet, Mossèn Josep Maria Vidal, del pare Batllori i del monjo de Montserrat, Evangelista Vilanova, i del bisbe Antoni Deig; un article crític contra la manera de fer la divisió de la diòcesi de Barcelona; una memòria de Manuel Carrasco i Formiguera, als seixanta-quatre anys del seu afusellament, i tres articles en defensa de la figura del president Lluís Companys.
- En el apartat de l'Església catalana destaquen diferents articles crítics de Mn. Totosaus sobre la situació dels bisbes i els bisbats catalans, en especial sobre la diòcesi de Barcelona en temps de l'arquebisbe Ricard Maria Carles; sis articles sobre el capellà poeta Cinto Verdaguer, amb ocasió de l'*Any Verdaguer*; a rel dels 100 anys de la seva mort (1902-2002); un parell d'articles sobre Pere Tarrès, i un altre parell sobre el bisbe Casaldàliga; i tres sobre el Concili català, 10 anys després.

Finalment, el llibre es tanca amb la reproducció de l'entrevista que li feu el periodista Andreu Carreras, de *El 3 de vuit*, al mossèn, amb ocasió de les seves noces d'or d'ordenació sacerdotal i que fou publicada el 2 de febrer de 2007 al setmanari *vi-lafranquí*.

Quan el periodista li pregunta: *mossèn, ¿com a cristians i com a ca-*

talans, podem tenir esperança?, la resposta, encara que una mica llarga, sintetitza molt bé el seu pensament, constantment expressat en els articles que configuren aquest llibre.

Diu: l'esperança és l'últim que es perd ¿no?. Si mentre hi ha vida hi ha esperança, quan no hi ha esperança no hi ha vida. Això vol dir que hem de mantenir l'esperança en el futur. Cosa que no vol dir desconèixer els problemes o menysvalorar-los. Perquè de problemes n'hi ha en tots els ordres i arreu, no només en la societat catalana. I els problemes no s'arreglen parlant de multiculturalisme. Hi ha problemes diguem-ne de convivència, d'acoblament o d'integració mútua per tal de superar el perill d'una societat de compartiments estancs, o que esdevingui un magma sense color definit: allò que per voler ser de tot arreu resulta que no s'és d'enlloc

I en relació a la qüestió religiosa, hem de constatar, d'una banda, que el procés de secularització ha estat ràpid, extens, intens. No es tracta únicament de la laïcització de la vida civil i de les institucions polítiques –cosa desitjable–, sinó que el cristianisme ha quedat també bandejat, o si més no, al marge de l'interès de grans masses de la població...

Un petit detall que cal no deixar passar per alt abans d'acabar aquesta ressenya és el fet que els amics que han promogut l'edició d'aquest llibre, l'han cedit a Càritas interparroquial de Vilafranca, que es fa càrrec de la venda del llibre i pot disposar de tots els guanys obtinguts.

Valores éticos o fuerzas que dan sentido a la vida

Qué son y quienes los vivieron

Ramón Rosal

Editorial Milenio. Lleida 2012

MN. JOSEP M. DOMINGO, professor de Vaticà II a la Fac. de Teol. de Catalunya

Llibre molt interessant i oportú, publicat al desembre de 2012, pel Dr. Ramon Rosal. Oportú, sobretot, perquè són moltes les veus que opinen que la crisi econòmica que de manera tan greu està afectant a nombroses persones és, fonamentalment, una crisi de sensibilitat ètica, és a dir, una profunda crisi dels valors que han de donar sentit a la vida de les persones.

Benvinguda sigui, doncs, aquesta obra, molt útil i suggeridora, encara que una mica densa, donats els amplis coneixements del seu autor, i que, per tant, requereix una bona estona de temps per llegir-la i assimilar-la, però que constitueix una bona i profitosa eina de treball.

El Dr. Rosal, després d'una Introducció per centrar el tema, descriu un total d'onze valors (serenor, actitud creativa, actitud d'escolta interior, cordialitat, actitud agraïda, respecte a l'altre, fidelitat als compromisos, saviesa pràctica o prudència, fortalesa existencial, harmonia intrapersonal, i solidaritat per a la justícia). I de cada un d'ells, analitza les seves versions falsificades i les causes del probable desinterès de moltes persones envers

ells, a la vegada que insereix, al llarg de cada valor, testimonis de diferents personatges històrics (fins a un total de 35), homes i dones que amb l'ajuda de la seva intel·ligència emocional i espiritual van descobrir l'atractiu d'aquests valors i els van incorporar a la seva vida como a actituds ètiques o virtuts.

En un darrer capítol, l'autor, fent-se ressò d'un capítol del seu llibre *¿qué nos humaniza? ¿qué nos deshumaniza? Ensayo de una ética desde la Psicología*, exposa les seves nocions de valor ètic, virtut, *ethos* i *pathos*. I al final del llibre s'afegeixen àmplies referències bibliogràfiques.

D'altra part, és obvi que dels onze valors analitzats en el llibre, cada lector o lectora sentirà més o menys interès per un o altre, encara que tots resultin interessants.

Per part meva, una tria personal s'ha inclinat per estudiar a fons *l'actitud creativa, la fortalesa existencial i la solidaritat per a la justícia*, com a valors i virtuts que es troben a faltar avui de manera molt significativa en el nostre entorn.

Parlant de l'actitud creativa, l'autor, més que arriscar una definició conceptual, ofereix una descripció en base als dos requisits principals necessaris per al cultiu d'aquesta actitud creativa, com són la independència personal i l'obertura a l'experiència. Enemic de la independència és sobretot el conformisme, i enemics de l'obertura a l'experiència, el fanatisme, la no tolerància de la complexitat, l'autosuficiència i l'absència de disposició per al canvi.

En relació a la fortalesa existencial, on l'autor posa com a model històric, entre altres, la figura de Jesús de Natzaret, afirma que les grans conductes oposades a aquesta fortalesa són la covardia, la comoditat hedonista, l'ansia de seguretat i l'ansia de notorietat, a la vegada que indica que la temeritat, la inconsciència i les actituds voluntaristes són formes de pseudo-fortalesa. I en aquest tema de la fortalesa existencial sí que exposa una definició: *és l'actitud que capacita la persona per a mantenir-se amb ferma fidel a les seves conviccions i a la recerca de metes valuoses, malgrat els perills que l'amenacen a causa d'aquestes conviccions, o dels obstacles que tractin d'impedir la consecució d'aquestes metes.*

Finalment, en el tema de la solidaritat per a la justícia, l'autor assenyala quatre models: Jeroni de Loaysa (1498-1575), el missioner dominic

defensor del indis, que va ser arquebisbe de Lima; Concepció Arenal (1820-1893), l'escriptora feminista, visitadora de presons de dones; Simone Weil (1909-1943), la filòsofa i mística francesa; i Vicente Ferrer (1920-2009), l'ex-jesuita, apòstol de la Índia. Aquest capítol, que és el més extens de tots, és, sens dubte, el de més actualitat, i, com afirma l'autor, *tots els valors ètics descrits en aquest llibre, si no contribueixen directa o indirectament al creixement de la solidaritat, i, gràcies a això a una més gran justícia social, un creixement en l'atenció dels drets humans, i una reforma de les estructures socials, polítiques i econòmiques, perden el seu valor i el seu interès. per a mi.*

Entenc per solidaritat per a la justícia social l'actitud que, a partir del sentiment de compassió i d'indignació davant els danys ocasionats per conductes injustes, i de la presa de consciència de la responsabilitat personal per a la contribució al bé comú, experimenta ideals de cooperació social i d'actuacions altruistes per contribuir a la promoció i defensa dels drets humans, en una lluita per aconseguir simultàniament una més gran llibertat i justícia en benefici de tots. Una definició que esdevé un autèntic impuls de consciència davant la situació actual.

Llibre recomanable.